

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN
VERGADERING VAN 29 APRIL 2015

1.	Opening en mededelingen	2
2.	Regeling van werkzaamheden en vaststelling agenda	2
3.	Bespreekpunten	3
A.	Collegieakkoord ‘Vol Vertrouwen’	3
B.	Voordracht van de onderhandelende partijen SP, CDA, D66, ChristenUnie en.....	42
	GroenLinks ter benoeming van de gedeputeerden	42
C.	Installatie opvolgers in Provinciale Staten.....	44
D.	Voordracht van het presidium voor de aanwijzing van leden Provinciale Staten in diverse functies.....	45
E.	Voordracht van de Collegepartijen voor de aanwijzing door Provinciale Staten van Gedeputeerden in diverse functies	45
4.	Hamerstukken.....	45
5.	Ingekomen brieven	45
6.	Notulen vergaderingen Provinciale Staten van 11 en 18 februari 2015.....	45
7.	Kortetermijnagenda volgende cyclus commissievergaderingen	45
8.	Sluiting	46

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN VERGADERING VAN 29 APRIL 2015

Voorzitter: M.J. van den Berg, commissaris van de Koning

Griffier: mevrouw H. Engels-van Nijen

Aanwezig 43 Statenleden: N. Bakker (VVD), B. Batterman (PvdA), mevrouw S.M. Beckerman (SP), J.J. Bijker (SP), mevrouw P. Blink (Groninger Belang), R.H. van der Born (ChristenUnie), M. Boumans (VVD), H. Brader (SP), P.H.R. Brouns (CDA), mevrouw S.J.F. van der Graaf (ChristenUnie), mevrouw D. de Haas (PvdA), H.H. Hensen (SP), mevrouw N. Homan-Brinkman (GroenLinks), J.C. van der Horst (PVV), G. Kamminga (D66), A.J.M. van Kesteren (PVV), F.A.M. Keurentjes (CDA), mevrouw A.G. van Kleef-Schrör (CDA), R.M. Knecht (CDA), mevrouw B.E.B. Kruize (D66), J.H. Mastenbroek (SP), mevrouw Y.P. van Mastrigt (PvdA), H. Miedema (GroenLinks), W.J. Moorlag (PvdA), A.J. Nolles (GroenLinks), M. Oosterhuis (VVD), mevrouw S.E. van de Par (SP), D. Ram (PVV), M.S. Scheffers (Groninger Belang), H.L.A. Schijf (D66), A. Schmaal (Groninger Belang), C.M.C. Serbanescu-Kele (SP), H. Staghouter (ChristenUnie), G.J. Steenbergen (ChristenUnie), mevrouw E. Stolk (PvdA), R. Visser (PvdA), mevrouw J.C. Voerman (PvdA), R.W. de Wit (CDA), J. Wolters (SP), mevrouw K. de Wrede (PvdA), mevrouw E.M. Wulfse (VVD), T. Zwertbroek (D66), B. Zwiers (Partij voor het Noorden)

Afwezig: ---

Aanwezige leden Gedeputeerde Staten: P.H.R. Brouns, E. Eikenaar, mevrouw F.Q. Gräper-van Koolwijk, mevrouw N. Homan-Brinkman, H. Staghouter

Afwezige leden Gedeputeerde Staten: ---

1. Opening en mededelingen

De VOORZITTER: Goedemorgen dames en heren, leden van Provinciale Staten. Hierbij open ik de vergadering. U allemaal van harte welkom, speciaal ook alle belangstellenden op de publieke tribune en degenen die er niet meer bij konden en in het atrium meekijken en de luisteraars en kijkers thuis die ons via de *streaming* kunnen volgen.

Er zijn geen afwezigheidsmeldingen.

2. Regeling van werkzaamheden en vaststelling agenda

De VOORZITTER: Elke dag is er wel één innovatie. U bent gisteren via een speciale editie van 'Griffienieuws voor Statenleden' op de hoogte gesteld van de praktische gang van zaken in deze vergadering. Dus dat hoef ik allemaal niet meer gedetailleerd te herhalen, dat hebt u kort en helder meegekregen.

U hebt de agenda kunnen bekijken van de vergadering. Er is een ook aparte vergaderapplicatie via de website en anders is er de ouderwetse papieren versie die voor u ligt.

Het besprekingspunt waar we ons vandaag vooral op richten is het nieuwe Collegeakkoord. We stellen voor om dat in twee termijnen te behandelen. Mevrouw Beckerman heeft gevraagd om eerst namens de partijen die tot het akkoord zijn gekomen een korte toelichting te geven en aansluitend namens de SP-fractie dan haar positie hierin duidelijk te maken en dat geldt dan vervolgens voor alle partijen in volgorde van grootte.

Het spreektijdenvoorstel: de meesten van u hebben dat meegemaakt, maar als er een interruptie is, is het altijd een vraag en richt dat dan ook op de tekst en probeer dat een beetje via een vraag te formuleren. Anders is het alsof je je eigen eerste of tweede termijn staat te houden – dat is natuurlijk niet de bedoeling. Maar de interrupties zijn ervoor om even via een vraag wat verduidelijking te krijgen. Daarmee lok je meteen ook een stukje debat uit: dat mag, dat tellen we ook niet mee in de tijd. Soms leidt dat er wel toe dat ook een andere collega ook even gaat opstaan en nog een vraag heeft. Dat leidt soms ook even tot een debatje – dat is ook prima. Als je er maar met elkaar op let dat het niet een plaatsvervangend iets wordt van je normale – als het ware – 'spreekbijdrage' hier in de eerste of tweede ronde, want anders gaat het verwarrend werken. Maar op zichzelf houden we best wel een beetje van politiek theater hier, want dat komt de democratie ten goede.

Verder is het zo dat die spreektijd van 10 minuten is opgebouwd. Er was nog een vraag bij mevrouw Beckerman of ze eventueel nog iets langer het woord kon voeren: dat zullen we zien. Voor het geval dat dat zo is, moet zij dat toedelen aan een van de partijen die het Collegeprogramma gemaakt hebben, dan gaat die tijd daar weer vanaf – zo is dat afgesproken. 'Eerlijk is eerlijk.'

Normaal zou ik nog melden dat het College 40 minuten spreektijd heeft, want er zit verband tussen de hoeveelheid tijd die de Staten spreken en de hoeveelheid tijd waarin het College kan antwoorden; alleen in dit geval is dat niet aan de orde want nu is het woord volledig aan de Staten.

Goed, dat gezegd hebbend, kunt u allen instemmen met dit voorstel? Dat is het geval, dan doen we het aldus.

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

De VOORZITTER: Dan ben ik nu eerst bij de installatie van een nieuw Statenlid, voor we met de eigenlijke bespreking beginnen. We verwelkomen eerst nummer 43 van onze Staten, mevrouw Voerman namens de Partij voor de Dieren en voordat zij hier officieel kan plaatsnemen in deze zaal moeten we eerst nog een aantal werkzaamheden doen. Ik benoem tot de leden van de commissie van onderzoek naar de geloofsbrieven de leden Mastenbroek, Ram en Stolk. En als u uw werkzaamheden nu wilt aanvangen, dan schors ik. Blijft u rustig in de zaal en een beetje in de buurt van uw stoel.

Dan schors ik nu de vergadering.

[Schorsing van 3 minuten.]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering, het woord is aan de voorzitter van de onderzoekscommissie naar de geloofsbrieven.

De heer MASTENBROEK (voorzitter commissie onderzoek geloofsbrieven): De commissie heeft het onderzoek naar de geloofsbrieven uitgevoerd. De commissie heeft het volgende geconstateerd. Mevrouw Voerman heeft de benoeming van het centraal stembureau geaccepteerd, mevrouw Voerman heeft geen onverenigbare openbare betrekkingen en uit het uittreksel van de Basisregistratie Personen blijkt dat mevrouw Voerman in de provincie Groningen woonachtig is, in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit en niet is uitgesloten van het kiesrecht. De commissie is daarom van mening dat niets de toelating van mevrouw Voerman tot deze Staten in de weg staat.

De VOORZITTER: Dan dank ik de commissie voor haar werkzaamheden en verzoek ik mevrouw Voerman binnen te geleiden en u allen te gaan staan. [Na binnenkomst van mevrouw Voerman neemt de voorzitter de verklaring en belofte af bij haar, waarna haar installatie als Statenlid een feit is.]

Ik schors even de vergadering, zodat u kort de gelegenheid hebt om mevrouw Voerman te feliciteren.

[Schorsing van 3 minuten.]

3. Besprekpunten

A. Collegeakkoord 'Vol Vertrouwen'

Presentatie van en debat over het Collegeakkoord 2015-2019 'Vol Vertrouwen'.

Hierbij zijn de volgende stukken te betrekken:

- **Brief CdK aan PS van 24 april 2015 betreffende uitkomsten collegeonderhandelingen;**
- **Brief formateur P. Verschuren aan fractievoorzitters van 23 april 2015 betreffende afronding formatieproces, inclusief bijlage brief aan voorzitter PS.**

Mevrouw BECKERMAN (SP): Het akkoord dat door SP, CDA, D66, ChristenUnie en GroenLinks is gesloten, heet 'Vol vertrouwen'. De ondertitel is: 'Wie geen vertrouwen in anderen stelt, zal ook nimmer het vertrouwen van anderen winnen.' De vijf partijen stellen het begrip 'vertrouwen' centraal.

Vertrouwen in de samenleving. Dit College schenkt vertrouwen aan inwoners, gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven. We staan voor een bestuursstijl waarin waarden als gezamenlijkheid, dienstbaarheid en transparantie een prominente plaats krijgen. Ook willen we dat de

inwoners er volledig op kunnen vertrouwen dat de provincie pal staat voor hun belangen en hun problemen daadkrachtig te lijf gaat. We staan met z'n allen voor zware opgaven rondom de gaswinning en aardbevingen, rondom leefbaarheid en rondom werkloosheid. Met het volste vertrouwen in de kracht van de Groningse samenleving willen we die grote opgaven samen met de betrokkenen aanpakken. De Collegepartijen willen bewijzen, het vertrouwen van de Groningers waard te zijn. Vertrouwen is ook de basis voor de samenwerking tussen de vijf partijen en vertrouwen slaat ook op de manier waarop we om willen gaan met Provinciale Staten. Het College wil vaker dan voorheen ruimte geven aan de Staten om met ideeën en oplossingen te komen.

Dit akkoord tussen de SP, het CDA, D66, de ChristenUnie en GroenLinks is in ongeveer een maand tijd tot stand gekomen onder leiding van de informateur en formateur Peter Verschuren. De overleggen waren inhoudelijk goed, daadkrachtig en gezellig. Peter heeft hier sterk aan bijgedragen. Wij willen hem daarvoor bedanken. Ook zijn we veel dank verschuldigd aan Anita Havinga en Krista van der Lugt. Zij hebben ons steeds ondersteund, geschreven en gezorgd dat we op tijd de juiste informatie kregen, waarvoor we veel dank verschuldigd zijn.

Ik wil het akkoord graag kort samenvatten. U hebt het allen kunnen lezen en ik zal niet het hele akkoord herhalen, maar per hoofdstuk enkele belangrijke keuzes aangeven.

De bestuursstijl. Dit College kiest voor een open bestuursstijl op basis van vertrouwen en verantwoordelijkheid. We geven inwoners meer invloed op provinciaal beleid, bijvoorbeeld via de invoering van de mogelijkheid tot een referendum. We willen gemeenten helpen om te zorgen dat ze nu en in de toekomst hun taken goed kunnen uitvoeren. Herindelingen kunnen hierbij een middel zijn, maar zullen niet door de provincie dwingend worden opgelegd.

Leefbaarheid. Onze provincie moet aantrekkelijk blijven om te leven, wonen en werken. We willen de veiligheid en leefbaarheid voor onze inwoners terug. Bij besluiten rond de gaswinning stellen we daarom te allen tijde de veiligheid voor de inwoners voorop. De gaswinning moet sterk omlaag. We investeren in leefbaarheid door extra geld te storten in het Fonds Leefbaarheid. We willen een goede en bereikbare zorg in de hele provincie en hebben een sociale agenda. Het College wil extra investeren in cultuur en de breedtesport. Er komt een Accommodatiefonds om de sport- en andere accommodaties zoals dorpshuizen te ondersteunen en te verbeteren.

Economie en werk. De inzet van de Collegepartijen is erop gericht om het MKB te versterken, de innovatiekracht te versterken en meer groene banen en werkgelegenheid te creëren voor de inwoners. We investeren fors in het hele MKB en zien kansen voor het versterken van retail en netwerken van bedrijfsketens. Met gemeenten, vakbonden, inwoners en scholen gaan we regionale economische plannen om de hoge werkloosheid eindelijk terug te dringen. We kiezen voor een toekomstbestendige agrarische sector met een gezonde economische basis, die ook koploper is op het gebied van innovatie, dierenwelzijn, energie en milieu. De biologische landbouw wordt gestimuleerd. Er komt ook een Groninger Verdienmodel voor de akkerbouw.

Energie en energietransitie. We kiezen voor schone energie: zon, wind, biomassa en aardwarmte. Dit doen we in nauwe samenspraak met inwoners, gemeenten en corporaties. Uitgangspunt is een zo eerlijk mogelijke verdeling van lusten en lasten. Er komt een fonds voor het kleinschalig opwekken van energie, bijvoorbeeld door dorpen. De afstand tussen windparken en woongebieden moet acceptabel zijn; er komt daarom nieuw onderzoek naar geschikte locaties.

Mobiliteit. Er komt een onderzoek naar een basisnet OV waarmee scholen, zorginstellingen, winkels en bedrijven in dorpen, landelijk gebied en Stad bereikbaar blijven en worden. We bieden gratis of goedkoop openbaar vervoer aan aan doelgroepen zoals ouderen en grootverbruikende middelbare scholen. We investeren in spoor, fietsroutes en veilige wegen met een goede doorstroming.

Natuur en landschap. Er komt meer geld beschikbaar voor natuurinrichting en –beheer. Met een nieuwe omgevingsvisie geven we de gemeenten meer ruimte om zelf te beslissen over de inrichting van hun omgeving. De Waddenkust is uniek Werelderfgoed. We willen ons sterk maken voor veiligheid en het verbeteren van ons ecosysteem, met name in de Eems-Dollard. De controle op handhaving van milieu- en veiligheidsvoorschriften wordt aangescherpt.

Financiën. In dit Collegeakkoord is een zeer stevige ambitie geformuleerd. We investeren 22 miljoen in het Leefbaarheidsfonds, 10 miljoen in het Accommodatiefonds, het MKB-Fonds wordt uitgebreid tot 75 miljoen, er wordt extra geïnvesteerd in onder andere cultuur, erfgoed, toerisme, natuur en landschap. We kiezen ervoor het stamkapitaal maatschappelijk te laten renderen en we geven liever leningen dan subsidies. We kiezen voor een lage risico-opslag en geen extra buffer op de weerstandscapaciteit. Het grootste deel van de dekking voor deze keuzes is al gevonden, onder andere door de vrij besteedbare begrotingsruimte in te zetten en de beschikbare middelen voor nieuw beleid aan te wenden. We bezuinigen op autonome taken en door reserves te herschikken. Een klein

deel van het geld moet nog nader worden ingevuld. Dit zal worden uitgewerkt in de begrotingsbehandeling.

Wij willen werken aan een betrouwbare overheid die samen met inwoners, gemeenten en maatschappelijk middenveld werkt aan een mooi, veilig en sterk Groningen. De coalitiepartijen hebben het volste vertrouwen in kandidaat-gedeputeerden Eelco Eikenaar, Patrick Brouns, Fleur Gräper-van Koolwijk, Henk Staghout en Nienke Homan. Vol vertrouwen gaan we de komende periode bouwen aan de toekomst van Groningen. Dit was mijn woordvoering namens de vijf coalitiepartijen.

Namens de SP zou ik graag het volgende willen zeggen. Dit jaar is het precies 20 jaar geleden dat de SP Groningen onderdeel is geworden van Provinciale Staten. Maar ook vóór 1995 namen wij, zonder succes, vaak deel aan Statenverkiezingen. In 1987 bijvoorbeeld haalden we bij lange na geen zetel. Het Nieuwsblad van het Noorden schreef er toen over: 'De SP doet mee aan de Statenverkiezingen. Lijsttrekker is Peter Verschuren, voorzitter van de afdeling Groningen. Het programma is gericht op leefbaarheid, een schoon milieu, werkgelegenheid en afschaffen van de milieubelasting.' 28 jaar geleden deden wij zonder succes mee aan de Statenverkiezingen onder leiding van Peter Verschuren. De afgelopen jaren hebben we in de Staten, maar zeker op straat, consistent gebouwd aan een sterke SP, die opkomt voor de Groningers, voor leefbaarheid, werk en een schoon milieu. En 28 jaar later boekten we een historische overwinning en werden we de grootste partij. Onder leiding van diezelfde Peter Verschuren schreven we een historisch akkoord. De belangrijkste verkiezingsthema's voor de SP in 1987 zijn ook de belangrijkste thema's uit het akkoord van nu: leefbaarheid, werk en een schoon milieu. Veel dank daarom voor de inzet van Peter Verschuren. We zijn ontzettend trots op dit akkoord, waarin de invloed van de SP zeer duidelijk is. Aan de hand van de thema's van 1987 en nu – schoon milieu, leefbaarheid en werk – willen wij daar even bij stilstaan.

Schoon milieu. Het College is strijdbaar om de gaswinning terug te dringen en veiligheid voorop te stellen. Voor het eerst noemt het College van GS een maximumhoeveelheid gas die men wil dat er gewonnen wordt. Nu 27 miljard kuub per jaar en zo snel mogelijk naar 12 miljard kuub per jaar. Wij herkennen ons terug in de zinsnede 'Meer macht voor de inwoners, minder macht voor de NAM'. Wij willen geen overheidsdienst met de regie in Den Haag en een politiek benoemde coördinator. De regie over de aanpak van de bevingenschade en leefbaarheid moet naar Groningen. Een schoon milieu staat voor dit College voorop. De handhaving wordt versterkt en voor kernenergie en kolencentrales is geen plaats.

Wij zijn trots op de 22 miljoen die extra beschikbaar komt voor het Fonds Leefbaarheid en de 10 miljoen die revolverend beschikbaar is voor accommodaties. Hiermee kunnen we voorzieningen zoals zorgvoorzieningen behouden en versterken. Ook zijn wij trots dat dit College zich strijdbaar opstelt om ziekenhuiszorg in de hele provincie te behouden en wil strijden voor spoedeisende hulp en kraamzorg in Delfzijl. Onze wens om extra geld te investeren om de werkloosheid terug te dringen komt nu eindelijk tot uitdrukking in dit akkoord. De keuze om niet op te potten maar te investeren in samenleving is zeker de onze.

Ook in veel andere keuzes die in het akkoord gemaakt zijn, zien we de inzet van de SP terug. Zo zijn we blij dat de bezuinigingen op de archeologie worden teruggedraaid en er weer een fulltime archeoloog komt. We zijn blij dat er onderzoek komt naar goed OV voor iedereen en de schadelijke gevolgen van de marktwerking voor buschauffeurs worden teruggedraaid. Ook kunnen wij ons erg goed vinden in de zinsnede in het akkoord dat megastallen onwenselijk zijn.

Dit akkoord past erg goed bij het programma van de SP en de opstelling van het nieuwe provinciebestuur past goed bij ons idee van hoe een overheid zou moeten zijn: geen opgelegde herindelingen, vertrouwen geven aan inwoners, organisaties en gemeenten en samen opkomen voor Groningen. Het gaat een enorme klus worden om dit akkoord waar te maken. We kunnen ons goed vinden in de kop van het Dagblad van het Noorden, die dit een 'strijdbaar College' noemt. We zijn trots op onze kandidaat Eelco Eikenaar: hij heeft ervaring in de SP, hij heeft ervaring in Groningen, hij heeft ervaring in Den Haag. We denken dat hij met dit College, met de Staten, met de gemeenten en met de inwoners dit akkoord waar kan maken en op kan komen voor Groningen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Het viel mij dat u geen politiek benoemde nationaal coördinator wilt. De provincie heeft natuurlijk samengewerkt met het opzetten bij het opzetten van een soort rijksafdeling in verband met de aardbevingen hier. De benoeming van die rijkscoördinator is aanstaande. Trekt de provincie dit nu in?

Mevrouw BECKERMAN (SP): De visie van de SP is dat de regie over de aardbevingsschade en het weer leefbaar maken van het gebied veel meer zou moeten komen te liggen bij de provincie. En wij zijn blij dat er nu een strijdbaar College zit dat dat voortvarend wil gaan oppakken en hoe dat nader

ingevuld moet worden, daar komen we denk ik zeer binnenkort over te spreken. Ik ben heel erg blij met deze opstelling.

Mevrouw WULFSE (VVD): U geeft geen antwoord, u herhaalt de zin die u eerder uitsprak. U hebt letterlijk gezegd dat u niet voor een politieke benoeming bent. Dus ik vraag u nogmaals klip en klaar: trekt de SP – u spreekt hier als voorvrouw van die partij – haar steun in voor een nationaal coördinator? Of hebt u het nu over het provinciebestuur?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Het antwoord op uw vraag is dat de SP graag een aanpak wil die kan rekenen op de steun van de Groningers. En daar zou een nationaal coördinator bij moeten passen, maar we weten op dit moment nog niet hoe dat ingevuld gaat worden. Maar volgens mij is mijn antwoord duidelijk.

Mevrouw WULFSE (VVD): Dus dat betekent dat de provincie gewoon blijft staan achter die benoeming, maar dat de SP daar anders over denkt?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ik heb nog geen benoeming gezien en ook nog geen invulling. Onze opstelling is alleen helder dat de regie daarover in Groningen zou moeten liggen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Maar er ligt natuurlijk een voorgenomen besluit, dat binnenkort bekendgemaakt wordt.

Mevrouw BECKERMAN (SP): U hebt daar duidelijk meer kennis over dan ik. Wij beschikken nog niet over die kennis en de opstelling in het coalitieakkoord en de opstelling van de SP mogen duidelijk zijn.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik feliciteer de fracties van de SP, het CDA, D66, de ChristenUnie en GroenLinks met het bereiken van een coalitieakkoord. De SP heeft als grootste fractie leidinggegeven aan een formatie en die formatie resulteert in een akkoord en een voorstel tot benoeming van het nieuwe College. Mevrouw Beckerman heeft ook gezegd hoe dat historisch zo is gegroeid – ik ben daar wel gevoelig voor. Het is dan denk ik ook een eer voor Peter Verschuren om leiding te hebben mogen geven aan dit proces. Ik feliciteer in het bijzonder het CDA en de ChristenUnie, enerzijds met de verworven portefeuilles: ik stel vast dat ze met een Nilfisk-stofzuiger door de portefeuilles zijn gegaan en anderzijds ook omdat zij het meeste van hun programma's hebben weten te realiseren.

In mijn bijdrage zal ik een politiek oordeel geven over het Collegeprogramma dat aan ons is voorgelegd. De belangrijkste punten daarin zijn: bestuursstijl, de rolverdeling tussen provincie en gemeenten, de langjarige investeringen, de financiële paragraaf en de kwestie die tamelijk actueel en urgent is en zich in Vlagtwedde afspeelt.

Wat is het verschil tussen een veelbelovend programma en een programma dat te veel belooft? Dit programma belooft te veel wat niet kan worden waargemaakt en spreekt te veel woorden uit die niet in daden kunnen worden omgezet. Er wordt een andere bestuursstijl aangekondigd: zichtbaar, open, transparant, aanspreekbaar en meer invloed voor inwoners en organisaties op het provinciaal beleid, oftewel: meer kans om mee te denken. Maar maakt de coalitie hier geen valse start? De partijen die dit programma hebben geschreven, hebben zich weken achter gesloten deuren teruggetrokken. En anders dan in 2007 en 2011 hebben er geen openbare onderhandelingsronden plaatsgevonden en is er geen mogelijkheid geboden aan burgers en maatschappelijke organisaties om in te spreken. De Partij van de Arbeid vindt dat een gemiste kans, zeker in het licht van de uitkomst van het proces achter gesloten deuren. En als er wordt gesteld dat er meer vertrouwen in gemeenten moet worden gesteld, hoe kan het dan dat de gemeente Eemsmond in dit programma moet lezen dat er geen ruimte is voor glastuinbouw waarvoor die gemeente bezig is een bestemmingsplan daarvoor op te stellen, waarbij zij de ambitie heeft om werkgelegenheid voor laagopgeleiden te realiseren?

Belooft de coalitie niet te veel als het gaat om de gaswinning? Daartoe wordt gesteld dat als de provincie de regie in handen neemt, dan gaat het goedkomen. Maar we moeten terzelfdertijd wel vaststellen dat de bevoegdheden en de middelen waar het gaat om gaswinning – dus de opbrengsten van de gaswinning en ook de bevoegdheden om de winning te reguleren – niet op provinciaal niveau liggen, maar dat die op landelijk niveau liggen. En dat is ook aanleiding geweest voor het vorige College om ook met instemming van de vorige Staten een aanvullend maatregelenpakket te treffen waarin ook het fenomeen nationaal coördinator voorkomt.

In dit Collegeprogramma wordt gesteld dat de afspraken met het Rijk over de windenergie worden nagekomen. Nou, dat betekent dat die afspraken worden gerealiseerd en dat er dus drie

windparken geconcentreerd op drie locaties gerealiseerd worden. Dat is de afspraak met het Rijk en dat is ook zo vastgelegd in de Rijksstructuurvisie Wind op Land. Maar is het dan geen illusie dat nu wordt voorgesteld om te kijken naar alternatieven zoals zonneweiden en andere locaties, terwijl er geen enkele indicatie is dat er van rijkszijde door opeenvolgende regeringen is gezegd dat er tempo moet worden gemaakt? Vrijwel alle politieke stromingen hebben gezegd dat er vóór 2020 die 6.000 megawatt aan windenergie op land worden gerealiseerd. Is het dan geen illusie om te stellen dat er locaties in deze provincie te vinden zijn waar wél draagvlak is? De zogeheten zevende variant van de gemeente Menterwolde stuit al op verzet en gebrek aan draagvlak in de gemeente Oldambt. En je mag niet verwachten dat de bewoners in het noordelijk deel van Meerstad anders zullen reageren op de komst van een windpark dan de bewoners van Meeden. Het zal ook niet zo zijn dat de natuur- en milieuorganisaties een windpark op de locatie Westpoort dicht bij het natuurgebied de Onlanden wél acceptabel vinden. Dus is dit wel eerlijk naar de inwoners van Meeden toe om de suggestie te wekken dat er nog wel een wezenlijke verandering kan plaatsvinden? Naar mijn smaak maakt de coalitie hier een snoekduik in een zwembad waar het water allang uit weggelopen is.

De rolverdeling tussen de provincie en de gemeenten, zoals beschreven in het programma: hoe is die te typeren? Ik houd het maar op apart, héél apart. De SP stelde in de campagne dat de provincie terugmoet naar de wettelijke taken, al het andere naar de gemeenten toe moet en het geld dat daarbij hoort, moet worden overgeheveld. Dat gebeurt niet in dit programma. Integendeel, de provincie gaat zich veel intensiever met gemeentelijke taken bemoeien en die eigen maken. Kijk bijvoorbeeld naar het financieren van sporthallen en dorpshuizen via een revolverend fonds. Kunnen gemeenten dat zelf niet doen? Het gaat om het verstrekken van leningen en op dit moment kunnen gemeenten ongeveer tegen het tarief van 0,5 procent rente middelen verkrijgen bij de Bank van de Nederlandse Gemeenten. Waarom is dat dan een provinciale taak? De provincie gaat nu bepalen dat er in een kleine kern mag worden gebouwd. Waarom mogen de gemeenten dat zelf niet bepalen, mogen ze zelf niet die keus maken? Het is nu immers zo in onze verordening dat de gemeenten daar zelf de regie op voeren, zelf regionale woonvisies maken en zelf kunnen bepalen waar nieuwe woningen kunnen worden gebouwd. En is het wel verstandig om extra capaciteit toe te voegen zonder daar de randvoorwaarde bij te stellen dat de overcapaciteit die er is aan bouwlocaties, weggewerkt moet worden? Geen woord in het Collegeprogramma over het helpen van de gemeenten om die overcapaciteit weg te werken: niet alleen de woningbouwlocaties maar ook niet op het punt van de bedrijventerreinen. Wel veel aandacht voor voorzieningen in de kleine dorpen, maar geen aandacht voor de centrumplaatsen zoals Delfzijl en Winschoten, waar in deze periode extra middelen uitgetrokken voor waren. Maar de Partij van de Arbeid had de ambitie om dat door te trekken naar de andere kernen. Dat is echt een bovenlokaal en bovengemeentelijk belang. Het is onbegrijpelijk dat er wel aandacht is voor de voorzieningen in de kleine kernen, terwijl die stedelijke centra zwaar onder druk staan. Maar daarover staat geen woord in het programma.

Er staat veel ambitie in het programma, maar naar onze smaak te weinig visie. De PvdA mist in het programma de echte lange lijnen, die echt een zaak is voor het provinciaal middenbestuur, goed worden doorgetrokken. Het is meer een stapeling van de afzonderlijke wensen van de fracties. Veel is ambitieus opgeschreven, maar er is geen geld voor gereserveerd. Ik noem als voorbeeld: het arbeidsmarktbeleid. Dat is wel heel mager. Ik werd blij en optimistisch toen ik de passage zag dat het leven lang leren gestimuleerd gaat worden. Maar vervolgens zie ik dat daarvoor een ton uitgetrokken wordt en dat betekent dus dat in enig jaar 100 mensen een opleiding van 1.000 euro kunnen volgen. Volgens mij moet je dan wel héél erg lang leven om ooit als laatste aan de beurt te kunnen komen voor een facilititeit uit het Fonds Leven Lang Leren. Is het wel verstandig om economie en arbeidsmarkt te gaan ontkoppelen in het programma? En waar is het investeringsprogramma gebleven van de SP? Tijdens de campagne werd er gesteld dat er maar liefst 440 miljoen zou worden geïnvesteerd in de Groninger samenleving en de economie. Als ik nu naar de financiële paragraaf kijk – waar ik zometeen nog op terugkom – dan zie ik daar maar miniem iets van terugkomen.

Hoge ambities voor de spoedeisende hulp en de verloskunde in Delfzijl, maar geen bevoegdheden en geen geld. Hoe gaat deze coalitie dat dan waarmaken? Extra geld vrijmaken voor cultuur, maar anderzijds wordt het incidenteel nieuw beleid niet gecontinueerd en daar werd de cultuur voor een belangrijk deel uit gefinancierd. Het milieutoezicht wordt versterkt, maar daar worden geen middelen voor uitgetrokken. En hoe zit het met het vertrouwen in de bedrijven? Waarom zou je het milieutoezicht versterken als je zegt je vertrouwen hebt in de maatschappelijke organisaties maar ook in de bedrijven? Het bedrijfsverplaatsingsfonds is ook niet op geld gezet. Investeren in het openbaar vervoer: de provincie moet daar geld voor beschikbaar stellen, staat er in het programma. Maar in de financiële paragraaf zie je dat niet terug.

Dat is niet de bestuursstijl van de Partij van de Arbeid. En op onderdelen is dit programma een mooi behangetje, maar als je dat ervan afkrabt, dan zit er bitter weinig achter. Waar wel kansen liggen

worden ze niet benut. Waarom een MKB-fonds met slechts 25 miljoen verhogen? Er ligt een kans om dat met 100 miljoen te verhogen: er is een verkenning die met de NAM loopt, om de NAM 50 miljoen revolverend beschikbaar te laten stellen voor het Economic Board. In een eerdere voordracht is door het vorige College aangegeven dat de provincie ook de intentie had om daar 50 miljoen bij te plussen. Daar is op zich ook ruimte voor. En waarom de ecologische hoofdstructuur pas in 2027 voltooiën, als dat al in 2021 kan? Ik heb de heer Staghoutier verleden in het College al aangeboden dat dat gewoon voorgefinancierd kon worden, waarbij uit de lopende rijksmiddelen dat vervolgens terugbetaald kan worden. Dus daar kunnen echt veel meer meters worden gemaakt.

Het programma is ook slordig en rafelig. Er staan in: 'We zetten het huidige infrabeleid voort.' Wat ontbreekt in het programma is een lijst met projecten. In het vorige coalitieprogramma hadden we een keurige lijst met A-, B- en C-projecten, maar het is nu volstrekt onduidelijk voor bijvoorbeeld het gemeentebestuur van Bedum of die rondweg er wel komt. Ik zou het op prijs stellen als de verschillende fracties klare wijn daarover schenken.

Dan de financiële paragraaf. In het programma staat dat er minder inhuur van externen wordt nagestreefd. Maar toch kan de Partij van de Arbeid-fractie zich niet aan de indruk onttrekken dat Hans Kazan en Hans Klok zijn ingehuurd voor het schrijven van de financiële paragraaf. Maar als we kijken naar de toekomstige toezichthouder over de gemeentefinanciën, dan moet die zich toch op z'n minst wat oncomfortabel voelen bij het feit dat er nog 10 miljoen in het programma nog niet is gedekt. 47 miljoen in vier jaar tijd aan nieuw beleid wordt er gepresenteerd: dat is gemiddeld 12 miljoen per jaar. Maar wat ik zie is dat er sprake is van een kasrondjes: bezuiniging op de autonome taken – dat is economie, maar ook cultuur en dergelijke – en die 10 miljoen wordt vervolgens weer teruggepompt. En de schatkist met beschikbare middelen voor nieuw incidenteel beleid is weg en vervolgens ga je die weer toevoegen. Dus per saldo verandert er niet zo gek veel.

Een echte breuk met het verleden zien wij dan ook niet. Op één punt dan wellicht wel en dat is de herindeling. Gaat dit College de doorzettingsmacht en doorzettingskracht gebruiken? Als ik mevrouw Beckerman beluister is dat niet het geval. Dat wekt bij ons wel een beetje de indruk dat de heer Wilpstra voor het oog van de D66-troepen de strepen worden afgerukt en met een wijde boog in de loopgraaf wordt geworpen. Want hij heeft zich de afgelopen tijd hardgemaakt en heeft getrokken aan die herindeling. En ik vraag mij af wat er nu gebeurt met de kroonjuwelen van D66. mevrouw Ingrid Mortiers heeft die ooit wel eens aangeduid als 'afstandbijouterie' en ik denk dat van die herindelingsagenda maar bitter weinig terecht komt.

Ten slotte een actueel en urgent onderwerp. Er ligt een ontheffingsverzoek van de gemeente Vlagtwedde om een melkveehouderij van 10 hectare mogelijk te maken met 10.000 stuks rundvee en 800 stuks jongvee. De Partij van de Arbeid heeft eerder uitgesproken dat hiervoor geen ontheffing verleend moet worden. We hebben begrepen dat daarover een motie ingediend zal worden en die zullen we steunen.

Ik kom tot het slot van mijn betoog. Ik feliciteer de coalitiepartijen van harte, maar ik kan Groningen en de Groningers niet feliciteren: tussen kop en staart zit er te weinig vis.

De heer BROUNS (CDA): Op zich is dit een bijzonder moment, omdat dit gevoeglijk het laatste moment is dat ik vanuit deze plek als fractievoorzitter een betoog zal houden. En ik wil in ieder geval van de gelegenheid gebruik maken – en dat is misschien wat ongewoon, maar ik doe het toch – om iedereen die op de tribune zit, te bedanken voor hun komst, maar in het bijzonder – omdat dat voor mij een heel bijzonder moment is – mijn vader, die hier toch aanwezig is. Dank daarvoor, daar ben ik heel blij mee.

U bent van mij gewend dat ik vanuit deze plek vaak citeer uit het werk van anderen: dat is ook veel gemakkelijker, want dan hoeft u het zelf niet allemaal te verzinnen. In dit geval met de SP een College vormen: ja, dan kom je al gauw bij oude Chinezen terecht. Daar wil ik dan ook een stukje van voorlezen: *'De wegen van de leiders van de wereld zijn niet de wegen van krijgslieden. Leiderschap gedijt op wederkerigheid. Waar een scheidsmuur wordt opgetrokken, zullen doornstruiken en distels groeien. In het spoor van een groot leven volgen jaren van rampspoed. Meesterschap is de vrucht van het steven. Pluk de vrucht en leg het meesterschap niet aan anderen op. Wie rijpe vruchten draagt, moet niet op anderen neerzien. Wie rijpe vruchten draagt, moet anderen niet overheersen. Wie rijpe vruchten draagt, moet daaraan geen trots ontnemen. Wie rijpe vruchten draagt, kan de vrucht niet meer vormen. Wie rijpe vruchten draagt, moet anderen niet zijn rijpe vruchten opdringen. Natuurlijke vormen die vergroeid zijn, zullen ouder worden. Dit heet loslaten. Loslaten gaat alleen vanzelf.'*

Het CDA is blij met het Collegeprogramma dat voorligt en wij begrijpen dat de woordvoerder van de Partij van de Arbeid daar zojuist in zijn betoog anders tegen aankijkt. Ik zie dat maar als een blijk van 'we hadden liever ook onderdeel van dat akkoord uitgemaakt'. Dit is een duurzaam programma met een onderlegger die heel erg aansluit bij de wijze woorden van de Chinees die ik net

heb voorgelezen. Die gaan namelijk uit van 'samen'. Het is een akkoord vormgegeven door vijf partijen in onderling vertrouwen en in een goede sfeer, die in gezamenlijkheid ernaar streven om deze provincie weer een stukje mooier, sterker en krachtiger te maken. En die inzet en die stijl, dat samen doen, dat willen wij gaan doorzetten hier in deze Statenzaal maar ook erbuiten. Júíst buiten deze Statenzaal. Wij willen met onze inwoners, met de maatschappelijke organisaties waarin die inwoners verenigd zijn het verschil gaan maken de komende vier jaar.

En dat verschil gaan we maken in de vorm van dat duurzaamheid hier centraal staat. Duurzaamheid in vele facetten als het gaat om de leefbaarheid, het in stand houden van onze voorzieningen in onze hele provincie: daar gaan we op inzetten. We gaan kredieten ter beschikking stellen om accommodaties op te knappen, zodat jong en oud op een goede manier van die voorzieningen kunnen genieten, zodat sporten in deze provincie leuk is en dat komt de gezondheid ten goede. We gaan een basis leggen onder het openbaar vervoer voor de komende tien jaar en daar gaan we ook in investeren. Daarmee zorgen we ervoor dat de bereikbaarheid verbetert en dat doen we ook met een stevig programma als het gaat om wegen en fietspaden. En we zien voor onszelf een rol om de culturele voorzieningen op een goede manier verspreid in deze provincie voor onze inwoners beschikbaar te hebben.

En dan de grootste opgave die we hebben: de gaswinning – althans, het aanpakken van alle ellende die achter de gaswinning vandaan komt. Dat gaan we gezamenlijk doen. Wij beseffen ons terdege dat wij maar weinig bevoegdheden in de provincie hebben om daar iets aan te doen. Maar wij gaan wel met onze inwoners knokken om te zorgen dat het landsbestuur zich ervan bewust is dat wat zij hier aan het doen zijn niet meer kan. Die gaswinning moet omlaag en in één ding gaan we zelf de regie nemen: wij willen weer een toekomst voor dit gebied. Er moet een provinciale gebiedsvisie komen waarin wij het voortouw nemen. Wij moeten onze inwoners een toekomst bieden: dat mogen zij van ons verwachten.

Wij gaan sterk inzetten op energietransitie. Want minder gas? We willen natuurlijk allemaal in de winter wel nog steeds in de warmte zitten en we willen ook kunnen koken. En we zullen ook moeten inzetten op de energietransitie. Want we zijn anders onze natuur en ons milieu aan het verwoesten. Wij willen de komende vier jaar gaan werken aan een koploperspositie op het gebied van energietransitie: dát is pas duurzaam. Daarbij koesteren wij ook onze natuur. Ja, we gaan de EHS wat langzamer in de tijd realiseren, maar we gaan ook méér realiseren. En die opgave nemen wij op ons en dat is goed rentmeesterschap. En tegelijkertijd bieden wij ruimte aan ondernemers om te ondernemen. Want één ding is duidelijk: toekomst voor onze inwoners betekent werk. Want werk betekent inkomen en inkomen betekent dat je van de voorzieningen die we hebben kunt genieten. Dus het begint bij werk en daar gaan we ruimte aan bieden. We bieden de landbouw de ruimte om verder te ontwikkelen. We gaan de kleine ondernemers – niet alleen de ondernemers die exporteren over de provinciegrenzen, ook de kleine ondernemers op de hoek die in zijn dorp zijn bestaansrecht opbouwt – helpen om in hun onderneming verder te investeren. Dat gaan we niet doen met subsidies, want dan branden we ons geld op. Dat gaan we doen in de vorm van kredietverlening, zodat we blijvend kunnen investeren in onze samenleving, zodat we blijvend kunnen investeren in werk.

Dit is het programma dat alle elementen in balans met elkaar omvat, geschreven door vijf partijen die vol vertrouwen en in balans met elkaar hard aan de slag gaan om deze provincie de komende vier jaar te dienen.

De heer MOORLAG (PvdA): Is hier niet sprake van te veel hooi en te weinig vork? Ik wil de heer Brouns met name een vraag stellen, ook als beoogd portefeuillehouder financiën, over hoe hij de financiële paragraaf beoordeelt. Voelt hij zich wel comfortabel bij het programma dat financieel nog niet is gedekt? In het programma staat dat er bij de begroting nog een aantal uitwerkingen komt, maar is de heer Brouns zich er ook van bewust dat het politieke debat en de politieke hoofdlijnen tijdens de behandeling van de Voorjaarsnota bij de Algemene Beschouwingen worden besproken? En zou het dan niet gepaster zijn om dan bij de Voorjaarsnota, waarvan men eigenlijk had gezien dat de dekking ervan nu al was geregeld, die aanvullende dekking te regelen? Wat is het oordeel van de heer Brouns daarover?

De heer BROUNS (CDA): Dat oordeel komt dus als fractievoorzitter van het CDA en niet als portefeuillehouder, want dat ben ik nog niet. Ik beseef dat die vraag gesteld wordt door de huidige portefeuillehouder. Ja, de heer Brouns staat hier zeer comfortabel.

De heer MOORLAG (PvdA): En is de heer Brouns het ermee eens dat de Voorjaarsnota de plek is om echt een sluitend akkoord en ook een sluitende financiële paragraaf aan de Staten te presenteren? Dit

ook in het licht van het feit dat wij dat ook van de gemeenten vragen: in het financieel toezicht eisen we ook van de gemeenten dat er een meerjarig dekkende begroting is.

De heer BROUNS (CDA): De vijf partijen hebben ervoor gekozen om bij de begrotingsbehandeling 2016 een meerjarig dekkende begroting over te leggen en daar gaan wij de komende weken hard mee aan de slag.

De heer MOORLAG (PvdA): Dan heb ik nog een vraag over de bestuurlijke paragraaf, over de herindelingen. Ik hoorde de heer Brouns tijdens een uitzending afgelopen vrijdag een andere uitleg geven aan het programma dan mevrouw Gräper. Hoe ziet de heer Brouns nu de gemeentelijke herindeling? Wordt die echt helemaal aan de gemeenten overgelaten en zal de provincie dan elk besluit van de gemeenten respecteren?

De heer BROUNS (CDA): Nou, ik weet niet welk verschil in uitleg u gehoord hebt tussen mevrouw Gräper en mij, maar ik kan u verzekeren dat er geen millimeter verschil zit tussen de intentie die wij beiden – en overigens ook de andere partijen – hebben. Wij gaan de gemeenten de ruimte geven om zelf te bepalen hoe zij dat proces ingaan. Wij zien voor onszelf als provincie wel degelijk een rol: dat is een faciliterende rol, een procesmatige rol. Daar waar de gemeenten een beroep op ons doen zullen wij hen daarin ondersteunen, maar de gemeenten zijn aan zet.

De heer MOORLAG (PvdA): Dat betekent dus dat u elke uitkomst van de gemeenten dus respecteert en accepteert?

De heer BROUNS (CDA): Nou ja, ik heb in de uitzending van afgelopen vrijdag gezegd dat ik een rondje langs al die gemeenten ga maken om te horen wat hen bezighoudt. En ik ga geen enkele uitspraak nu daarover doen, want dan zou ik dat proces op voorhand verstoren. Ik ga luisteren naar wat er bij die gemeenten leeft en hoe zij dat proces voor zich zien. Wij gaan daar een faciliterende rol in spelen.

De heer MOORLAG (PvdA): Wij hebben een eerdere gedeputeerde gehad die als ultiem instrument en als ultieme dreiging naar de gemeenten stelde dat hij een kopje koffie gaat drinken met die gemeenten. Gaan wij terug naar die praktijk? Ik constateer dat ik ook geen antwoord heb gekregen op mijn eerdere vraag. Als u dan al die overleggen hebt gevoerd vanuit het volste vertrouwen maar het tot een uitkomst komt, accepteert u dan elke uitkomst die vanuit het gemeentelijk veld komt?

De heer BROUNS (CDA): In een goede dialoog ga je met elkaar gesprekken aan en wissel je de argumenten. Uiteindelijk zal daar een besluit uit komen. Uw vraag – want dat is de achterliggende reden natuurlijk – of wij dan dwang gaan uitoefenen: nee, wij gaan geen dwang uitoefenen. Dat past niet bij een goede dialoog.

De heer MOORLAG (PvdA): Oké, dat is volstrekt helder.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik wou even terug naar de financiële paragraaf. Ik heb in mijn betoog nog een aantal vragen, dus ik hoop dat die later nog beantwoord worden. Maar ik pik er toch even eentje uit die aansluit op dat gat dat we hebben en waar we ook niet blij mee zijn. Wij zien eigenlijk nog een soort gat. Want u zegt dat u meer dan 10 miljoen gaat bezuinigen op autonome taken. U zei zojuist in antwoord op de vraag van de heer Moorlag dat u hier comfortabel staat. Hoe denkt dat de ambtenaren in het provinciehuis hier staan? Moeten zij nu vrezen voor uw baan, nu u 10 procent gaat bezuinigen? We weten helemaal niet waar het om gaat. Hoe kijkt u daartegen aan?

De heer BROUNS (CDA): Mevrouw Wulfse, u probeert nu ambtenaren ongerust te maken. Dat lijkt me zeer ongepast. Wij hebben nergens gezegd dat wij mensen gaan ontslaan, wij gaan onze taken herschikken, we gaan daar eigen beleidsprioriteiten in aanbrengen en de totale dekking daarvan – dat heb ik al eerder gezegd – krijgt u bij de begroting van 2016.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik moet toch een correctie aanbrengen. Want de VVD maakt de ambtenaren niet ongerust, ú maakt de ambtenaren ongerust door een autonome bezuiniging van meer dan 10 miljoen aan te kondigen zonder er invulling aan te geven. Bij taken horen ook mensen.

De heer BROUNS (CDA): Dat klopt en wij stellen andere prioriteiten en daar horen ook mensen bij. U maakt het ambtelijk apparaat ongerust, wij gaan dat ambtelijk apparaat vertrouwen geven.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Nog even een opmerking over de herindeling. Er was zonet een discussie; ik ben toch benieuwd of de gemeenten Vlagtwedde en Bellingwedde van u het akkoord krijgen om samen verder te gaan.

De heer BROUNS (CDA): De gemeenten Vlagtwedde en Bellingwedde krijgen van mij binnenkort een bezoekje. En dan ga ik daar eerst eens een kopje koffie drinken. Overigens ben ik nog een antwoord verschuldigd aan de heer Moorlag, besef ik mij nu. Ja, ik drink graag koffie, maar afhankelijk van het tijdstip soms liever een wijntje.

De heer BOUMANS (VVD): Kopjes koffie zijn altijd goed, zeker als de heer Brouns ze schenkt. Maar dan toch even doorvragen: rijdt u dan ook direct door Stadskanaal en Veendam? En wat voor koffie gaat u daar schenken?

De heer BROUNS (CDA): Nou, ik weet niet of ik dat op dezelfde dag doe. Maar ook hen ga ik bezoeken en uiteindelijk zal ik de balans opmaken na een rondgang langs alle gemeenten. En zoals ik al zei: dat is een open dialoog en dat ga ik dus daar ook doen.

De heer BOUMANS (VVD): De dialoog begint natuurlijk niet vandaag, die is al enige tijd aan de gang en daar zit natuurlijk enige contradictie in. Dus u kunt vandaag ook klare wijn schenken en gewoon zeggen wat u ervan vindt.

De heer BROUNS (CDA): Nee, dat doe ik niet. En die dialoog is ook niet aan de gang. Die dialoog werd zeer eenzijdig voert door het vorige College met een duidelijke dwang erin. Wij gaan de dialoog écht aan en dat gaat vanaf morgen beginnen. En u kunt de vraag nog tien keer herhalen en dan krijgt u tien keer hetzelfde antwoord, maar het staat u vrij.

De heer BOUMANS (VVD): Nou, dan zal ik dat doen, meneer Brouns. Dank voor het vertrouwen. U zegt dat het College die dialoog voert. Voor een deel is dat waar natuurlijk en vandaag maakt u een nieuwe start: dat is hartstikke mooi. Maar het was niet alleen de provincie die die dialoog voerde, ook de gemeenten. Er zijn duidelijk twee gemeenten die op elkaar gericht zijn – dat staat ze ook vrij. Maar er zijn ook drie gemeenten die daar anders over denken. U moet daar toch een keuze in maken en ik heb met de heer Moorlag geconstateerd dat er op RTV Noord toch enig verschil van inzicht leek te zitten tussen de twee aanstaande gedeputeerden. U bent straks de portefeuillehouder. Wat vindt het CDA nu van de voornemens in Zuidoost-Groningen.

De heer BROUNS (CDA): Ja, u bevestigt datgene wat ik al verschillende keren gezegd heb. U richt zich tot mij en zegt dat ik daar een keuze in moet maken. Nee, wij gaan het gesprek met de gemeenten aan: daar zit nu precies het verschil.

De heer BOUMANS (VVD): U moet van mij niets, ik vraag gewoon wat u vindt. Maar misschien vindt u niets, dat zou ook kunnen.

De heer BROUNS (CDA): Nee, het waren uw letterlijke woorden. Maar ik heb uw vraag al meerdere malen uitvoerig beantwoord.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik vind dat we de heer Brouns het voordeel van de twijfel moeten geven. Maar hij zegt dat ook heel ondubbelzinnig – ook in de presentatie van het Collegeakkoord. Maar vlak daarna werd hij ook meteen min of meer teruggefloten doordat er gezegd werd: 'Maar een en ander moet wel voldoende bestuurskracht en schaal krijgen.' Begrijp ik hieruit, meneer Brouns, dat in feite u wel in gesprek gaat met deze gemeenten, maar dat dit in de praktijk toch neerkomt op waar we al mee bezig waren: tekenen bij het kruisje uiteindelijk? Hoe moeten we dit interpreteren?

De heer BROUNS (CDA): Meneer Van Kesteren, u begon – moet ik zeggen – heel plezierig. Het is jammer dat dan ineens die 'maar' weer komt. Maar ik kan u geruststellen: ik heb hier nadrukkelijk gezegd dat wij geen dwang gaan uitoefenen. Dat gaan wij dus ook niet doen.

De heer ZWERTBROEK (D66): De afgelopen weken heeft D66 aangegeven dat we drie punten bij ons stevig gaan inzetten: een nieuwe bestuursstijl, de energietransitie en inzet voor vermindering van de gaswinning en als derde punt het investeren in de provincie Groningen. Meer banen, toerisme, cultuur, sport, wegen en openbaar vervoer.

Allereerst beginnen we het akkoord bewust met een hoofdstuk over de bestuursstijl. De partijen zijn er zich van bewust dat het vertrouwen in de politiek en de overheid karig is en dat grote vraagstukken deze relatie verder gecompliceerd maken. Ik doel dan op de werkloosheid, de krimp en met name de gaswinning en de gevolgen van dien. Dit College heeft de verantwoordelijkheid om op alle beleidsterreinen intensief met inwoners, gemeenten, bedrijven en maatschappelijke organisaties samen te werken. Zo wil deze coalitie de mensen in een zo vroeg mogelijk stadium betrekken bij beleid, komt er een referendumverordening en komt er meer transparantie rond financiën – ook voor wat betreft aan de provincie verbonden organisaties. Het opstellen van een omgevingsvisie is een voorbeeld waarbij deze nieuwe werkwijze direct zichtbaar kan worden gemaakt.

Het belangrijkste en meest gevoelige dossier is de gaswinning en de ingrijpende consequenties van dien voor de inwoners van ons mooie Groningen. De verschillende partijen hebben gedeeld dat de zwaarwegende en meeste besluiten genomen worden door de minister en de Tweede Kamer. Vanuit de provincie moeten de gevoelens van de inwoners stevig naar Den Haag worden gezonden: een stevige lobby met als doel forse vermindering van de gaswinning is dus van belang. Net als een lobby voor de omgekeerde bewijslast, verbetering van de schadeafhandeling, compensatie en meer transparantie rond het gasgebouw.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik vind dit toch een opvallend punt dat de heer Zwertbroek hier aanhaalt. Want ik las ook in het programma dat het College zich gaat ijveren voor de omkering van de bewijslast. En de heer Zwertbroek zegt dat nu ook. Maar is hij er zich van bewust dat dat gisteren door de Partij voor de Dieren en de Partij van de Arbeid in de Tweede Kamer is geregeld?

De heer ZWERTBROEK (D66): Jazeker en daarvoor prijs ik ook de Partij van de Arbeid dat zij ook in de Tweede Kamer die slag heeft weten te maken door samen met de oppositiepartijen die motie in te dienen. En mijn fractie heeft die ook gesteund, daar ben ik ook allen maar blij mee en daarin zie je dus dat die lobby effect kan hebben. Daar moeten we dus flink mee doorgaan.

De heer MOORLAG (PvdA): Waarom zegt u nu dan dat er nog een lobby voor gevoerd moet worden? Het is nu geregeld.

De heer ZWERTBROEK (D66): Nou ja goed, de motie is nu aangenomen. Volgens mij gaat de minister vrijdag naar de regering om daarover te praten en die uitwerking moet nog komen. Dus ik denk dat we daar wel scherp op moeten zijn. De motie is in de Tweede Kamer aangenomen, maar ik heb ook de reactie gezien van de minister en die zei dat hij eerst naar de regering moet aankomende vrijdag.

Maar naast deze lobby heeft de provincie Groningen zelf ook een taak. Groningen voorop in de energietransitie. Dit kan door de opwekking van meer groene energie en door in te zetten op meer energiebesparing. Deze coalitie wil met een energietransitiefonds stimuleren dat mensen overgaan op groene energie. Daarnaast geven wij de ruimte aan lokale energiecollectieven en in ons ruimtelijke-orderingsbeleid willen wij meer ruimte geven aan initiatieven zoals zonneweides.

Tot slot het investeren in de provincie. Groningen is mooi en zit boordevol kansen. Met dit akkoord investeert de coalitie extra in het MKB, de energietransitie, toerisme, cultuur, sport en openbaar vervoer. Deze sectoren zorgen er samen voor dat de provincie leefbaar blijft en sterker wordt. De D66-fractie is blij met dit akkoord. D66 wil zich keihard inzetten om het verschil te kunnen maken op het gebied van economie, energie, ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer. En met de ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer, toerisme en recreatie, cultuur, sport, evenementenbeleid en internationalisering heeft de beoogd gedeputeerde Gräper een stevige portefeuille waar zij de aankomende jaren mee aan de slag kan gaan.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik hoor de heer Zwertbroek ontzettend enthousiast beginnen over toerisme en zo kennen we hem ook: dat enthousiasme deel ik van harte. Maar ik ben eens even aan het rekenen geslagen en de extra investering in het toerisme is 9.125 euro per jaar. Dus uw enthousiasme is mooi, maar wat wilt u daarmee gaan doen?

De heer ZWERTBROEK (D66): Ja, ik heb de afgelopen periode bijvoorbeeld gevraagd om een visie van het College op toerisme. Op dat moment was dat blijkbaar niet mogelijk, wij willen die in deze

nieuwe coalitie gaan realiseren. Volgens mij vallen onder toerisme ook ondernemers die ermee actief kunnen zijn: het MKB-fonds bijvoorbeeld, we hebben een leefbaarheidsfonds waarmee we aan de slag kunnen maar ook cultuur haakt aan op het toerisme. Dus het is juist een soort spin in het web tussen allerlei verschillende sectoren en deze coalitie wil ermee aan de slag.

Mevrouw WULFSE (VVD): Voor 9.125 euro per jaar. Nou, ik wens u dan heel veel succes.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ja, het is erg gemakkelijk om het weg te zetten onder één post, terwijl ik juist aangeef – wat mevrouw Wulfse moet aanspreken – dat onder toerisme juist die ondernemers vallen, zij maken kans op leningen van deze provincie, dus daar kunnen ook toeristische ontwikkelingen plaatsvinden. Het is niet allemaal in hokjes gezet.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik zal straks in mijn betoog – en ook later – aantonen dat door al de posten die de heer Zwertbroek noemt, er eerst een streep doorheen gaat en ze vervolgens opnieuw worden gemeld. En dan bestaat het resultaat dus uit deze kleine saldi. Dus daar kan de Groninger niets mee.

De heer ZWERTBROEK (D66): Maar goed, dat is de uitspraak van mevrouw Wulfse.

Ik noemde net al het hele rijtje met zaken waar beoogd gedeputeerde Gräper mee aan de slag mag. Een stevige portefeuille waar ze de aankomende jaren mee aan het werk kan.

D66 kijkt uit naar de samenwerking in deze coalitie. Met z'n allen werken aan de kracht van Groningen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Allereerst wil ik natuurlijk namens de VVD-fractie de nieuwe coalitie van harte feliciteren. Mooi dat u elkaar gevonden hebt in een links-confessioneel verbond en wij wensen u veel succes de komende periode met uw zware en belangrijke taak.

De titel van uw akkoord is 'Vol vertrouwen'. De VVD ziet dat als een prestatieafspraken: vertrouwen moet je immers verdienen en winnen. Zorgen dat hetgeen je belooft waargemaakt wordt en dat is een zaak waarop we uw werk zullen beoordelen. Dat kan niet nu, maar dat zal nog even duren. Niet de mooie woorden die u opgeschreven hebt maar de daden. U belooft veel als coalitie: dat is ook door de media opgemerkt. U gaat veel praten, u gaat de bevolking erbij betrekken, u wilt de Staten erbij betrekken, u wilt referenda, u wilt hoorzittingen, u gaat van alles organiseren en u gaat vooral veel discussiëren. Wordt het een soort 100-dagenternee? Die komt ons bekend voor en daar kwam ook weinig uit.

Ik zal namens de VVD-fractie beginnen met enkele vragen over de bestuursstijl en die wil ik vragen aan de coalitiepartners. Ik heb een hele serie en ik hoop dat u bereid bent om in uw tweede termijn of wellicht straks al direct antwoord te geven op de vragen. Want voor de VVD is er heel veel onduidelijk. Daarna loop ik een aantal onderwerpen na dat wij als VVD belangrijk vinden en tot slot zal ik met een aantal vragen komen dat meer inzicht zal moeten verschaffen in de haalbaarheid van de plannen – daar heb ik zojuist al een paar van gesteld.

U spreekt over de bestuursstijl en hebt het over keuzes en alternatieven. Betekent dit dat u bij nieuw beleid met verschillende alternatieven ook naar de Staten komt? Met andere woorden: kunnen wij kiezen of komt u met vastgesteld beleid? U schrijft een en ander over referenda en hoorzittingen. Nou, de VVD wil graag raadgevende of beslissende referenda en is het bijvoorbeeld ook voor inwoners mogelijk om te zeggen dat zij een referendum willen over een bepaald onderwerp? Hoe gaat u dat invullen? Er is verder geen financiële dekking aangegeven om die referenda mogelijk te maken. Komt die ook bij de nieuwe begroting of denkt u dat dit niets kost? Wij zijn daar benieuwd naar. Tot slot een vraag over de discussie die u gaat voeren over de samenwerkingsverbanden – er is al een en ander over gezegd. Sommige gemeenten willen zelfstandig blijven: ik noem bijvoorbeeld Eemsmond, Bedum en Haren. Wie gaat daar nu over beslissen? Weest u daar nu eens klip en klaar over. Voelt u zich verantwoordelijk voor het grotere belang of zegt u dat die gemeenten afzonderlijk dat grote belang bepalen? Hoe ziet u uw rol als middenbestuur hierin? En heel belangrijk: neemt D66 afstand van het beleid van zijn eigen gedeputeerde, die hier vier jaar lang samen met de gemeenten aan gewerkt heeft? Tot slot streeft het nieuwe College net als de VVD naar samengaan met Drenthe.

Dan nu enkele onderwerpen die de VVD als speerpunten beschouwt. Het zal u niet verbazen: economie, werk en ondernemerschap staan op één. De VVD wil ruimte geven aan haar inwoners en het bedrijfsleven. Werk is van essentieel belang voor de toekomst van die inwoners en daarmee de provincie. U weet: de overheid schept geen banen maar dat doen de ondernemers. Hoe faciliteert de provincie haar ondernemers? U stelt in uw coalitieakkoord dat de focus in deze periode ligt op het economisch beleid en we kennen de aanbevelingen van de Sociaal-Economische Raad van Noord-Nederland om het groeivermogen te vergroten. Hoe kijkt u naar die aanbevelingen? Hebt u die

overgenomen? En waarom wordt er geen geld voor regionaal economisch beleid uitgetrokken? Breedband, het razendsnelle internet is nodig voor de inwoners en ook de boeren op het platteland. Nul euro: hoe wilt u dat gaan realiseren? U maakt heel veel fondsen, maar er is in elk geval geen fonds voor dat internet. De VVD is daar een groot voorstander van. Bent u bereid om zo'n internetfonds op te zetten?

Punt 2: bereikbaarheid en mobiliteit. We zien daar iets heel grappigs verschijnen, zou ik wel zeggen. Er staat ergens tussen de regels door *lightrail*. Nou, toen gingen bij ons de alarmbellen rinkelen: is dat een wolf in schaapskleren? Met andere woorden: horen we hier de verre echo van Karin Dekker en is dit een tram in een *lightrail*pakje? Graag uw reactie. We lezen ook over de elektrificatie: die kost ongeveer 2 tot 3 miljoen per kilometer – nou prachtig. Maar waar gaan we beginnen en waar stoppen we? En waar is de dekking? De Noordelijke Rekenkamer heeft in haar laatste rapport heel recent met nadruk gesteld dat beheer en onderhoud van wegen, bruggen en sluizen extra investeringen nodig hebben. U noemt dit niet. Vindt u dit niet nodig? Ik noem even een lijst dat u hebt staan bij mobiliteit: gratis OV, oplaadpunten, doortrekken van het spoor naar Emmen, spoorwegovergangen veiliger maken, verdubbeling van de N33 naar de Eemshaven, extra fietspaden. U hebt voor deze hele rij maatregelen geen enkele dekking aangegeven. En in uw akkoord staat dat u deze maatregelen wilt betalen door de middelen uit het Regionaal Specifiek Pakket te herschikken. Dat betekent gewoon andere keuzes maken. Ik heb hier dat lijstje van RSP: dat is een flinke lijst en de meeste dingen zitten in de realisatiefase, daar kun je gewoon helemaal niet meer op terugkomen. Er zijn maar een paar zaken waar je nog iets aan kunt veranderen. Het lijkt me helemaal niet zo moeilijk om daar helderheid over te verschaffen. Ik zie bijvoorbeeld Groningen-Leer, de verdubbeling van de N33 voor 89 miljoen en dan zie ik hier Groningen-Zuidhorn: dat levert 10 miljoen op, dus samen nog geen 100 miljoen terwijl uw maatregelen natuurlijk veel meer kosten. Bent u bereid om een prioriteitenlijstje aan te leggen en welke keuzes gaat u hierin maken? Of is het eigenlijk een soort fopspeen?

Dan ook een belangrijk punt waar de heer Moorlag namens de Partij van de Arbeid net al iets over gezegd heeft: de landbouw. De VVD was mede-initiatiefnemer van het nieuwe landbouwbeleid in de vorige periode: een omkering in beleid, zeker voor de boeren, de komende jaren. Zo hebben we dat toen ook neergezet. CDA, ChristenUnie en D66 deden immers mee, dus het gaf ons zekerheid, maar met name de boeren: dat we de eerste tien jaar gewoon verder konden met dat beleid. Wat zien we tot onze grote schrik? Er wordt gesproken over 'grenzen stellen aan groei', een verdienmodel voor onder de 2 hectare, geen verdienmodel voor de intensieve veehouderij – dat is gewoon verdwenen – en een richtinggevende kaart voor de grootte van de melkveehouders in de hele provincie. Vertrouwen? In de landbouw hebt u dat niet. De VVD vindt het onbegrijpelijk dat het CDA, dat bekend staat als partij die voor de boeren opkomt, deze koers steunt. Het College wil zelfs de bestaande vergunningen zoveel als mogelijk bij het verdienmodel betrekken. Bestuurlijke betrouwbaarheid: waar is die gebleven? De VVD heeft geen enkele vraag over de landbouw: wij keuren deze hele paragraaf af.

Afsluitend nog iets over de haalbaarheid van de plannen. Het gaat over de voorstellen en de dekking. Het College heeft 58 miljoen euro extra nodig en haalt 11,5 miljoen uit het beleid van 2011-2015 dat geschrapt wordt. Wat blijft er dan staan? Voor het toerisme 9.125 euro per jaar. De VVD vindt dat geen nieuw beleid, het is nauwelijks nog een indexering. Hoe verklaart u dat? En over indexerende gesproken: alle accressen op subsidies, kredieten en dergelijke worden voor vier jaar bevroren. Dat zijn harde bezuinigingen voor de ontvangers. Het College lijkt zijn tekorten af te wentelen op de mensen met wie zij zegt in gesprek te gaan. Graag uw reactie.

Dan moet er bijna 11 miljoen uit bezuinigingen komen – ik heb daarnet al wat over gevraagd. Gaat u taken schrappen? Wat bedoelt u daarmee? Wij vinden dat de mensen toch wel rechthebben op wat meer duidelijkheid. Vervolgens laat u een opslag op de benodigde weerstandscapaciteit vervallen. We krijgen dan een matige score in de beoordeling. Maar wat betekent dit nu eigenlijk? Betekent dit dat we 20 procent van die bedragen in de revolverende fondsen vasthouden, met name dat we 20 procent minder investeren via die fondsen? Wentelt u daar ook de bezuinigingen af op de buitenwacht?

Tot slot die 11 miljoen aan dekking die ontbreekt. Welke maatregelen schrapt u om dat gat niet te laten ontstaan? Met andere woorden: een prioriteitenlijst, daar hebben we allemaal behoefte aan.

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): Na de verkiezing op 18 maart is in Groningen een nieuwe politieke werkelijkheid ontstaan en er hebben zich heel wat verschuivingen voorgedaan. Het College waar wij deel van uitmaakten en waarin wij goed hebben samengewerkt, kon niet langer rekenen op een meerderheid in deze Staten. Voor de ChristenUnie was het vervolgens van belang dat er een

nieuw College gevormd zou worden dat stabiel is, kan rekenen op een meerderheid in deze Staten en dat ook recht doet aan de verkiezingsuitslag. SP, CDA, D66, GroenLinks en de ChristenUnie hebben elkaar na het advies van de informateur op de inhoud gevonden en willen aan de slag met de grote opgaven waar we voor staan in onze provincie. Te denken valt aan de gevolgen van de gaswinning, het versterken van de regionale economie en werkgelegenheid, het leefbaarheidsvraagstuk en de energietransitie. Deel uitmaken van het College is voor onze fractie geen doel op zich. Wel zijn wij bereid om een bijdrage te leveren aan het bestuur van onze provincie en om verantwoordelijkheid te dragen. Daarom is de ChristenUnie de onderhandelingen ook ingegaan met het doel om tot een goed, ambitieus en evenwichtig programma te komen voor deze provincie, waarin ook een herkenbaar ChristenUnie-profiel aan gegeven kan worden. Dat is gelukt en daarvoor hebben we ook alle ruimte gekregen van alle partners, zoals wij die ook aan hen hebben gegeven. En van het resultaat hebt u inmiddels kennis kunnen nemen. Wij kijken met plezier en heel tevreden terug op de gesprekken die vlot en in een goede en open sfeer zijn verlopen en op het resultaat.

'Wie geen vertrouwen in anderen stelt, zal ook nimmer het vertrouwen van anderen winnen' is de toepasselijke ondertitel die dit Collegeakkoord heeft meegekregen. Het kenmerkt de aard van de gevoerde gesprekken en het uitgangspunt voor deze nieuwe coalitie. Tijdens de verkiezingscampagne hebben we van veel mensen gehoord dat zij geen vertrouwen meer hebben in de politiek en in de overheid. Dat is ernstig en dat zullen wij ons allen moeten aantrekken ongeacht onze rol en positie in dit parlement. Vertrouwen herstellen kun je niet afdwingen, vertrouwen moet je winnen. Je kunt er slechts een begin mee maken door als overheid zelf betrouwbaar te zijn. Voor de nieuwe coalitiepartijen is een open bestuursstijl op basis van vertrouwen en verantwoordelijkheid het uitgangspunt voor de komende jaren. Zichtbaar en aanspreekbaar zijn, luisterend het gesprek aangaan, meer ruimte voor initiatieven vanuit de samenleving, een betrouwbare overheid die dienstbaar is aan de inwoners, gemeenten, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Dat betekent voor de ChristenUnie ook dat we bij het oplossen van vraagstukken en problemen niet eenzijdig zullen kijken naar de overheid of naar de samenleving of naar de markt, maar juist zoeken naar samenwerking en samenspel tussen die drie. En daar ligt een mooie uitdaging voor dit College.

Naast de opmerkingen over het proces hechten wij eraan ook een aantal belangrijke punten te noemen dat voor ons belangrijk zijn om in de komende periode te verwezenlijken. Ten aanzien van de gaswinning stellen we veiligheid voorop. Dit College zal zich onophoudelijk sterk maken voor de belangen van de inwoners in de provincie, zich bewust zijnde van de enorme opgave waar we voor staan. We willen minder afhankelijk worden van gaswinning en van fossiele brandstoffen en daarom zetten we vooral in op de energietransitie, op energiebesparing en het opwekken van duurzame energie – ook kleinschalig.

Het versterken van de regionale economie is een prioriteit. Het MKB-fonds dat we hadden wordt uitgebreid en wordt voor meer bedrijven beschikbaar gesteld: zo wordt het ook beschikbaar voor het reguliere midden- en kleinbedrijf. Op die manier willen wij werken aan de investeringsmogelijkheden voor het MKB in onze provincie en de werkgelegenheid in onze regio en het verbeteren ook van de werkgelegenheid in de grensregio.

Voor het openbaar vervoer gaat de provincie zich richten op een betaalbaar OV voor scholieren. Dat betekent dat er een hogere korting komt voor scholieren die via hun school gebruik maken van de grootverbruikersregeling, zodat de reiskosten voor deze leerlingen omlaag zullen gaan en zij de school van hun voorkeur zonder drempels kunnen kiezen.

Ten aanzien van de landbouw is er de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de samenwerking en goede verhoudingen tussen de provincie, de landbouwsector en de natuur- en milieuorganisaties. Mijn fractie heeft daarbij ook aan de basis gestaan. In de komende jaren willen wij die goede samenwerking voortzetten en wij kiezen daarin voor een consistente lijn voor de ontwikkeling van de landbouw. We zijn daarom trots op onze landbouwparagraaf in dit akkoord. We kiezen voor een toekomstbestendige agrarische sector met een gezonde economische basis, die koploper is op het gebied van innovatie, dierenwelzijn, energie en milieu. Biologische landbouw wordt gestimuleerd en er komt een verdienmodel voor de akkerbouw als goede balans voor de Groninger landbouw.

Dit College kiest ervoor om de sociale agenda te blijven voeren en daar zijn wij heel blij mee. Dat betekent dat we door zullen gaan met het stimuleren van de positie van zorgvragers door het ondersteunen van koepels van bijvoorbeeld patiëntenorganisaties, vrijwilligers- en mantelzorgersorganisaties. We blijven ons inspannen voor armoedebestrijding en dagbesteding voor mensen die in onze provincie een nieuw onderkomen zoeken als vluchteling. Een concreet voorbeeld voor het stimuleren en ondersteunen van initiatieven vanuit de samenleving zien wij terug in de maatschappelijke investeringsregeling waar dorpscoöperaties, zorgcoöperaties, energiecoöperaties en gebiedscoöperaties, zoals die al in het Westerkwartier actief is, een beroep op kunnen doen om

van de grond te kunnen komen en om een investering te kunnen doen. Zo wordt de leefbaarheid vergroot: een heel mooi instrument om initiatieven vanuit de samenleving de ruimte te bieden.

We zijn ook blij met de extra aandacht die er komt voor monumenten. We gaan de staat van onze monumenten en religieus erfgoed in kaart brengen door een erfgoedmonitor uit te voeren en vervolgens zullen we meer gaan investeren in het behoud van de toekomst van monumenten, cultureel erfgoed en daarmee het religieus erfgoed.

Ik kom tot een afronding. We staan voor grote uitdagingen in deze provincie en ook kansen waar we mee aan de slag kunnen en moeten. De ChristenUnie wil zich in de komende jaren inzetten voor een goed bestuur van de provincie binnen het College van SP, CDA, D66, GroenLinks en de ChristenUnie. Naast samenwerking staat daarbij ook goed rentmeesterschap centraal. We zien uit naar constructieve samenwerking met alle fracties in Provinciale Staten waar dat kan en waar de fracties mogelijkheden zien – zowel in de Staten als straks ook vanuit het College. Wij gaan met het volste vertrouwen en uit overtuiging deze samenwerking aan en gaan verder met ons werk in Provinciale Staten. Wij wensen dit College veel succes en zegen bij de uitvoering van dit programma.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Ik ga even met u overleggen. Want we hebben nog vijf sprekers en de meesten hebben zo ongeveer een minuut of acht à tien nodig. Dus dan zijn we nog wel een uurtje verder. Ergens is het ook mooi om het in één keer allemaal af te ronden, maar dat betekent dat u nog even geen pauze krijgt. Kunt u dat aan? Dan maken we het even af, deze eerste ronde. Als u toch ergens behoefte hebt om even een schorsing te hebben, dan kan dat ook.

De heer MOORLAG (PvdA): Voorzitter, wij schenken u dat vertrouwen.

De VOORZITTER: Oké, dan gaan we gewoon de eerste ronde helemaal afmaken.

Dan gaan we voort en zijn we bij de fractie van de PVV, de heer Van Kesteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Een nieuwe bestuursstijl van doorrekenen naar afrekenen. Afrekenen met het door ons verfoeide machtsdenken. Ondanks de afschuwelijke windturbines gaat er, zo lijkt het, een frisse wind waaien door het provinciehuis. In woord het beste Collegeakkoord sinds jaren. Ja, de PVV zou er zelfs voor getekend hebben. Maar nu zal ik toch even een paar puntjes op i's moeten zetten omdat wij ons afvragen of dat woord ook in daad omgezet kan worden.

Het nieuwe College zegt dat men niet wil regisseren, maar verbinden en samenwerken. Dat zijn hele mooie woorden. Maar hoe is dat uit te leggen als vooraf een aantal partijen van het College de PVV hebben uitgesloten voor die samenwerking? Geen vertrouwen heeft men blijkbaar in die PVV. En zelfs de persoon in de vorm van gedeputeerde Moorlag, die niet geaccepteerd werd. Leg dat eens uit: vertrouwen en verbinden.

Voor de PVV betekent zichtbaar zijn en aanspreekbaar zijn dat Provinciale Staten en burgers in staat zullen worden gesteld om daadwerkelijk mee te denken. Naar win-winsituaties streven in plaats van naar 'wind-windsituaties'. Voor elke achterban wat Wilders. 'Groningen bouw je immers samen': zo kan men lezen in het Collegeakkoord. We geven dit College daarom in elk geval het voordeel van de twijfel.

Ik heb al geïnterrupteerd op het onderdeel gemeentelijke herindeling en ik wil dat nu beperken tot een vraag die ik toch wil stellen. Wat zal er precies anders gaan in dit proces? Dat is de concrete vraag aan het College, want daar zetten wij toch wel onze vraagtekens bij.

Extra geld voor natuur, cultuur: wij pleiten voor fiets- en wandelpaden in natuurgebieden: de burgers betrekken bij de natuur. Amateurkunst (burgers), cultureel erfgoed en monumenten: dat leeft. Er zal ook fors worden geïnvesteerd in leefbaarheid en in de regionale economie. Daarvoor worden veelbelovende provinciale revolverende fondsen ingesteld: Fonds Leefbaarheid, misschien ook nog wel een fonds voor gratis OV waar de VVD op doelde, een fonds voor de media. Ik heb ook nog een leuke tip: een fonds voor een archeoloog, om dat te borgen zou het misschien het Sandra Beckerman Fonds ingesteld kunnen worden. Maar goed, ik plaag nu wel een beetje maar daarmee wil ik zeggen dat dit College ervoor uit moet kijken en waken dat niet aan het stamkapitaal, waar de heer Moorlag vaak op doelde, getornd wordt. Want geld stoppen in fondsen met een revolverend karakter, waarbij men er dus vanuit gaat dat geïnvesteerd provinciaal kapitaal in menig duurzaamheidsproject met rendement terug zal vloeien, getuigt naar ons idee niet veel van realiteitszin. Het risico dat men dan zal interen op het stamkapitaal is dan namelijk zeer reëel. Als dat gebeurt, dat aanspreken van stamkapitaal, dan zou de PVV willen voorstellen om dat fonds het William Moorlag Fonds te noemen als eerbetoon. Want je kunt zeggen van de heer Moorlag wat je wilt, maar dat hij goed op onze centjes heeft gepast is evident. Ik heb nog een vraag daarbij. Zijn er partijen in dit College die deze

nuchtere constatering van de PVV kunnen delen? En kan de verantwoordelijke gedeputeerde onze zorg daarover enigszins wegnemen?

De VOORZITTER: Meneer Van Kesteren, het is allemaal prima hoor. Maar even onder elkaar – ook voor de mensen die dit volgen: de gedeputeerden zijn er straks pas als ze geïnstalleerd zijn. Dus nu even de fracties onderling het debat laten voeren. Ik snap dat af en toe die verwijzing gemaakt wordt, maar dit even voor helderheid voor degenen die luisteren en kijken. Gaat u door.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Het is ook gericht aan het nieuwe College en aan de partijen die in dat nieuwe College zitten.

De gaswinning van 27 naar 12 miljard kuub per jaar terug: dat is prima. Onmiddellijk schadeherstel, compensatie voor waardevermindering, omkering van de bewijslast – die is inmiddels gerealiseerd, hoor ik – inbreng van burgers naar de Dialoogtafel: wie kan daar nu op tegen zijn? Toch wil ik daar nog even een puntje noemen. De voormalige directeur van de Natuur- en Milieufederatie heeft zitting aan de Dialoogtafel en die heeft nu al in de media geroepen dat Meeden ervan uit moet gaan dat die windturbines daar toch komen. Hoe is dat te rijmen als je beweert dat er meer aandacht voor de burgers moet zijn? Kunnen we deze functionaris niet inwisselen voor bewoners uit Meeden? Daar wil ik toch weleens antwoord op hebben wat het College hieraan meent te gaan doen. We wensen de bepleite uitkoopregeling. Kan het College er iets concreter over zijn door de Staten uit te leggen wat men precies met het fenomeen uitkoopregeling wil? In de verkiezingscampagne werd die door alle partijen omarmd. Dan heb ik ook nog een vraag over woningen onderbrengen in een coöperatie. Volgens mij zitten daar mevrouw Heite uit Bedum en veehouder Kruizinga uit Rasquert, over wie ik het eerder in de commissievergadering had, niet op te wachten.

Verder streeft men naar energiebesparing en schone energie. Men gaat ervan uit dat windenergie schoon is. Nou, ik heb dat vaak gezegd: windenergie is geen schone energie. Dus de energietransitie zal wat ons betreft een hoofdpijndossier blijven. Gedeputeerde Staten willen minder windmolens bij Meeden, maar die moeten toch ergens anders geplaatst worden. Dus de wind zal men van andere bewoners van voren krijgen. Tegen omwonenden wordt bovendien gezegd dat ze gaan meedelen in de opbrengst: ook dat zal de nuchtere Groninger niet over de streep trekken en zeker een Meedenaar niet omdat zij daar absoluut geen windturbines in hun woonomgeving willen. Er is geen sprake van opbrengsten maar louter van kosten. Dus is de vraag aan het College: is het niet beter om afstand te nemen van het akkoord, waarbij men blijft inzetten op plaatsing van windturbines in deze mooie provincie? Wat zullen we concreet gaan terugzien van alle toezeggingen en beloften die in de verkiezingscampagne zijn gedaan aan de omwonenden van de geprojecteerde windturbinelocaties? Dan heb ik nog een vraag waarom de energietransitie inzet op windturbines, zon, biomassa enzovoort, terwijl iedereen weet dat dat geen enkele vervanging kan zijn voor minder aardgaswinning. Dus het is jezelf voor de gek houden. Het is zonneklaar: over LNG en thorium horen we niets, terwijl dat juist dezelfde capaciteit genereert om de vermindering van de aardgaswinning te compenseren. Het is zonneklaar dat het de kersverse gedeputeerde mevrouw Homan de komende periode heel veel energie zal kosten voor haar principiële achterban om zich te kunnen blijven profileren als groen en links. De PVV hoopt in elk geval op een gedeputeerde die voor mijn part groen, maar toch ook vooral realistisch is. Wat betekent precies 'een duurzame oplossing zoeken voor de kolencentrale'? Dat vragen wij ons oprecht af.

Er komen heel veel middelen beschikbaar, ze worden herschikt. Met betrekking tot de mobiliteit vragen wij ons af of er dan bezuinigd zal worden op asfalt. Het College wil dat er vaker dan in het verleden verschillende scenario's komen in plaats van het presenteren van volledig uitgewerkte voorstellen. Onze prangende vraag is dan ook: op welke wijze – als we het dan over de burgers hebben, want met de Westelijke Ringweg wordt ook meteen aan de slag gegaan – wil dit College het dossier Zuidelijke Ringweg gaan oppakken? Is het College bereid, ook met het oog op de nieuwe bestuursstijl, de huidige aanpak Ring-Zuid te heroverwegen om alsnog rekening te houden met de aangedragen alternatieven en aanpassingen, zowel door de oppositie als door omwonenden? Zo nee, waarom niet?

Er is een intentie om extra geld uit te trekken voor snel internet – de VVD had het er net ook al over. Dat heeft natuurlijk onze warme steun. Maar we zien geen bedrag en geen nadere uitleg waarom. Extra geld voor het midden- en kleinbedrijf, ondernemerschap, toerisme en werkgelegenheid met name in Oost-Groningen, stage, werkervaringsplekken, betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en voor de aanpak van de jeugdwerkloosheid. Mij en mijn partij klinkt dat als muziek in de oren. En de PVV wil daar heel graag in meedenken en het College kan hierbij op onze warme steun rekenen.

Dan ook structureel geld voor agrarisch en milieubeheer. Ik wil toch zeggen dat ik me bij de VVD aansluit dat we deze paragraaf afwijzen, als is het alleen maar vanwege de oneerlijke concurrentie door het biologisch boeren voor te trekken en ook financieel te ondersteunen. Wat de PVV namelijk graag ziet is dat natuurbeheer door agrariërs: dat vinden wij een heel goed standpunt. Als dat de bedoeling van het College is, dan heeft dat ook onze warme steun. Het netwerk voor natuur is op zich een goed streven, maar voor ons mag dat best wel een onsje of zelfs een kilo minder. Natuur en landschap gaan ons zeer aan het hart en dat is dan ook een van de redenen waarom we tegen die plaatsing van windturbines zijn. Let op mijn woorden: de plaatsing van deze grote aantallen schadelijke windturbines zal een dramatisch effect hebben op de landschap en de natuur.

De paragraaf werkgelegenheid getuigt van visie. De PVV zou het College dan ook willen vragen hoe men denkt over verdringing van Groningers door buitenlandse werknemers – daar hebben we het ook vaak in de commissie over gehad – ook als deze conform de Nederlandse CAO worden betaald. Dit is een kwestie die in de praktijk aan de orde van de dag is. Voordat het College een antwoord heeft geformuleerd zou ik erop willen wijzen dat SP-Kamerlid Sadet Karabulut onlangs op een bijeenkomst in Oude Pekela heeft gezegd dat Groningers voorrang zouden moeten krijgen als het gaat om werkgelegenheid in met name Oost-Groningen. En dat was ik uiteraard van harte met haar eens.

Dan heb ik ook nog vragen gesteld aan het College over een pendelbusje van Groningers die in Duitsland werk hebben gevonden. Door dat busje wordt een streep heen gehaald waardoor deze jongeren overwegen om hun baan op te geven en gewoon in de uitkering te gaan zitten. Als we het dan over burgers en samenwerking hebben zodat er vertrouwen en ook werkgelegenheid is, dan is dit juist een punt waar dit College met name iets zou kunnen betekenen.

Tot slot nog even iets over de opcenten van de motorrijtuigenbelasting. Indexering van de opcenten is een feitelijke verhoging en dat heeft ook gevolgen voor de portemonnee van de gewone burger. Dit valt me tegen van het CDA: ik had verwacht dat deze partij dit wel zou binnenharken. Maar goed, dat maakt niet uit. Aan de andere kant vind ik de heer Brouns toch een gedeputeerde die hart heeft voor de ondernemer en dat doet me deugd.

Het akkoord bevat mooie woorden – dat wil ik dan ook nog even zeggen – maar daar zijn natuurlijk ook bezuinigingsplannen aan gekoppeld. En het valt mij een beetje tegen dat er niet meteen aan Provinciale Staten en de burgers wordt meegedeeld waarop dan bezuinigd wordt.

Dan de allerlaatste alinea. Rest mij als voorzitter van een oppositiepartij dit College oprecht alle succes toe te wensen. Ik en mijn partij verheugen ons erop dat we met dit College samenwerken vol wederzijds vertrouwen en in gezamenlijkheid, waarin we pal staan voor de belangen van de Groningers. Alleen dán kunnen we verder komen met onze mooie provincie – en dat zijn niet alleen mijn woorden.

De VOORZITTER: Hartelijk dank en we verstaan nu de vragen aan het College als vragen aan de partijen. Dan is daarmee de zaak in orde.

Dan zijn we bij Groninger Belang, de heer Schmaal. En dat is gelijk ook zijn *maidenspeech* en naar goede traditie wordt die niet onderbroken – althans niet door vragen of opmerkingen.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Dat is nou jammer, want ik beantwoord graag vragen.

Hier staan we doen: Groninger Belang, opgericht in de tweede helft van 2014, meegedaan aan de verkiezingen en nu zitten we met drie zetels in de Staten. Ik moet zeggen: de eerste paar weken is de sfeer goed en warm, het is goed georganiseerd en goed geregeld.

Nu staan we stil bij dit agendapunt en het coalitieakkoord ligt er. Een coalitie waar we graag aan hadden meegedaan. Want als we even kijken naar onze punten in de verkiezingen, dan waren die vooral gaswinning, herindeling, inwoners, windmolens, economie en de Provinciale Omgevingsverordening. En als je dit plan dan leest komen allerlei zaken weer aan bod. Maar wij zijn oppositie dus we zullen ons ook zo gedragen, zij het wel constructief en positief. Als we even kijken naar de ondertitel 'Wie geen vertrouwen in anderen stelt, zal ook nimmer het vertrouwen van anderen winnen' dan komt die volgens ons van Nao Tsé en die beste man had nog veel meer mooie uitspraken: 'Het nut van een pot komt voort uit zijn leegheid' en 'Zoek voor grote vraagstukken een oplossing als ze nog klein zijn'. Dus dat even als tip richting het nieuwe College.

Als we dan even kijken naar de punten op zich dan ga ik die per hoofdstuk bij langs. De bestuursstijl van onderaf: dat hebben wij ook geroepen tijdens de verkiezingen, daar wij dus voorstander van. Ik vond wel dat het nog een beetje vaag bleef bij een concreet voorbeeld waarbij twee gemeenten hebben afgesproken dat ze samen willen gaan herindelen. Wij lezen en horen de opmerking hierover en leggen deze zo maar uit: er wordt geen dwang uitgeoefend, dus die herindeling komt er gewoon. Wat dat betreft wordt het uitgangspunt 'van onderaf' ook handen en voeten gegeven.

Daarmee kunnen we goed leven. Als we ook kijken naar het vertrouwen richting de gemeenten dat in dit programma staat, dan doet dat ons deugd, alleen zie ik daar nog zo heel veel over terug in het programma. Uiteraard zijn er een heleboel punten waarvoor geldt 'O ja? Hoe gaan we dat dan doen?' Deze moeten nog meer beslag gaan krijgen, maar dat zullen we ongetwijfeld gaan zien in de praktijk. Ik mis bijvoorbeeld iets over de woningbouwcontingenten: vindt de provincie nog steeds dat deze nog zo eng vastgehouden moeten worden? Of moeten de gemeenten daar meer vrijheid in krijgen?

Als we kijken naar het gasverhaal, dan doet dat ons deugd. Volgens mij hadden we tijdens het debat 12 miljard kuub per jaar geroepen. Gelijk grote stukken in de media over kiezersbedrog en tot onze vreugde staat er nu gewoon 12 miljard in het coalitieprogramma. Het is een ambitieus verhaal, dus er zal nog heel wat moeten gebeuren, willen we dat echt voor elkaar kunnen krijgen. Als we kijken naar het adviesrecht voor de provincie bij gaswinningsbesluiten, dan ben ik met de nieuwe coalitiepartijen van mening dat de provincie een nadrukkelijke rol daarin moet krijgen. Maar hoe worden die adviesrol en dat adviesrecht gezien? Op het moment dat je een advies geeft dat niet bindend is, dan zit je erbij en kijk je ernaar en gebeurt toch wat je niet wilt. En wat dan? Dus dat nog een uitdaging.

Als we even kijken naar het hoofdstuk economie, dan komt dat eigenlijk overal in terug. Dan wordt er gesproken over fondsen en de vorige sprekers hebben het daar ook over gehad: revolverende fondsen die zichzelf weer gaan vullen. Hoe zien de coalitiepartijen dat voor zich bijvoorbeeld bij het accommodatiebeleid? Hoe krijg je dat geld dan terug?

De energietransitie: daar is ook een heleboel over geroepen. In het plan staat geen concrete afstand tussen windmolens en de bebouwing. Dat vind ik eigenlijk wel een gemiste kans. Spreek gewoon duidelijk uit wat die afstand zou moeten zijn: wat is nou goed om de overlast te voorkomen en geef het dan gelijk handen en voeten. Wij zijn blij dat er ook andere gebieden gezocht worden in plaats van krampachtig vasthouden, zoals het vorige College dat deed, aan de drie locaties. Ik mist trouwens nog wel een fonds en dat is een fonds voor aardgasbaten. Maar dat zal ongetwijfeld nog wel aan de orde komen, want ik neem aan dat het nieuwe College daar ook op in gaat zetten zodat we wel degelijk meer inkomsten krijgen uit aardgasbaten.

Als ik dan even kijk naar natuur en landschap dan kunnen wij ons vinden in het gebied zoals het er staat. Qua mobiliteit moet er een aantal zaken nog behoorlijk wat aan meer ruimte gewerkt inclusief die financiële paragraaf. Ik heb een heleboel p.m.-posten in dat lijstje, dus we zijn erg benieuwd, dus we zullen de voorstellen beoordelen op het moment dat ze aan de orde komen. En natuurlijk hebben we ook nog de Voorjaarsnota, de begroting en dat soort zaken.

Als ik even kijk naar Blauwestad dan wordt daar niets over genoemd. Groningen Belang zou het wel op prijs stellen dat we leren van onze fouten. Dus onderzoek goed wat er is gebeurd bij Blauwestad. Maak dat helder, zet daar dan een flinke streep onder en ga dan verder naar de toekomst. Maar doe dat onderzoek wel.

Al met al staat hier een fractievoorzitter van een nieuwe partij die zich prima kan vinden in de hoofdlijn van dit Collegeakkoord en we zullen die positief, kritisch en constructief blijven volgen.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. [Applaus.] Gefeliciteerd met uw *maidenspeech*. En dan zijn we bij GroenLinks, mevrouw Homan.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Een maand en elf dagen geleden waren de meesten van ons ook in deze zaal aanwezig. Op deze verkiezingsavond vlogen de emoties heen en weer, net als de dag erna. En die dag werd duidelijk dat de kaarten geschud waren en de politieke verhoudingen heel anders waren dan de vier jaar ervoor, dan de vele jaren ervoor. En ondanks dat GroenLinks zijn drie zetels behield zal er ook voor ons veel veranderen. Maar dat wisten wij die dag nog niet. Wij gaven onze voorkeur van 'over links' aan, maar zagen ook grote kansen bij andere combinaties, met name gericht op de open bestuurscultuur. En dat dat zou lukken werd al duidelijk in de weken erna. Na de uitnodiging om te komen praten met de partijen die vóór de woordvoering van GroenLinks aan het woord waren volgden weken van intensieve gesprekken en lange dagen. En GroenLinks zag al snel overeenkomsten tussen de partijen die aan tafel zaten: overeenkomsten in doelen en visie. En een duidelijke overeenkomst zat in de duidelijke opstelling naar Den Haag: direct minder met de gaswinning en niet wachten en wachten en wachten op onderzoeken. Maar ook op het gebied van de energietransitie en het weghalen van de belemmering voor een circulaire economie met onder andere een grote rol voor de landbouw in de *biobased economy*. Maar vooral ook de visie op de bestuurscultuur: een open bestuurscultuur. En die open structuur is ook een groot onderdeel van het verkiezingsprogramma van GroenLinks. Dat opent met een inleiding over die cultuur, over hoe belangrijk het is samen te werken met maatschappelijke organisaties, met coöperaties, met gemeenten en met onze Groningers. En in de onderhandelingsgesprekken die volgden leek de

bereidheid om samen vorm te gaan geven aan die open bestuurscultuur bij al die partijen sterk aanwezig. Wij hebben de Groningers nodig om een omslag te maken: om de energietransitie vorm te geven, om meer werk te creëren, om Groningen leefbaar te houden en om samen te zorgen dat de aardbevingen minder worden en dat Groningers weer vooruit durven te denken en echt weer toekomstplannen durven te maken/

De fractie van GroenLinks, de onderhandelaars én onze leden zijn trots op dit programma. Dat hebben wij de afgelopen dagen mogen horen en lezen van onze leden – dank daarvoor. Dat de provincie haar geld maatschappelijk gaat laten renderen spreekt veel van onze leden aan, maar ook dat er geld wordt vrijgemaakt voor natuur, voor cultuur, voor sport, dat er meer aandacht is voor het landschap en dat we gaan kijken naar zekerheden in het openbaar vervoer, naar mogelijkheden voor zonneweiden in het buitengebied en ga zo maar door. Ook kunnen wij goed leven met de landbouwparagraaf: stevig omdat megastallen onwenselijk worden geacht, biologische landbouw wordt gestimuleerd en omdat we met de gemeenten in overleg gaan om het Groninger Verdienmodel ook voor kleinere bouwblokken van kracht te laten worden.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik zal onze kersverse gedeputeerde, mevrouw Homan, willen vragen – nou ja, ik ga er wel vanuit dat ze het wordt.

De VOORZITTER: Nee, nee, nee, nee.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik wil een vraag stellen. GroenLinks wil ik een vraag stellen.

De VOORZITTER: Ja. Maar ik ben even de voorzitter hier.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Goed.

De VOORZITTER: Anders wordt het echt verwarrend voor de mensen die dit volgen. U mag zeggen 'kandidaat-gedeputeerde' maar niemand is nog in die rol, we zitten hier allemaal nog als fracties en die willen verantwoordelijkheid dragen voor de ene kant de voorstellen van het Collegeprogramma, aan de andere kant de meningen van u allen. Ga uw gang.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik wil de kandidaat-gedeputeerde iets vragen. Zij heeft het over aandacht voor het landschap. In hoeverre past het beleid van de energietransitie erin dat je dat mooie landschap vol zet met windturbines. En ik wil daar ook een vervolgvraag op stellen. Hoe staat GroenLinks erin – of in elk geval de kandidaat-gedeputeerde van dit nieuwe, aanstaande College – dat er wordt ingezet op duurzame energie: zon, wind, biogas en dergelijke. In hoeverre is dat belangrijk of voldoet dat aan het feit dat je ook pleit voor terugdraaien van de aardgaswinning, terwijl je weet dat dat nooit zal kunnen als je inzet puur op deze vormen van energie? Daar zijn dus andere vormen voor nodig waar GroenLinks wat minder positief tegenover staat. Dat zijn dus met name LNG en thorium. Hoe staat GroenLinks erin en hoe staat de kandidaat-gedeputeerde hierin? Dat zou ik graag willen weten.

De VOORZITTER: Een lange vraag, maar het is een vraag. Gaat uw gang, mevrouw Homan.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ik zal antwoord geven als fractievoorzitter van GroenLinks – dat is duidelijk. Kijk, over smaken valt te twisten. Wij zijn er bij GroenLinks heel duidelijk over: wij vinden een kerncentrale in het landschap afschuwelijk – dat is duidelijk. Wij zien dat we voor de energietransitie verschillende soorten van energie nodig hebben: die staan dan, mochten het windmolens zijn en zonneweiden – in het landschap en die keuze maken wij en daarmee kiezen wij voor een schone en veilige toekomst.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dan zal ik de vraag nóg concreter stellen: de vormen van energie waar u voor staat zijn niet voldoende om heel snel die aardgaswinning terug te brengen. Daar zijn andere vormen van energievoorziening op korte termijn voor nodig: LNG en wellicht thorium. Is dat wellicht voor u een breekpunt? Want de consequentie daarvan is wel dat die aardgaswinning niet minder kan, terwijl u daar wel voor pleit en dat de mensen in de provincie wijsmaakt.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Nou, het is absoluut niet zo dat we morgen al kunnen beginnen met thorium, dus dat is echt complete onzin. Laten we wel wezen: als we gewoon die energietransitie willen maken, zullen we als stap 1 moeten beginnen met grote energiebesparing. Dat is een duidelijke

paragraaf in het Collegeakkoord en dan stel ik voor dat u dat nog even naleest. En een tweede stap is natuurlijk gewoon vol in te zetten op schone energie. Nou, energietransitie is de basis van dit Collegeakkoord: dat klinkt overal in door en volgens mij is dat een heel helder antwoord.

De heer MOORLAG (PvdA): Begrijp ik het goed dat mevrouw Homan zegt dat ze tevreden is over de landbouwparagraaf?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ja, daar werd inderdaad een beetje doorheen gesproken. Ik zal mijn laatste zin nog even herhalen: *'Ook kunnen wij goed leven met de landbouwparagraaf, zeker omdat megastallen onwenselijk worden geacht, de biologische landbouw wordt gestimuleerd én omdat we met de gemeenten in overleg gaan om het Groninger Verdienmodel ook voor kleinere bouwblokken van kracht te laten worden.'* Dus ja, dat klopt.

De heer MOORLAG (PvdA): Nou, dan gaat u dus ook akkoord met agrarische schaalvergroting? Want daarvan staat ook in het Collegeprogramma dat dat gehandhaafd blijft met toepassing van het Verdienmodel, dus voor bouwblokken tot 4 hectare.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ja, dat klopt.

De heer MOORLAG (PvdA): Dan is er nog een aantal lopende projecten. Voor eentje is naar ik heb begrepen onlangs een ontheffingsverzoek ingediend. Het gaat om een bouwblok van 10 hectare in de gemeente Vlagtwedde. In het verleden was dat voor GroenLinks een breekpunt. Gaat GroenLinks verantwoordelijkheid dragen voor het verlenen van een ontheffing voor die casus?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ondanks dat dit onderwerp al twee jaar duurt, waar de heer Moorlag ook zeker van op de hoogte is, hebben wij er natuurlijk ook rekening mee gehouden dat u deze vraag zou stellen. En ik denk dat u daarom ook heel goed in het Collegeakkoord terug kunt lezen, want wij hebben dit úttermate zorgvuldig geformuleerd. Dus ik zal het nog even voorlezen voor de mensen die de tekst niet bij zich hebben: *'Megastallen zijn onwenselijk. Binnen de juridische mogelijkheden geen toezeggingen waaraan rechten kunnen worden ontleend en zonder grote financiële consequenties willen we daarom lopende aanvragen onder het Groninger Verdienmodel – en daarmee 4 hectare – brengen.'* Volgens mij is dat een duidelijk antwoord dat zorgvuldig is geformuleerd.

De heer MOORLAG (PvdA): Ja, maar ik hecht altijd wel aan klare wijn schenken. Een juridische mogelijkheid is het afwijzen van een ontheffingsverzoek. Bent u van oordeel dat dat ontheffingsverzoek niet moet worden gehonoreerd?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Dit staat gewoon letterlijk in de zin die ik heb voorgelezen. We gaan kijken waar de mogelijkheden liggen om dit onder de 4 hectare en daarmee onder het Groninger Verdienmodel te brengen. Volgens mij is dat vrij helder en zou u dat dus moeten begrijpen.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik vraag naar het oordeel van mevrouw Homan. U zegt 'binnen de juridische mogelijkheden'. Nou, juridisch is het mogelijk om een verzoek af te wijzen. Deelt u die opvatting?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Het gaat ook om een toezegging en behoorlijk bestuur. Ja? U bent hier de afgelopen twee jaren heel lang mee bezig geweest. Per toeval komt dit nu in de onderhandelingsperiode op tafel. Nou, wij willen hier zorgvuldig naar kijken. Dat lijkt me heel belangrijk in dit soort zaken waar het over bedrijven gaat.

De heer MOORLAG (PvdA): Ja, het is heel goed dat u hier zorgvuldig naar kijkt. Maar hebt u hier ook een opinie over? Vindt u ook dat die ontheffing verleend moet worden?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Het wordt een beetje een retorisch gesprek hier. Wij hebben aangegeven dat we hier zorgvuldig naar willen kijken. We hebben ook aangegeven dat megastallen onwenselijk zijn. We gaan kijken of er mogelijkheden zijn. Nu, u weet hoe GroenLinks hierover denkt. We hebben nu een bepaalde situatie. Ik heb net duidelijk omschreven. Ik weet niet waar de heer Moorlag naar op zoek is, maar hij stelt steeds dezelfde vraag.

De heer MOORLAG (PvdA): Dat klopt, omdat ik geen helder antwoord krijg. Dat zij dan zo. Als mevrouw Homan zegt dat zij er zorgvuldig naar wil kijken en als in het Collegeprogramma ook staat dat de Staten veel meer betrokken moeten worden en er alternatieven moeten worden voorgelegd, is mevrouw Homan dan ook van oordeel dat de Staten daar een rol in moeten spelen?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Op dit moment kan ik daar niet zo één-twee-drie over oordelen. Zoals u weet ben ik nog geen gedeputeerde en heb ik nog geen inzage in alle stukken die er liggen. Ik ben benieuwd wat ik te horen en te lezen krijg en dan zullen wij daar later op terugkomen. Zo gaat dat normaal ook.

De heer MOORLAG (PvdA): Mevrouw Homan begrijpt mijn vraag verkeerd. In het Collegeprogramma staat wel dat aan de Staten verschillende alternatieven zullen worden voorgelegd en de Staten er intensiever bij zullen worden betrokken. En ik vraag mevrouw Homan naar de opvatting van de GroenLinks-fractie. Vindt zij dat die kwestie aan de Staten moet worden voorgelegd?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Op dit moment kan ik niet inschatten of dit onderwerp past onder het voorleggen aan de Staten. Daar zal ik me later over beraden en dan zullen u daarover informeren. Zo simpel lijkt me dat.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik zou mevrouw Homan graag in overweging willen geven om dat onderdeel van het Collegeprogramma wel serieus te nemen. Mij wordt gevraagd het serieus te nemen als er wordt opgeschreven dat bij majeure kwesties – en dit moet een majeure kwestie zijn voor GroenLinks, want in het verleden was dit een breekpunt – de Staten beter moeten worden betrokken en er alternatieven moeten worden voorgelegd. Dan verrast het mij dat ze daar niet gewoon volmondig 'ja' op kan zeggen dat die alternatieven aan de Staten moeten worden voorgelegd. Deelt mevrouw Homan die opvatting?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Wederom dezelfde soort vraag in een andere formulering. Volgens mij blijven we gewoon rondjes draaien hier.

De heer BROUNS (CDA): Ik heb nog een wedervraag aan de heer Moorlag – eigenlijk twee. U maakt melding van een ontheffingsverzoek dat binnengekomen is. U maakte zelf onderdeel uit van het College als gedeputeerde totdat straks de nieuwe gedeputeerden verkozen zijn door de Staten. U hebt dat ontheffingsverzoek zelf niet naar deze Staten toe gebracht. Hebt u als College overwogen om een besluit te nemen over dat ontheffingsverzoek? En kunt u dan misschien ook klare wijn naar ons toe schenken over wat de financiële gevolgen van het niet-verlenen van de vergunning zouden zijn?

De heer MOORLAG (PvdA): Op die laatste vraag ingaand: over wat de financiële effecten daarvan zijn heeft het College zich niet over gebogen.

Dan die eerste vraag. Het College heeft gemeend, na de verkiezingen en wetende dat een aantal partijen met elkaar aan het spreken waren over een coalitie, om hier geen besluit over te nemen. Dat zou echt ongepast zijn als je dat even tussen de soep en aardappelen door als demissionair College – hoewel wij formeel die term niet kennen – een ontheffingsverzoek zou honoreren.

De heer BROUNS (CDA): Ik neem vooralsnog genoegen met dit antwoord. Maar dan begrijpt hij wel dat het nieuwe College die financiële gevolgen wél in kaart brengen om een weloverwogen besluit te kunnen nemen. En ik constateer tegelijkertijd dat het wellicht wel heel erg goed uitgekomen is om hier geen besluit over te nemen en tussen de soep en aardappelen door is wel een omvangrijke omgevingsvisie nog ter sprake gelegd door dit demissionaire College.

De heer MOORLAG (PvdA): Op het laatste reagerend: dat proces is als zodanig met u afgesproken, ook in het keuzedocument c.q. startdocument al. Maar ook over het eerste punt zou ik aan de heer Brouns een vraag willen stellen. Als hij zegt dat de financiële gevolgen in kaart moeten worden gebracht, is de heer Brouns dan bereid om die financiële gevolgen ook te delen en ook de overwegingen om wel of geen ontheffing te delen met deze Staten?

De heer BROUNS (CDA): Zoals het ieder College betaamt zijn wij altijd bereid om informatie die beschikbaar is te delen met deze Staten, want daar heeft ieder Statenlid recht op.

Mevrouw WULFSE (VVD): Mag ik even interrumpen alstublieft. Er wordt hier gesproken alsof hier een aantal gedeputeerden staat. Daar is geen sprake van, het gaat hier om fractievoorzitters.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik spreek de heer Brouns aan in zijn rol van fractievoorzitter en ik vraag hem wat de CDA-fractie ervan vindt. En ik stel het op prijs dat zij die informatie wél wil delen met de Staten – waar mevrouw Homan zich in grote onduidelijkheid hult. Dus ik stel de houding van het CDA zeer op prijs.

De heer BROUNS (CDA): Daar wel even voor de duidelijkheid aan toevoegend: informatie delen doen wij vanzelfsprekend. Ik denk dat hoofdstuk 1 van ons Collegeakkoord er ook zeer duidelijk over is. Of er vervolgens een bevoegdheid bij de Staten ligt om hierover te besluiten, zullen wij in het College moeten bekijken. Want de bevoegdheden liggen daar waar zij neergelegd zijn en we zullen ook daarnaar handelen.

De heer MOORLAG (PvdA): Deelt de heer Brouns mijn opvatting dat als het College besluit over majeure zaken – en in het Collegeprogramma staat hierover opgeschreven dat ‘de Staten hier vroegtijdig bij zullen worden betrokken en alternatieven krijgen voorgelegd’ – dat er dan niet alleen informatie naar de Staten moet worden verstrekt, maar ook alternatieven richting de Staten in beeld gebracht moeten worden?

De VOORZITTER: Ik zit even te kijken, want wat een beetje door elkaar loopt is de rolverdeling. Dat is ook bijna onvermijdelijk met begrippen als ‘College’, ‘kandidaat-gedeputeerde’ en ‘fractievoorzitter’. Ik houd het zelf formeel – dat is ook het eenvoudigst – gewoon bij de fractievoorzitters die met elkaar namens hun fracties hier meningen uitwisselen. Dat is volgens mij de enige rol die nu kan. De heer Moorlag heeft net een vraag gesteld vanuit de fractie van de Partij van de Arbeid. Is daar nog een antwoord op?

De heer BROUNS (CDA): Ja, de vraag die de heer Moorlag stelde was aan de fractie van het CDA volgens mij. En ik heb die vraag heel duidelijk beantwoord. Wij zullen de informatie die beschikbaar is en zoals gebruikelijk in dit huis delen en we laten de bevoegdheden liggen waar ze horen te liggen en zullen daarnaar handelen mochten wij in het College komen.

De VOORZITTER: Ja. En dat moeten we nog maar even afwachten. Mevrouw Wulfse.

Mevrouw WULFSE (VVD): De wijn moet toch nog wat helderder worden. Want het is een beetje troebel water hier. GroenLinks is uit het College gestapt een paar jaar geleden en dat ging om die megabedrijven, een aantal vergunningen. Er zijn toen – als ik me dat goed herinner – elf bedrijven die al lopende vergunningen hadden die al jarenlang liepen hier: sommige tot zelfs wel zeven jaar en in één klap hebben hen de mogelijkheid gegeven om uit te breiden. Dat was voor u een breekpunt.

Ik lees in het Collegeprogramma dat er wordt gekeken of we alle lopende aanvragen – dus dat gaat duidelijk om die aanvragen van die elf bedrijven – alsnog onder het Groninger Verdienmodel kunnen brengen. Ik wil graag horen van mevrouw Homan als fractievoorzitter van GroenLinks: gaat u al die aanvragen opnieuw onder de loep nemen?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Passend bij de manier waarop wij daarmee omgaan zullen wij inderdaad in gesprek gaan met de mensen die de aanvragen hebben ingediend.

Mevrouw WULFSE (VVD): Nu, dat is klare wijn voor de boeren: die kunnen het wel vergeten in Groningen.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ik was eigenlijk aan het einde van mijn betoog. Rest mij nog om in ieder geval de heer Verschuren heel hartelijk te danken voor het begeleiden van dit proces en te vermelden dat wij in vol vertrouwen aan dit College beginnen.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan ben ik bij de Partij voor de Dieren, mevrouw Voerman. Dat is ook gelijk de *maidenspeech* dan. Er gelden dezelfde regels van orde als daarstraks bij de heer Schmaal. Ga uw gang.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): ‘Vol vertrouwen’: het Collegeakkoord als route voor de komende vier jaar. Een akkoord met een flinke sociale en groene rand. Het geeft ons vertrouwen in een goede

samenwerking met de nieuwe coalitie. Burgerinitiatieven stimuleren en ondersteunen, het luisteren naar de inwoners – ook als het om de herindeling gaat – zorg, cultuur en sport, de leefbaarheid van dorpen: allemaal zaken die ook de Partij voor de Dieren belangrijk vindt. Het voortdurend zoeken naar nieuwe bronnen van werkgelegenheid is niet de lijn die wij willen inzetten. De Partij voor de Dieren streeft naar een maatschappij waarin meer nadruk komt te liggen op een betere verdeling tussen hetgeen we al hebben en is daarom een voorstander van een basisinkomen voor iedereen. We hopen als Partij voor de Dieren dat groen en duurzaam de richting van de route naar bedrijvigheid wordt de komende vier jaren. We willen onze reactie op dit akkoord graag in drie onderdelen opsplitsen: mobiliteit en financiën, in de tweede plaats natuur en energie en ten slotte landbouw en recreatie.

Als Partij voor de Dieren staan we uiteraard zeer sympathiek tegenover de plannen van het College als het gaat om het openbaar vervoer, fietspaden, het stimuleren van elektrisch rijden enzovoorts. Meer moeite hebben we met de aanleg van nieuwe wegen. Voor ons staat de economie niet voorop en zeker niet als het ten koste gaat van de natuur. Met de aanleg van nieuwe wegen is erg veel geld gemoeid en de nadelen voor het milieu zijn per definitie hoog. Zo blijft dit College helaas inzetten op de verdere verdubbeling van de N33, die zo'n 90 miljoen euro zal kosten uit een potje dat oorspronkelijk was bedoeld voor een trein naar Heerenveen. We zien meer in de nadruk op het openbaar vervoer, ook voor het vervoer van producten. Grote vragen houden we bij de aanleg van de Zuidelijke Ringweg. De ombouw daarvan in Groningen leidt volgens de laatst bekende cijfers van Rijkswaterstaat tot 6 procent meer verkeer in de omliggende wijken. Naast de enorme kosten worden leefbaarheid en veiligheid, twee belangrijke doelstellingen van het project, in ieder geval voor de direct omwonenden niet bereikt. De Partij voor de Dieren verzoekt daarom het nieuwe College nog eens goed te kijken naar de wenselijkheid van de aanleg van de Ring-Zuid en doet dat via een motie.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 1, getiteld 'Ringweg-Zuid Groningen', ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Constaterende dat

- de doelstelling tot het komen van een verhoogde leefbaarheid en veiligheid in de wijken rondom de nieuw aan te leggen Ringweg-Zuid te Groningen niet alleen niet wordt bereikt, maar zelfs zal verminderen;

Overwegende dat

- er nieuwe feiten boven water gekomen zijn met betrekking tot de verkeersbewegingen in de wijken rondom de nog aan te leggen Ringweg-Zuid;
- deze nieuwe feiten inhouden dat de ombouw van de Zuidelijke Ringweg in Groningen volgens Rijkswaterstaat leidt tot 6 procent meer verkeer in de omliggende wijken;

Sprekende als hun mening uit dat

1. zij nog eens goed kijken naar de wenselijkheid van deze ringweg en de aanleg daarvan zomogelijk verhinderen;

En gaan over tot de orde van de dag!

Mevrouw VOERMAN (PvdD): De Partij voor de Dieren is blij met het idee van de coalitie om geen structurele overheidssteun meer te verlenen aan Groningen Airport Eelde voor de exploitatie of investeringen. Daarnaast zijn wij voorstander van het vervangen van subsidie door revolverende fondsen.

Ons tweede punt is natuur, milieu en energie. De keuzes die de nieuwe coalitie maakt op het gebied van natuur en milieu krijgen in grote lijnen onze steun. Net als de heer Moorlag zijn ook wij van mening dat de EHS eerder afgewerkt zou moeten worden. Er is wat ons betreft geen tijd te verliezen. Immers, de biodiversiteit daalt nog steeds. Met betrekking tot energie hebben we nog wel enkele opmerkingen. Het teruggaan met de gaswinning per direct naar 27 miljard kuub gaat onze partij niet ver genoeg. De Partij voor de Dieren zou per direct een teruggang willen zien tot 21 miljard kuub en ook over een heel korte tijdslijn richting 12 miljard kuub. De Partij voor de Dieren is blij dat het College ons standpunt heeft overgenomen betreffende het omkeren van de bewijslast en een opkoopregeling voor onverkoopbare huizen. Wij steunen het idee om te komen tot transparantie als het gaat om de risico's van de aardgaswinning. De Partij voor de Dieren verwacht van het College dat hieronder ook de opslag van gas, de lozing van afvalwater in Borgsweer en de opslag van aardgascondensaten in Farmsum vallen. Kan het College ons toezeggen dat ook met betrekking tot het gevaar van deze randverschijnselen van de gaswinning de onderste steen boven wordt gehaald en volledige openheid plaatsvindt richting bevolking?

We zijn blij met de meeste ideeën rond de energietransitie. We zijn samen met de coalitie voor meer overleg met omwonenden en voor meer ruimte voor zonneparken. Wel maken wij ons zorgen over windmolens op zee. We hopen dat het effect van windmolens op de natuur wordt meegenomen in de aanbesteding. De natuur op en onder het water is kwetsbaar en schade moet zoveel mogelijk worden voorkomen. De innovatie op dit gebied zou moeten worden gestimuleerd. Kan het nieuwe College toezeggen dat er maximaal rekening gehouden wordt met en eisen worden gesteld aan het effect van windmolens op de natuur – met name ook op zee?

De VOORZITTER: Ik zal u niet onderbreken in inhoudelijke zin, maar de vragen aan het College versta ik als vragen aan de beoogde Collegepartijen. Er is nog geen College en het College geeft ook geen antwoord. Het is dus de beoogde Collegepartijen. Gaat u voort.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): De nadruk op energiebesparing is voor de Partij voor de Dieren een belangrijk *issue*. Wij steunen het akkoord dan ook volledig op dit punt. Wij zijn blij te lezen dat er geen ruimte zal zijn voor de winning van schaliegas, een nieuwe kolencentrale of een kernenergiecentrale en dat de opslag van kernafval binnen de grenzen van de provincie niet zal worden toegestaan. De Partij voor de Dieren zou graag zien dat de inmiddels draaiende, zeer vervuilende kolencentrale van RWE/Essent wordt gesloten. Hoe staat het nieuwe College hiertegenover? Graag een reactie.

De VOORZITTER: U bedoelt: de Collegepartijen.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Sorry.

Voor de Partij voor de Dieren bestaat er, zoals het akkoord suggereert, geen duurzame oplossing voor een kolencentrale. We zullen dit onderwerp in de nabije toekomst nog gaan agenderen.

De kolencentrale brengt ons bij de Waddenzee. Het Waddengebied is een zeer bijzonder natuurgebied en staat niet voor niets op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. We missen in het akkoord het streven naar een absolute nullijn wat betreft de mijnbouw onder de Waddenzee en vragen daarom de visie van de nieuwe Staten via een motie.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 2, getiteld 'Mijnbouw Waddenzee', ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Constaterende dat

- mijnbouw onder de Waddenzee zal leiden tot gronddalings net als in de rest van de provincie;
- gronddaling onder de zee desastreus zal zijn voor de vogels, die afhankelijk zijn van voedsel op de zandplaten;
- mijnactiviteiten kunnen leiden tot ongelukken, waardoor vervuiling van ons werelderfgoed kan plaatsvinden;
- we afmoeten van fossiele brandstoffen en nieuwe boringen naar gas daarom ongewenst zijn;
- er voldoende zout op andere manieren te winnen is;

Overwegende dat

- de coalitie in haar akkoord groots inzet op milieu en het in stand houden van het Wad;
- er in het akkoord niet wordt gesproken over mijnbouw onder het Wad en de bescherming van leven op het Wad;

Spreken als hun mening uit dat

1. zij richting de landelijke overheid met de bevolking optrekken met als inzet om iedere vorm van mijnbouw onder het Wad te verhinderen;

En gaan over tot de orde van de dag!

Mevrouw VOERMAN (PvdD): De uitgangshouding van het College met betrekking tot de Waddenkust is die van 'Economie en ecologie in balans'. De wens wordt uitgesproken om de ecosystemen van de Waddenkust te versterken. De Partij voor de Dieren heeft begrip voor het idee dat mensen een boterham moeten kunnen verdienen rond het Wad. Kunnen de Collegepartijen ons echter verzekeren dat er geen nieuwe vervuilende industrie zal worden toegestaan bij de Waddenzee en dat de boterham alleen verdiend kan worden als er geen nadelige gevolgen te verwachten zijn voor de ecologie? Het natuurlijk beheren van het water heeft onze steun. Ook het idee om op duurzame wijze water te gebruiken als bron van decentrale energie kan op onze sympathie rekenen.

Dan het laatste punt: landbouw en recreatie. De Partij voor de Dieren is tegen iedere vorm van uitbreiding van de veestapel. Het Groninger Verdienmodel blijft in het akkoord gehandhaafd. Wij zijn tegen megastallen en vrezes met de goedkeuring van dit College explosieve uitbreiding van de melkveehouderijen tot een grootte van 4 hectare. In het akkoord wordt gesproken over dierenwelzijn. Het welzijn van koeien zijn echter per definitie minder worden in grote stallen, omdat er in veel gevallen geen sprake meer zal zijn van natuurlijk leven voor deze dieren. Veel van de dieren zullen hun leven lang opgesloten zitten en geen weidegang meer kennen. Ze zullen gedwongen worden in hun veel te korte leven – ongeveer vijf jaar op een natuurlijk leven van ongeveer veertien jaar – een maximum aan melk te produceren zonder hun eigen kalveren te mogen voeden. De Collegepartijen schrijven in het akkoord dat dit jaar nog het Groninger Verdienmodel zal worden geëvalueerd, waarbij er aandacht komt voor weidegang. Wat hebben de Collegepartijen daarbij in gedachten? Denken zij dat weidegang daadwerkelijk is te realiseren voor dit soort grote stallen? Hoe zien zij dat voor zich?

In het akkoord staat dat het College megastallen onwenselijk acht. Stallen tot 4 hectare zullen zo rond de 800 koeien herbergen. Volgens de Wageningen Universiteit is een stal een megastal als er 250 of meer koeien in staan. 4 hectare met 800 koeien is dus een megastal van formaat. Kunnen de Collegepartijen uitleggen hoe het vasthouden aan de 4 hectare rijmt met de onwenselijkheid van megastallen? Ook staat in het akkoord dat lopende zaken zomogelijk onder het Groninger Verdienmodel worden gebracht en dus tot maximaal 4 hectare. Voor onder andere de stal van boer Buijs in Bourtange van 10 hectare, bedoeld voor 1.800 koeien, schijnt volgens het Dagblad van het Noorden nog een ontheffing verleend te moeten worden door de provincie. Kunnen de Collegepartijen beloven dat er alles aan gedaan zal worden om die stal en soortgelijke gigastallen tegen te houden en dat die ontheffing in principe niet verleend zal worden? Om daarover duidelijkheid te krijgen hebben wij ook weer een motie en als die niet aangenomen wordt, hebben we nog een tweede motie op dit gebied.

De VOORZITTER: Ja. Misschien even een punt bij deze motie. Aan het eind van het dictum wordt gezegd: *'Roepen het College op om'*. Dat heb ik bij de vorige twee ingediende moties al gewijzigd in *'Spreken als hun mening uit dat'*. Want de Staten zijn nu aan het woord en het College is er niet. Dus je kunt het College ook tot niets oproepen. Dus dat moeten we sowieso wijzigen. Dan ga ik de motie nu voorlezen:

Motie met nummer 3, getiteld 'Gigastallen', ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Constaterende dat

- er onder de bevolking geen draagvlak is voor megastallen;
- dergelijke bouwblokken het dierenwelzijn niet ten goede komen;
- het enorme aantal dieren een grote wissel zal trekken op milieu en natuur in Nederland en elders op de wereld;

Overwegende dat

- de coalitie vasthoudt aan het Groninger Verdienmodel tot een maximale grootte van 4 hectare;
- in het akkoord staat dat megastallen onwenselijk zijn;
- er nu en mogelijk in de toekomst nog ontheffingen aangevraagd worden bij de provincie voor stallen groter dan 4 hectare;

Spreken als hun oordeel uit dat

1. zij geen enkele ontheffing verlenen voor stallen groter dan 4 hectare;

En gaan over tot de orde van de dag!

Dan ga ik naar motie nummer 4, getiteld 'Megastal Bourtange: geen megastal met 1.800 koeien', ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren, mede namens de Partij van de Arbeid:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Constaterende dat

- de POV een verbod kent voor de nieuwvestiging van agrarische bedrijven;
- GS wellicht medewerking willen verlenen aan de realisatie van een bouwblok van 10 hectare aan de J. Buiskoolweg te Vlagtwedde voor de vestiging van een melkveehouderij die drie, thans bestaande, bedrijven vervangt;
- de jure en de facto sprake is van nieuwvestiging in een maat en schaal die een omvang heeft, die veel bedenkingen en weerstand oproept;

Spreken uit

- de nieuwvestiging van een melkveehouderij van 10 hectare aan de J. Buiskoolweg te Vlagtwedde onwenselijk te vinden;

Spreken als hun oordeel uit dat

1. een nieuw College geen ontheffing en geen verklaring van geen bedenkingen zou moeten verlenen of anderszins medewerking zou moeten verlenen aan de nieuwvestiging van een melkveehouderij aan de J. Buiskoolweg te Vlagtwedde;

En gaan over tot de orde van de dag!

Komen er nog meer moties? Want al is het uw *maidenspeech*, u bent wel over uw 10 minuten heen inmiddels.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ik ben bijna klaar, hoor. Even met betrekking tot motie 3 'Gigastallen': daar zouden we graag een hoofdelijke stemming over willen.

De VOORZITTER: Dat zien we tegen die tijd wel, maar dat kan dan aangevraagd worden.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Een gebied dat al bijzonder belast is met uitstoot en andere overlast uit de veehouderij is het grensgebied. We zijn blij met het idee van de grenseffecttoets. Te weinig is in het verleden rekening gehouden met bedrijven over de grens in Duitsland, die een flink impact hebben op natuur en leefbaarheid voor ons milieu en onze grensbewoners. De grenseffecttoets suggereert dat in de toekomst dat effect wel degelijk meegenomen gaat worden. Emsland heeft verhoudingsgewijs de hoogste dichtheid van megastallen in Duitsland: met name in het grensgebied zijn er heel erg veel. Om die reden en met het oog op de aangekondigde grenseffecttoets roept de Partij voor de Dieren de Staten op, een groene zone langs de grens in te stellen. Is het te vormen College bereid na te denken over een flinke zone langs de grens waar uitbreiding of nieuwbouw van stallen verboden zal zijn?

Voor de groei van andere vormen van intensieve veeteelt zoals schuren met duizenden kippen en varkens wordt de bestaande situatie in stand gehouden. De Partij voor de Dieren is blij met het plan om te komen tot een Groninger Verdienmodel, waarbij bouwblokken tot 4 hectare voor deze vormen van veeteelt helemaal van de agenda is. Toch willen wij onze kanttekening plaatsen dat wij tegen iedere vorm van uitbreiding zijn en dat groei voor bestaande bedrijven van 5.000 of 7.500 vierkante meter – hetgeen mogelijk is in grote delen van onze provincie – voor onze partij onaanvaardbaar is. De Partij voor de Dieren pleit voor respect voor elk leven. In de intensieve veehouderij is een dier niet meer dan een product. Groei voor bestaande varkens- of pluimveebedrijven van 5.000 tot 7.500 vierkante meter zou niet mogelijk moeten zijn, tenzij het aantal dieren gelijkblijft of vermindert en het dierenwelzijn door een groter bouwblok wordt verhoogd.

De VOORZITTER: U moet nu echt afronden.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): Ja.

Nou, wat betreft het toerisme en de recreatie kunnen wij daar een heel eind in meegaan met de Collegepartijen. Ik wil het nieuwe College heel veel succes wensen.

De VOORZITTER: Dan hebben we de laatste spreker van de Staten: de heer Zwiërs namens de Partij voor het Noorden. Ook voor hem is het zijn *maidenspeech* en daarvoor gelden weer dezelfde regels. En we blijven dus tegen elkaar praten als fracties in de Staten en als Staten hier gezamenlijk. Het College komt later.

De heer ZWIERS (PvdN): Ja, het is inderdaad mijn *maidenspeech* op provinciaal niveau. Ik heb op gemeentelijk niveau al meerdere speeches gehouden: al 13 jaar geleden was daar mijn *maidenspeech*, dus ik kijk ook vaak en veel naar de provincie vanuit het gemeentelijk veld. En misschien is het niet eens verkeerd om eens vanuit die kant naar de provincie te kijken, want ik hoor ook heel veel en dan krijg ik weleens een keertje wat kromme tenen en denk ik: Hé, eigenlijk zit het net iets anders. Maar misschien kom ik daar zo wel even op.

Ik wou in ieder geval de SP, de ChristenUnie, het CDA, GroenLinks en D66 feliciteren dat ze zover gekomen zijn. Wij zullen in ieder geval positief naar deze club kijken de komende vier jaar – op voorhand durven wij dat wel te zeggen.

'Vol vertrouwen'. Ja, vertrouwen is eigenlijk een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dus dat is eigenlijk geen verrassing. Dat toezeggingen ook nagekomen worden en wettelijk eigenlijk alleen schriftelijke bevestigingen. Ik heb weleens in het gemeentelijk bestuur er wel mee te maken gehad dat er rondom de Blauwestad veel mondelinge toezeggingen zijn gedaan. Nou, dan kwam je behoorlijk in de problemen, dus ik zal ook in ieder geval meegeven: leg die toezeggingen vast, dan

bent u ook behoorlijk bestuur. Als het allemaal mondeling gaat dan krijgt u daar alleen maar problemen mee en degenen die op gemeentelijk niveau moeten werken c.q. de burgers krijgen daar nog extra problemen mee.

Het begin van vertrouwen komt tot ontwikkeling in de eerste twee jaar na je geboorte. Hierna bepaalt je levensloop, hoe vaak je vertrouwen geschaad of nagekomen is, je karakter. Ik kom uit Barger-Oosterveld, dus ik ben eigenlijk een beetje groot geworden met 'turf, jenever en achterdocht'. Dat is wel een beetje weggegaan: ik heb dertig jaar bij de politie gewerkt en elk jaar heb ik wel veel vertrouwen in de mensheid gehouden. Je ziet dat ook in Noord-Groningen in het aardgasdossier: daar zijn ook mensen die veel vertrouwen hadden in de overheid en die lopen uiteindelijk weg. Ik heb weleens gezegd dat daarvoor 'gas, wijn en wantrouwen' voor is teruggekomen. Dus aan ons de taak, ook als toekomstige gedeputeerden zelf en wij als Provinciale Staten, om dat vertrouwen weer terug te winnen. Want het is erg belangrijk dat je dat in zo'n gebied niet verspeelt. En van dat andere gebied, waar ik groot geworden ben, daar had je toch het veen, de turf, de arbeiders, die toch in het begin dat harde hadden. Gelukkig is dat wat bijgetrokken, maar het leeft daar nog altijd.

Dan wil ik het even over bestuurlijke zaken hebben. Inwoners en organisaties meer invloed geven op het provinciaal beleid. Ik zie daar weer die bekende kreet referenda en lokale hoorzittingen. Nou, dat is hartstikke mooi, maar doe dat wel op provinciaal niveau en ga wel met de gemeenten in overleg en doorkruis dat niet. Ik kijk echt nadrukkelijk naar u, want een kleine fout is zo gemaakt. Doe dat gezamenlijk. U wilt van meet af aan ook oproepen tot *open spending*. Ik vind dat een heel mooie term, ik gebruik ook vaak Nederlandse woorden. Want in de provincie Groningen wonen heel veel normale mensen die niet alles kunnen vertalen, dus ik zie hier ook heel veel Engels in de stukken. Breng het terug, gewoon naar het verklaarbare Nederlands. Ja, het klinkt misschien heel raar, maar het is wel belangrijk. *Open spending*: ik denk dat gemeenten al heel vaak daaraan doen. Dus u hoeft ze niet daartoe te bewegen, u kunt gewoon daar goed naar kijken en kijken hoe dat in het veld eraantoe gaat.

De noordelijke samenwerking: het zal u niet verbazen dat die de Partij voor het Noorden zeer aanspreekt. De samenwerking richting Duitsland kan ook op volle steun rekenen vanuit onze partij. Wij zijn gelukkig ook vertegenwoordigd in het College van B&W van Oldambt en hebben zo veel kijk op het gebeuren. Regelluwe zones is ook een goed idee, dat zou uit ons programma overgenomen kunnen zijn. Het zal niet makkelijk zijn maar het zal goed zijn om daar goed naar te kijken in dat gebied en misschien ook wel bij de Duitse partners.

De Partij voor het Noorden pleit er vooral voor, eens goed te kijken naar de sociale wetgeving en dan met name naar de verschillen tussen Duitsland en Nederland. Als iemand tien jaar werkt bij een Duits bedrijf, bouwt hij of zij geen AOW op in Nederland. Ik bedoel: dat zijn heel cruciale zaken, maar daar hoor ik niemand over. Maar kijk er eens naar. Ik kom even terug bij de PVV: nou ja, vandaag stond er toevallig nog een stukje in de krant over vervoer naar het werk, naar de fabrieken in Duitsland en zo. Dat vervalt en de gemeente wil daarnaar kijken. Misschien zou dat een taak voor de provincie kunnen zijn. Maar ik vind dat ook een verantwoordelijkheid van de wetgever aan de Duitse kant. Maar daar zijn wel goede regelingen ten aanzien van vervoer in Duitsland, dat weet ik toevallig wel. En goed Duits leren op de scholen in de oosthoek is misschien ook weleens goed en dat uitgebreid wordt naar de andere scholen in Groningen en misschien ook naar het grensgebied van Drenthe. Misschien kan de provincie ook de goed gebruik maken van de EDR, een heel lang bestaand orgaan waar bijna de hele provincie Groningen en de helft van Nedersaksen onder vallen, om daar eens te kijken wat voor kennis daar ligt. Dit zodat je goede voorlichting kunt geven naar de werknemers en ook de werkgevers. En vooral naar de werknemers en wat de consequenties voor hen kunnen zijn. Het is natuurlijk hartstikke mooi dat er veel werk ligt, maar het moet allemaal wel behapbaar zijn.

Dan een kritisch puntje. U hebt het als coalitie over 'redelijk sober', doelmatigheid en bezuinigingen op het eigen apparaat en minder inhuur. De Partij voor het Noorden heeft het idee dat de bezuinigingen straks een beetje teniet worden gedaan, want u hebt gekozen voor vijf voltijdbanen aan gedeputeerden. Is dat nodig? Waarom niet naar vijf keer 0,8 fte gegaan? Dan heb je in ieder geval een goede start gemaakt en heb je het vertrouwen van je personeel ook meteen te pakken, dat kritisch kijkt hoe je daarmee omgaat. Ik heb geen oordeel of inzicht over hoeveel werk er ligt op het ogenblik – daar ben ik heel eerlijk in. Maar als ik de portefeuilles zo bekijk zie ik daar wel wat ruimte in zitten, maar dat valt onder uw verantwoordelijkheid.

Herindeling. In deze paragraaf kunnen wij als Partij voor het Noorden ons wel in vinden. De gemeenten krijgen steeds meer bevoegdheden, dus er zal wat schaalvergroting moeten plaatsvinden. De provincie, op de schaalgrootte van Groningen, zal op den duur ook onder druk komen te staan volgens ons. En het samengaan met de buurprovincies is volgens ons dan ook een kwestie van tijd. Tijd om dit verder uit te werken en het lijkt me goed om daar de komende vier jaar eens naar te kijken.

Het verbaast mij als voormalig bestuurder van de gemeente dat er altijd over bestuurskracht van gemeenten wordt gesproken. Wie gaat er eigenlijk over de bestuurskracht van de provincie? Is het niet tijd voor een evaluatie? Ik bedoel dat heel serieus, want er wordt altijd die kant op gewezen maar misschien eens goed om naar je eigen organisatie te kijken. Ik refereer een beetje aan de bestuursstijl die eraan komt. Ik heb het interview op RTV Noord ook gezien en het gevoel bekwam mij een beetje dat de verantwoordelijk gedeputeerde in het kader van de herindeling nogal veel ruimte weggaf ten aanzien van de herindeling daar. De Partij voor het Noorden prefereert wel een gemeente, te vormen uit Vlagtwedde en Bellingwedde samen – dit even als voorbeeld. Maar niet alleen Bellingwedde. Want als je gemeenten alle vrijheid geeft – ik ken de gemeenten, ik was zelf ook zo: ik kwam voor mijn eigen gemeente – dan heeft de provincie daar een goede coördinerende rol in gespeeld. Dus geef dan wel een bepaalde sturing, kijk er eens even goed naar: geen 'vrijheid blijheid' want echt, gemeenten van 8.000 à 9.000 inwoners zijn niet meer van deze tijd. Dat kunnen ze niet aan.

Leefbaarheid en gaswinning. Het zal u niet verbazen: de Partij voor het Noorden staat volledig achter de vermindering van de gaswinning. En wij verwachten dat eigenlijk ook van alle andere partijen hier: samen sterk naar de NAM en naar het Rijk toe. En éigelijk moet het als volgt worden – ik kijk dan ook even naar de SP. Of je nu wel of niet een rijkscoördinator wilt hebben, eigenlijk moet je samen een commissie hebben van provincie, gemeenten, Rijk en NAM om van dit stukje Nederland, Groningen, iets moois te maken. Ik denk dat je dan het verste komt.

Met leefbaarheid in krimpgebieden heb ik wel de nodige ervaringen. Om de voorzieningen in de dorpen in stand te houden hoeft er niet alleen gebouwd te worden. Dat is niet per se nodig. Wees daar eerlijk in, zorg voor een goede samenwerking tussen twee of meer dorpen, 'broederdorpen', regel vervoer naar de sportzaal of het dorpshuis. Kwaliteit van je leefbaarheid wordt bepaald door een goede zorg, fysieke inrichting, sociale kaart, educatie en cultuur zijn de basis van elke omgeving. De Partij voor het Noorden vindt het ook een goede zaak dat er extra geld komt voor de leefbaarheid in krimpgebieden. Wij vinden ook dat het Rijk en de NAM hier een grote verantwoordelijkheid in hebben. Buiten dat alle schades voor 100 procent vergoed moeten worden en daar waar bewoners uit hun huizen moeten voor aardbevingsschade – zeker bij de grote gevallen – vindt de Partij voor het Noorden dat ze eigenlijk qua vergoeding onder de onteigeningswet moeten gaan vallen. Ik heb daar zelf ervaringen mee gehad ten aanzien van Blauwestad en het Oldambtgebied: daar hebben de mensen een sterke rechtspositie. Dus als je uit je woning moet en je moet verhuizen, dan heb je dus behoorlijke mogelijkheden – juridisch ook – om daar gebruik van te maken en ook belastingtechnisch heb je daar later als benadeelde sterke voordelen bij. Het is misschien een grof voorstel, maar daar zou je eens goed naar moeten kijken.

Wij hebben als Partij voor het Noorden een voorstel tot een extra post van 5 miljard. We hebben erover gedacht om dat over 20 à 30 jaar – dan is het nog een groot bedrag – om dat in een leefbaarheidsfonds te stoppen – daar werd net ook al over gesproken. Dat lijkt een groot bedrag, maar als je als provincie allemaal omgevings- en ontwikkelingsplannen de eerste 30 à 40 jaar wilt maken en omdat elk gebied zijn eigen sterkte heeft – denk maar aan het Westerkwartier, Hunsingo, het Hoogeland, Fivelingo, Oldambt, Gorecht, Westerwolde en de Veenkoloniën; ik kan zo nog wel even doorgaan – dan stellen wij voor daar de begroting aan te koppelen. Dan kun je dus ook goed met dat geld omgaan en kun je dat leefbaarheidsfonds ook voor de hele provincie gebruiken, omdat de hele provincie nadelige gevolgen heeft naar aanleiding van de problematiek rond de gaswinning. Dus dat vinden wij een heel belangrijke pot. En of dat haalbaar is zoveel geld, dat geeft op zich niet.. Je moet toch een limiet stellen – laten we het zo zeggen. De Commissaris riep op gegeven moment 1 miljard, ondertussen zitten we al op 2 miljard en zo gaat dat maar door.

De VOORZITTER: Maar uw 10 minuten zijn wel om.

De heer ZWIERS (PvN): Ja? Nu al? Ik ga wel even door zo. Het omgevings- en ontwikkelingsplan is niet alleen voor het ruimtelijke aspect, wij zien dat ook voor het fysieke en sociale kader – ik denk dan bijvoorbeeld aan de werkvoorzieningschappen. Ik ga er nu wat sneller door, want het eerste stuk was ook wat belangrijker.

Over zorg hebben wij al wat gezegd. Wij vinden het wel belangrijk, wat ook aangegeven is, dat in de regio Delfzijl anderhalvelijnszorg gaat ontstaan en wij hopen dat ziekenhuis in Scheemda snel van start gaat, zodat alle belemmeringen daar weggaan. Want dat is echt nodig in dat gebied.

De sociale agenda, cultuur en sport. Daar heb ik eigenlijk net al het nodige over gezegd. Alleen, er moet een goede balans zijn tussen Stad en Ommeland in hoe je met de breedtesport omgaat.

Economie en werk. Een MKB-fonds lijkt ons een goede zaak. Verder zal er een snelle ict-verbinding moeten komen op het platteland, omdat glasvezel daar ook nodig is. Ik weet niet wat de

stand van zaken is, daar wil ik graag even wat over horen want dat is natuurlijk heel belangrijk voor het platteland in het kader van de economische ontwikkeling. De keuze waar dit nieuw beoogde College zich op wil richten ten aanzien van die economische ontwikkeling betreft de Baltische staten, Scandinavië en Duitsland. Mijn vraag is: is er genoeg kennis in dit huis ten aanzien van de cultuur in die staten om toch belangrijke zaken binnen te halen die belangrijk zijn voor Groningen?

Toerisme – nog heel kort even. Ik vind zelf dit ook de mooiste provincie van Nederland – dat zal u niet verbazen. Maar 90 procent van de Nederlanders denkt daar anders over. Ik zou het fijn vinden als na deze vier jaar 80 procent van de Nederlanders daar anders over denkt, dan hebben we in ieder geval 10 procent gewonnen.

Over landbouw wil ik toch wel even iets zeggen.

De VOORZITTER: Dan is dat wel het laatste punt.

De heer ZWIERS (PvH): Doe ik alleen de landbouw nog even. Ik denk dat dat ook wel belangrijk is. Wij hebben ons ook verbaasd over de omvang van 4 hectare en de ontwikkelingen die daar zijn. Als men dat soort besluiten neemt, wordt er dan ook wel gekeken naar de eventuele juridische gevolgen die gemeenten kunnen komen? Ik heb daar ook mee te maken gehad ten aanzien van bouwvakken van 1,5 en 2 hectare in het Oldambt. Nou, u wilt niet weten wat u daarmee losmaakt en wat daar op gemeentelijk niveau allemaal daarmee gaat gebeuren. Nadrukkelijk wil ik vragen om daar eens even goed naar te kijken.

Ik stop nu maar. Ik kan nog wel 10 minuten doorgaan, maar dat komt wel bij de Algemene Beschouwingen.

De VOORZITTER: Dank. Het blijft altijd een beetje bij beschouwingen over zo'n Collegeprogramma. Normaal ben ik bij zo'n agendapunt naar de Statenleden toe zeer strikt: tijd is gewoon tijd en dan is het op gegeven moment gewoon afgelopen. Hier zit je er ook mee dat je het mensen ook gunt dat dat even met elkaar ook goed gewisseld wordt. Maar dit is gewoon even een heel speciale zitting, maar denk niet dat dit altijd zo gaat.

Dat brengt mij even bij de volgende vraag. We moeten nu even pauzeren. Als we dat voor een kwartier doen, dan is het kwart over twaalf. Ik zou eigenlijk daarna in drie kwartier willen kijken of we het kunnen afronden. Kan dat, dan kunnen daarna de lunch doen zo rond enen. Dan kijken we wel even of de installatie gelijk daarna komt evenals de andere dingen, maar dan is het nog goed te doen allemaal. Maar in de eerste ronde is er heel veel ruimte voor interrupties en betogen geweest, dus drie kwartier moet dan wel voldoende zijn. En nogmaals: het nieuwe College zit er nog niet, dus we moeten ook echt vragen stellen naar elkaar als Statenfracties en die krijg je tot op zekere hoogte beantwoord of niet en dan is het gewoon zo. Dan moet je je ook realiseren dat die vragen aan het College of een gedeputeerde eigenlijk allemaal irrelevant zijn op dit moment. Relevant zijn gewoon de vragen aan elkaar als partijen hier in de Staten. Die kunnen in die tweede ronde nog gewisseld worden. Zullen het op die manier zo proberen? Ja? Dan gaan we nu schorsen voor een kwartier en doen we daarna even in drie kwartier de afronding van het geheel.

Ik schors de vergadering.

[Schorsing van 16 minuten.]

De VOORZITTER: We gaan weer voort, ik heropen de vergadering.

Ik kijk even naar het verbruik van de spreektijden. Meerdere sprekers hebben meer dan 10 minuten gebruikt, soms zelfs tot 12 minuten. Iedereen die 12 minuten heeft verbruikt kan vanzelfsprekend hier nog wel komen, maar dat moet dan wel uiterst kort zijn. Echt hooguit een minuut voor heel relevante vragen of opmerkingen. En ik zou vooral proberen het in *statements* te doen, want we kunnen nog wel twintig vragen erbij bedenken maar daar komt ook niet gelijk allemaal antwoord op. U hebt allemaal uw individuele spreektijdverbruik gehoord? Mooi.

Dan is nu het woord het eerste weer aan mevrouw Beckerman namens de SP.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ik zal heel kort ingaan op een aantal vragen en zeker ook de moties.

Laat ik beginnen bij de ingediende moties. Allereerst de motie over de Zuidelijke Ringweg: wij zullen die niet steunen. De SP vindt dat er wel iets moet gebeuren, maar wij steunen niet een motie die de aanleg van de Zuidelijke Ringweg wil verhinderen. Uiteraard vinden wij dat er in de volgende fase heel goed moet worden gekeken naar de inpassing.

Mevrouw DE WREDE (PvdD): Excuses voor deze ongebruikelijke gang van zaken. Ik wilde graag aankondigen dat wij de motie Ringweg-Zuid, die wij zonet hebben ingediend, intrekken en vervangen door een nieuwe Ringweg-motie. Deze wordt verspreid.

De VOORZITTER: Dat is problematisch, maar dat mag en kan. Dat schept voor iedereen wel weer het probleem dat men de motie nog niet heeft kunnen zien. Dus laten we die gelijk maar uitdelen dan.

[De motie werd niet voorgelezen door de voorzitter. De titel van deze motie, met nummer 5, is 'Ringweg-Zuid Groningen (2)' en deze werd ingediend door de fractie Partij voor de Dieren:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Constaterende dat

- de doelstelling tot het komen van een verhoogde leefbaarheid en veiligheid in de wijken rondom de nieuw aan te leggen Ringweg-Zuid te Groningen niet alleen niet wordt bereikt, maar zelfs zal verminderen;

Overwegende dat

- er nieuwe feiten boven water gekomen zijn met betrekking tot de verkeersbewegingen in de wijken rondom de nog aan te leggen Ringweg-Zuid;
- deze nieuwe feiten inhouden dat de ombouw van de Zuidelijke Ringweg in Groningen volgens Rijkswaterstaat leidt tot 6 procent meer verkeer in de omliggende wijken;

Sprekende als hun mening uit dat

1. nog eens goed gekeken wordt naar de wenselijkheid van de huidige aanpak Ring-Zuid en deze zomogelijk te heroverwegen;

En gaan over tot de orde van de dag!']

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ja, maar nu kan ik daar dus niet op reageren omdat ik de tekst van de motie niet heb kunnen lezen.

Dan de motie over de Waddenzee en de mijnbouwactiviteiten daaronder verminderen steunen wij uiteraard.

Er liggen twee moties over megastallen, daar is al veel over gezegd. In dit akkoord staat dat megastallen onwenselijk zijn. Dat is nieuw. Volgens mij is er geen College in Nederland – in ieder geval is dit het eerste College in Groningen – dat zover gaat. Maar we beginnen niet vanaf nul. Er waren eerdere Colleges en dit College gaat eerst kijken welke toezeggingen er zijn gedaan en waaraan de provincie gebonden is en de komende tijd zullen we dat moeten onderzoeken. We zullen die twee moties dus niet steunen.

Dan wilde ik kort langsgaan bij een aantal vragen dat is gesteld. Laat ik beginnen bij de nieuwe partijen in deze Staten. Bram Schmaal van Groninger Belang vraagt of dit College die woningbouwcontingenten gaat vrijgeven. Ja, deze nieuwe coalitie is voornemens om gemeenten, dorpen en kernen veel ruimte te geven voor nieuwbouw waar het bijvoorbeeld gaat om een plek te geven aan jongeren, mensen die zorg nodig hebben om te zorgen dat ouderen langer in hun dorp kunnen blijven wonen. Nu werd dat soort plannen heel vaak tegengehouden door zich te beroepen op het aantal woningbouwcontingenten. Deze coalitie is er juist vóór dat plannen die ervoor zorgen dat dorpen leefbaar blijven, dat jongeren en ouderen er kunnen blijven wonen, dat er zorg verleend kan worden, dat er een nieuwe invulling kan komen voor bijvoorbeeld leegstaande agrarische gebouwen. Dus dat is alvast een 'ja'.

Dan de vraag, ook door de heer Schmaal, hoe wij fondsen in relatie tot economie zien en hoe je daar bijvoorbeeld geld op kunt verdienen. Nou, het provinciale Accommodatiefonds bijvoorbeeld heeft al een keer bestaan en dat ging als volgt. Een sportvereniging wil graag haar sportkantine behouden en misschien zelfs wel duurzamer maken door er zonnepanelen op te leggen. Die leent dan geld bij de provincie, zij kan dan haar sportkantine aanpakken en vervolgens betaalt de vereniging dat in termijnen terug. Dus op die manier bied je sportverenigingen maar ook bijvoorbeeld buurthuizen de mogelijkheid om hun voorziening te behouden en te verbeteren. En het kost de provincie op de lange termijn hopelijk geen geld. Tot nu toe zijn die leningen altijd terugbetaald. Wij vinden het dus belangrijk om dat geld te investeren in de samenleving.

De heer Zwiers zei: 'Let op, mensen. Over de grens werken is goed, maar het kan problemen opleveren met bijvoorbeeld de AOW. Niemand heeft daar oog voor.' Deze coalitie heeft daar zeker oog voor en daarom staat er misschien in wat omwonden taal in het akkoord dat we goed moeten kijken naar de mogelijkheden, zodat de mensen die dat doen er ook op vooruitgaan en niet achteruit.

Dan vroeg de heer Zwiers naar hoe het nu zit met het aantal gedeputeerden. Volgens mij is er heel bewust gekozen om het aantal fte's te verminderen ten opzichte van de voorgaande periode. Tegelijkertijd weten we ook dat we voor enorme opgaven staan. Dus we doen het met minder

mensen, daarmee bezuinigen we. Maar we geven die mensen wel een volledige baan om zich vol te kunnen storten op de uitvoering van dit akkoord en dat samen met de Groningers in te vullen.

De heer Zwiers vroeg ook of het leefbaarheidsfonds niet voor de hele provincie moet zijn. Ja, dat is uitdrukkelijk bedoeld voor de hele provincie.

Dan waren er nog een paar vragenstellers. Mevrouw Wulfse vroeg of het College straks vaker keuzes gaat voorleggen aan de Staten. Ja, het is uitdrukkelijk de bedoeling om dat te doen.

Wat voor soort referendum wil de coalitie? Daar heb je eigenlijk maar één mogelijkheid voor en dat is een raadgevend referendum.

En de heer Van Kesteren vroeg wat er nu precies anders wordt bij de herindelingen. Wat gelijk is gebeven is dat we nog steeds bestuurskrachtige gemeenten willen. Wat anders is, is dat we dat niet van bovenaf zullen opleggen, dat we de gemeenten de ruimte geven, dat we met de gemeenten in gesprek zullen gaan. Maar we zullen zeker niet dwingende keuzes vanuit het provinciehuis opleggen.

De heer BOUMANS (VVD): Ik wil toch wel helderheid van de fractievoorzitter van de SP op het punt van de herindeling – dat is iets wat onze fractie wel bezighoudt en ook om een oordeel te kunnen vellen over deze paragraaf, ook in relatie tot de inspanning van D66. Wat nu als twee gemeenten tegengestelde opinies hebben? Het lijkt vrij realistisch te veronderstellen dat dat aan de orde is. Wat is dan de rol van het provinciebestuur? Is die rol dan scheidsrechter en bemiddelaar, maar misschien ook maken van keuzes? Of niet?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Inderdaad, dat is een belangrijke vraag. Ik denk dat die rol in eerste instantie er heel duidelijk een is van bemiddelaar. We willen een daadkrachtig bestuur, we willen een bestuur dat taken aankan, dus we zullen met alle gemeenten om tafel gaan. Maar uiteindelijk zullen wij niet voor hen besluiten en een bepaalde uitslag aan hen opleggen.

De heer BOUMANS (VVD): Als we dan toch concreet kijken naar de situatie in Zuidoost-Groningen – dit als voorbeeld. Daar is bekend dat drie gemeenten iets anders willen dan twee andere gemeenten. Gedeputeerde Wilpstra van D66 heeft als zijn opdracht gekregen in de vorige periode om daar hard aan te trekken – daar heeft hij zelfs formele stappen in ondernomen. Is het nieuwe College – althans, is dat de opdracht vanuit de coalitieondersteunende fracties – om dat een stap terug te zetten c.q. om daarop terug te komen? Of hebt u het vertrouwen dat u in een dialoog met deze vijf gemeenten eruit komt en mogen wij u daarop afrekenen over pak hem beet een halfjaar tot een jaar?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ja, dat mag u. U mag ons daarop afrekenen en inderdaad, wij hebben het vertrouwen dat we daaruit gaan komen. Wij vinden dat ook belangrijk, wij denken dat opgelegde herindelingen niet leiden tot sterke bestuurskrachtige gemeenten, dus wij willen hun het vertrouwen geven, het gesprek aangaan en kijken hoe we tot een gedragen oplossing kunnen komen. En een halfjaar is dan waarschijnlijk erg kort: we nemen daar tijd voor, we nemen daar de ruimte voor. Maar we leggen heel nadrukkelijk het vertrouwen neer bij de gemeenten.

De heer BOUMANS (VVD): Dat betekent dus dat de kandidaat-gedeputeerde namens het CDA de opdracht heeft gekregen vanuit de Collegeondersteunende fracties om in formele zin terug te komen op alles wat in de afgelopen maanden door D66-gedeputeerde Wilpstra is ondernomen?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Nee. De opdracht die wij geven aan de heer Brouns is: ga zoveel mogelijk koffiedrinken en probeer dat te overleven en terug te komen met een goed akkoord met die gemeenten.

De heer BOUMANS (VVD): Nou, dat zal dan wel biologische koffie worden, schat ik zo in. Maar los van de kwaliteit van de koffie: heeft hij nu een mandaat of opdracht? Of is het gewoon kijken wat er nog goed te breien valt, nu het werk van gedeputeerde Wilpstra blijkbaar is mislukt?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Volgens mij gaan we nu echt heel erg rond in cirkeltjes. De keuze die de kandidaat-gedeputeerde gaat maken voor biologische koffie, kan ik wel ondersteunen. Maar ik ga hier nu niet alvast keuzes voor welke gemeenten dan ook voorleggen. Dit is zoals het is.

De heer BOUMANS (VVD): Kijk, ik vrees dat het inderdaad cirkeltjes worden. Dus ik zal daarmee ophouden – ook in de richting van de voorzitter. Maar ik ben in ieder geval blij dat u aanspreekbaar

bent op het al dan niet lukken van dit avontuur. Ik ben daar zeer benieuwd maar, want de ervaringen tot dusver zijn op dat punt niet baanbrekend. Maar misschien gaat het u lukken, dus we gaan dat zien.

Mevrouw BECKERMAN (SP): De laatste vraag waarop ik wil reageren is toch de vraag van de PVV. U weet dat ik daar moeite mee heb. U hebt gezegd dat u dit akkoord kunt steunen en u het jammer vindt dat u niet gevraagd bent om hier onderdeel van uit te maken. Dan wil ik toch graag herhalen dat wij vinden dat dit akkoord voor alle Groningers moet zijn: wij willen dit nadrukkelijk met alle Groningers aan de slag. We hebben erg veel moeite met uw partij, die heeft gezegd dat van sommige groepen in deze samenleving 'Minder! Minder! Minder!' van zouden moeten zijn. En daarom sluiten wij voorlopig de PVV uit.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik zou dan toch willen opmerken dat wij een aanzienlijke achterban hebben en dat u die daarmee tekortdoet. Vindt u dat ook niet met zo'n opmerking? Ik heb al vaker gezegd in een discussie met u: u moet de PVV Groningen afrekenen voor wat zij hier aan politiek heeft bedreven en niet de landelijke politiek daarbij halen. Dat vind ik heel belangrijk, want dat heb ik wel vaker hier gezegd: wij zijn de provincie en daar bemoeien wij ons mee. En de landelijke politiek even niet. Dus ik vraag u op de persoon af: negeert u onze achterban daarmee in feite? Want als u zich opstelt naar PVV Groningen toe op de wijze zoals u doet, dan minacht u ook onze achterban. Bent u het daarmee eens en weet u daar toch nog een draai aan te geven?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ik minacht de partij, de landelijke partij die u steunt, die zegt dat van sommige groepen in de samenleving er minder zouden moeten zijn. Wij willen nadrukkelijk een coalitie zijn die opkomt voor iedereen en ook opkomt voor uw achterban.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dan nogmaals de vraag: wilt u ons beoordelen op de wijze waarop wij de afgelopen vier jaar politiek hebben bedreven als PVV Groningen? Of beoordeelt u ons als PVV landelijk? Dat wil ik u op de vrouw af vragen.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Zolang u geen afstand neemt van uw landelijke partij vinden wij op dat onderdeel van hoe wij tegen uw partij moeten aankijken. En ons oordeel daarover is duidelijk: geen partij die mensen of groepen mensen in de samenleving buitensluiten op basis van afkomst, geslacht en religie.

De heer VAN KESTEREN (PVV): U zegt in het coalitieakkoord dat u niet wil regisseren – dat is de laatste vraag die ik stel. Wat u nu doet is de regie voeren over de wijze waarop PVV Groningen politiek zou moeten bedrijven. En dat druist in tegen de democratische principes in dit land.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ook niet-discrimineren is een democratisch principe en dat is een principe dat voor mijn partij heel zwaar weegt. En daar laat ik het bij.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik wil toch even opmerken dat dit een interpretatie van de Socialistische Partij en dat ik me er verre van werp dat wij als partij, ook de landelijke partij, discrimineren. En dat wil ik ook gewoon even heel duidelijk stellen. Want dat is belangrijk.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Prima. En dat was mijn woordvoering.

De heer MOORLAG (PvdA): Er zijn twee punten die ik graag nog zou willen stipuleren.

Ongeacht de warme toon waarin het Collegeprogramma is geschreven, gebaseerd op vertrouwen – dat onderschrijft de Partij van de Arbeid volledig. Maar is dat wel de volstrekte werkelijkheid? Want er zit toch wel – ook zoals het hier wordt gepresenteerd – een ontkenning in dat besturen meer is dan praten en luisteren. Het is ook letterlijk sturen: als je het over 'besturen' hebt dan zit daar ook het woord 'sturen' in. Dat betekent ook knopen doorhakken, dat betekent ook keuzes maken en ja, soms zelfs pijnlijke keuzes. En als de visie is dat alléén op basis van vertrouwen schenken, luisteren en praten alles in consensus wel goed gaat komen, dan is de grens tussen een visie en een hallucinatie wel heel erg dun.

Dan het tweede punt en dat betreft de megastallen. De Partij van de Arbeid-fractie heeft in het verleden een helder standpunt ingenomen waar het gaat om de megastal in Vlagtwedde. En dat betekent dat de motie van de Partij voor de Dieren op dat punt zullen steunen. We zullen ook motie 2 van die partij steunen waar het gaat om de mijnbouw onder het Wad. En om te borgen dat Provinciale Staten goed worden betrokken en goed worden geïnformeerd over de besluitvorming rond die casus

in Vlagtwedde – en de tijd dringt daarbij, want de normale besluittermijn zonder verlengingsoptie is acht weken – wil de Partij van de Arbeid twee moties indienen. In de tweede plaats wil de Partij van de Arbeid ook dat de Staten daar eigenstandig hun opinie over innemen, zodat alle informatie gewoon goed gewogen kan worden.

De heer MIEDEMA (GroenLinks): Ik heb nog even een vraag over het vorige punt van de megastallen. U zei dat de Partij van de Arbeid daar een duidelijk standpunt over had, namelijk bij de stal van Buijs. Ik kan me inderdaad een motie van de Partij van de Arbeid herinneren van twee jaar geleden over die stal. Maar u bent zelf vier jaar lang gedeputeerde geweest op dit dossier en ik heb van u nooit één beweging gezien waarbij u die stal heeft willen tegenhouden, terwijl u dat wel hebt gekund. Waarom hebt u dat toen niet gedaan?

De heer MOORLAG (PvdA): Omdat ik in die rol het beleid van een heel College had uit te voeren. En als die motie in 2013 was aangenomen, dan was die motie ook gewoon uitgevoerd. Maar die motie is niet aangenomen, die is verworpen. En u weet ook waarom die verworpen is: omdat de SP toen steun onthield aan die motie. Was die motie wel aangenomen, dan was die uitgevoerd.

De heer MIEDEMA (GroenLinks): Dat klopt inderdaad. Maar ik heb nooit iets van u gemerkt dat u ook in het College iets hebt geprobeerd om die stal tegen te houden. Dus u verschuilt zich achter de meerderheid binnen het College, maar ik heb ook nooit iets van u gemerkt binnen het College dat u zich daarvoor hard hebt gemaakt.

De heer MOORLAG (PvdA): Maar ik zit in het College niet om mijn particuliere opvattingen te realiseren. Ik zit in het College om standpunten en besluiten van de Staten uit te voeren. En als het standpunt van de Staten toen was geweest: geen ontheffing verlenen, dan was die ontheffing niet verleend. Die motie is niet aangenomen. Ik sta voor de standpunten van de Partij van de Arbeid en bovenal ben ik democraat. Besluiten van de Staten worden uitgevoerd, ongeacht wat mijn particuliere opinie daarover is. Dat geldt ook voor andere casussen.

De VOORZITTER: Zal ik eerst even de moties voorlezen? Dat is dan de motie met nummer 6, getiteld 'Melkveehouderij', ingediend door de fractie van de Partij van de Arbeid:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Overwegende dat

- de Staten zich een goed oordeel moeten kunnen vormen over de mogelijkheden van de provincie om geen ontheffing te verlenen voor de vestiging van een nieuwe melkveehouderij groter dan 4 hectare in de gemeente Vlagtwedde;

Spreken als hun mening uit dat

1. het gewenst is dat de Staten hierover een onafhankelijke juridische opinie inwinnen;
En gaan over tot de orde van de dag!

Dan hebben we motie nummer 7, wederom getiteld 'Melkveehouderij', ingediend door de fractie van de Partij van de Arbeid:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Overwegende dat

- het gewenst is dat de Staten zich een goed oordeel moeten kunnen vormen en zich moeten kunnen uitspreken over het al dan niet verlenen van een ontheffing voor de vestiging van een nieuwe melkveehouderij groter dan 4 hectare in de gemeente Vlagtwedde;

Spreken als hun mening uit dat

1. de provincie geen besluit neemt over het al dan niet verlenen van een ontheffing alvorens de Staten nauwgezet zijn geïnformeerd en de gelegenheid hebben gehad hierover een debat te voeren en een standpunt uit te kunnen spreken;
En gaan over tot de orde van de dag!

De heer MOORLAG (PvdA): Één slotopmerking wil ik nog maken, namelijk dat deze motie is te zien als een lakmoesproef voor de intentie van het beoogde College en ook wat er in het Collegeprogramma staat om de Staten meerdere opties voor te leggen en hen nauwgezet te betrekken bij de besluitvorming. Dus ik ga ervan uit dat die moties op steun mogen rekenen.

De heer BROUNS (CDA): De inbreng van de CDA-fractie in tweede termijn kan kort zijn.

Wij zijn onderdeel van een Collegeakkoord. Ik heb in eerste termijn aangegeven wat wij daarin de verbindende schakel vinden en waarom wij als fractie dat akkoord ook zullen ondersteunen omdat het wat ons betreft een duurzaam en houdbaar akkoord is. Ik heb tegelijkertijd aangegeven dat er in de komende periode – en dat is niet ongebruikelijk – de voorstellen die daarin staan, nog nader uitgewerkt zullen worden en op een aantal terreinen zal daar ook de dekking voor komen.

Ik vond de tip c.q. het advies van Groninger Belang wel een hele mooie: zorg ervoor dat grote vraagstukken tot een oplossing komen als ze nog klein zijn. Tegelijkertijd moet ik wel concluderen dat wij een aantal grote vraagstukken op ons bordje krijgen terwijl ze al groot zijn. Maar ook daarvoor zullen wij als CDA-fractie niet wegllopen en de komende vier jaar op zoek gaan naar een oplossing in het belang van onze inwoners. En dan noem ik maar bijvoorbeeld het gaswinningsdossier.

Ja, besturen is keuzes maken. En dat kun je op twee manieren doen: je kunt transparant en open de dialoog aangaan, alle argumenten op tafel laten komen en dan uiteindelijk weloverwogen een besluit nemen of je gaat het gesprek aan en je organiseert je eigen weerstand. Wij kiezen voor de eerste optie.

De heer ZWERTBROEK (D66): Wij hebben geen behoefte aan een tweede termijn, voorzitter.

Mevrouw WULFSE (VVD): De VVD-fractie heeft ontzettend veel vragen gesteld aan de beoogde coalitiepartijen. Één of twee vragen zijn beantwoord, ik moet wel constateren dat de openheid die u alleen aangeeft en het gesprek dat u wilt aangaan als partijen blijkbaar in de zaal al direct gestopt is, want we hebben daar helemaal geen antwoord op gekregen.

Wat wij vinden wij nou heel erg belangrijk? Ja, dat zijn natuurlijk die financiën. Er blijven veel te veel zaken open, er is gewoon geen deugdelijke onderbouwing voor dit Collegeakkoord.

Opvallend punt is ook dat de Partij van de Arbeid zojuist twee moties indient. Misschien niet helemaal onverwacht maar ook wel leuk voor de historici onder u dat het in ieder geval volstrekt helder wordt wie er in het vorige College en dit College wél voor de boeren, de landbouw, de akkerbouw en de intensieve veehouderij staat: dat is maar één partij en dat is de VVD. Want iedereen trekt zich terug achter het ingezette beleid en dat vinden wij diep droevig vandaag. Ik word daar gewoon bijna emotioneel van, zo boos ben ik. Dat is niet goed, dus ik zal me even wat kalmeren.

Er worden heel veel zaken geschrapt, zoals ik al had aangegeven: oud beleid wordt weggegooid en er wordt zogenaamd nieuw beleid voor ingezet waar geen dekking voor is. Ik heb die RSP-lijst met al die projecten van wegen, spoor en dergelijke heb ik u laten zien. Wij vinden die dermate belangrijk dat wij daar samen met de Partij van de Arbeid een motie over willen indienen.

Tot slot wil ik meedelen dat vanwege alles wat opengebleven is, de niet-deugdelijke dekking en ook de openheid die de aanstaande Collegepartijen niet betrachten, de VVD afstand neemt van het hele Collegeprogramma – helaas.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 8, getiteld 'RSP/MIT', ingediend door de fractie van de VVD, mede namens de fractie van de Partij van de Arbeid:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 29 april 2015,
Constaterende dat

- het Collegeprogramma geen volstreekte duidelijkheid schept over het wijzigen van de investeringen in infrastructuur in het kader van het RSP en het MIT;

Spreken als hun mening uit dat

1. het huidige programma voor de investeringen in infrastructurele projecten in het kader van RSP en MIT gecontinueerd dient te worden;

En gaan over tot de orde van de dag!

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): Ook de inbreng van de ChristenUnie in tweede termijn zal kort zijn. Enerzijds horen wij vanuit deze Staten veel positieve en waarderende woorden en ondersteuning voor het programma, anderzijds is er ook een aantal terechte vragen gesteld en opmerkingen gemaakt waar we ook uiterlijk bij de begroting over met een antwoord zullen komen. Het streven is dan ook om voor 2016 met een sluitende begroting te komen.

De ChristenUnie is blij met de stevige landbouwparagraaf die in dit Collegeprogramma staat en die ook voortgaat op de ingezette lijn die in de afgelopen twee jaren is ingezet en daarmee ook rust voor de landbouwsector realiseert.

Wij zien als ChristenUnie deze periode met het volste vertrouwen tegemoet en wij zien ook uit naar die constructieve samenwerking, waarop wij hopen samen met alle fracties in deze Staten.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik begrijp dat de tijd beperkt is, maar ik zou toch de vragen willen herhalen waar ik geen antwoord op heb gekregen.

Wij willen graag van de beoogde Collegepartijen horen wat zij vinden ten aanzien van Dialoogtafel, namelijk dat daar een partij aan zit die nu al bevestigt dat de windturbines in Meeden gaan komen, terwijl het College graag de burgers meer een rol wil geven aan die tafel.

Dan zou ik van de beoogde Collegepartijen willen horen wat zij precies en concreet met het fenomeen uitkoopregeling willen.

Ook zouden wij graag van de beoogde Collegepartijen willen horen wat er aan toezeggingen en beloftes in de verkiezingscampagne is gedaan ten aanzien van de geprojecteerde windturbines en wat er aan terugschroeven van de aardgaswinning in de praktijk gedaan zal worden.

Ook vragen aan de beoogde Collegepartijen wat precies bedoeld wordt met een duurzame oplossing zoeken voor de kolencentrale, terwijl wij vinden dat die in de toekomst hard nodig zal zijn bij de energietransitie wil je de aardgaswinning terugdraaien.

De motie van de Partij voor de Dieren is aangepast. Die zullen wij dan ook steunen, waarvoor dank.

Dan wil ik aan de ChristenUnie en het CDA vragen en aan de beoogde gedeputeerden, de heer Brouns en de aan elke partij loyale heer Staghouwer, in hoeverre we erop kunnen vertrouwen dat de belangen van de reguliere agrarische sector geborgd zijn bij dit College, dat van plan is om de biologische landbouw te bevorderen, waardoor we oneerlijke concurrentie ontstaat en we een ongezonde sector als resultaat kunnen verwachten.

Dan ook nog een vraag aan de beoogde coalitiepartijen over de verdringing van buitenlandse werknemers, die bij Groningers heel sterk leeft. Want er zijn heel wat Groningers die hun baan zijn verloren. Hoe staat u daarin? En dat heeft niets met discriminatie te maken, maar alles met gezond verstand.

Dan de laatste vraag. Waarom hebben de beoogde coalitiepartijen zich niet gerealiseerd dat in relatie tot het waarschijnlijk eerlijk informeren van de Staten en de burgers zij niet vertellen waarop bezuinigd wordt. Bijvoorbeeld: minder asfalt? Ik noem maar wat. Dat zouden we ook graag willen weten, maar ik kan me ook voorstellen dat men daar nog geen concreet antwoord op weet.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Wij hebben nog een aantal punten waarvan wij denken dat het goed is om die nog even voor het voetlicht te werpen. Onder andere de herindeling: hoe meer vragen er behandeld worden over de herindeling, hoe ongeruster wij daarover worden. Ik zou daarom een vraag willen stellen aan de partijen die straks aan het College deel gaan nemen. Als we nu even kijken naar het Groninger landschap en de provincie, op de stad Groningen na, zijn er dan gemeenten die volgens de visie van het nieuwe College voldoen aan de schaalgrootte en de bestuurskracht die voor ogen staat in het programma? Dat vinden wij even belangrijk om te weten.

Voor de rest is er geen uitspraak gedaan over de gasbatenfonds en ook niet over de afstand tussen windmolens en bebouwing. Maar we gaan ervan uit dat dat goedkomt en we zullen de afzonderlijke plannen ook op die manier gaan beoordelen.

Er is één motie ingediend die wij gaan steunen en die heeft te maken met de delfstoffenwinning onder de Waddenzee. De andere motie zullen wij niet gaan steunen, omdat wij vinden dat je vooral vertrouwen moet hebben in gemeenten en heel veel zaken kunnen gemeenten zelf ook prima afhandelen/

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ook wij willen iedereen hartelijk danken voor alle reacties op het akkoord. Dit is natuurlijk een belangrijk moment voor ons, maar zeker ook voor ons allen. We hebben eigenlijk veel commentaar gehoord, maar ook wel wat positieve punten, waarvoor dank. Vooral de Partij voor het Noorden en Groninger Belang hebben wat dat betreft een duit in het zakje gedaan.

Ik denk ook dat we moeten constateren dat energietransitie heel hard nodig is en wij in dit akkoord toch een aantal mooie voorstellen hebben weten te genereren die zowel groen als sociaal combineren. Ik denk dat dat iets is wat wij als provincie goed kunnen gebruiken. De windturbines zijn al onderdeel van deze transitie: die lijken ons hard noodzakelijk en daarmee zullen we ook verdergaan.

Mevrouw DE WREDE (PvdD): U ging daar in uw eerste termijn niet op de moties in en u hebt het nu over energietransitie. Wij zijn benieuwd of u nog een beetje duidelijkheid kunt geven over de duurzame oplossing die u ziet voor de kolencentrale.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Die oplossingen zullen nu nader uitgewerkt worden, dus daar kan ik zo één-twee-drie, ook vanwege de situatie die er nu is rond de rechtszaak, ook geen antwoord op geven.

Waar ik wel direct antwoord op kan geven zijn de moties. U hebt een aantal moties ingediend.

Motie 1 is ingetrokken.

Motie 2 zullen wij vóór kunnen stemmen.

Motie 3 zullen wij tegenstemmen en dat geldt ook voor motie 4.

Wij hebben in de coalitie afgesproken dat we megastallen onwenselijk vinden en oude aanvragen onder het Groninger Verdienmodel willen brengen. Maar in uw motie spreekt u niet over de mogelijkheden die er anders zullen zijn. Dus zal GroenLinks daartegen stemmen.

En motie 5 hebben we nog niet goed kunnen bekijken.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik zit met een praktisch punt. Want ik ben wel heel erg benieuwd naar het standpunt van de GroenLinks-fractie over moties 6 en 7. Ik zal ook even kort toelichten waarom, want ik denk dat wij GroenLinks daarin kunnen helpen. Ik neem aan dat de passage die in het Collegeprogramma staat, 'megastallen zijn onwenselijk', en die met de juridische mogelijkheden de grootte onder de 4 hectare moet brengen. Ik denk door alle mogelijkheden goed in kaart te brengen en ook een onafhankelijke juridische opinie in te winnen, de kans gewoon groter is dat die megastal niet wordt gerealiseerd. Mevrouw Homan zegt dat zij nog geen oordeel heeft over die motie. Dan is mijn vraag aan haar – want ik ben wel heel erg benieuwd naar het oordeel van de GroenLinks-fractie – om even te schorsen zodat onze motie nog even goed gelezen kan worden.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Nou, dank voor het meedenken. Mijn tip zou zijn voor een volgende keer – wat ook gebruikelijk was in de vorige periode – om tijdig de moties te delen. Dus van een schorsing zullen wij wellicht gebruik maken.

De heer BOUMANS (VVD): Ik heb nog een vraag voor mevrouw Homan. Want voor mijn eigen oordeelsvorming wil ik het toch goed begrijpen. Nu die zin hier een paar keer gepasseerd is, denk ik dat ik het mogelijkwijs niet goed begrijp. Maar mevrouw heeft meegeschreven, dus zij zal het vast goed begrijpen. 'Megastallen zijn onwenselijk' – dat begrijp ik vanuit uw perspectief, dat van het CDA en de ChristenUnie begrijp ik niet, maar goed, u staat hier. In het akkoord staat 'Binnen de juridische mogelijkheden (geen toezeggingen waaraan rechten kunnen worden ontleend).' Wiens toezeggingen gaat het hier om? Heeft dit betrekking op eerdere besluitvorming in de Staten? Kunt u dat nog eens een keer precies duiden wat u daarmee bedoelt en wat u verstaat onder 'grote financiële consequenties'? Want soms is groot klein en soms is klein groot. Even een antwoord, zodat wij kunnen begrijpen wat de richting is van GroenLinks – ook om de nieuw voorgestelde gedeputeerde te kunnen beoordelen of deze wel of niet geschikt is voor zijn of haar functie.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Zijn of haar functie? Ik ben benieuwd.

Wij hebben dit heel duidelijk en specifiek zo opgeschreven omdat wij daar de komende tijd op een zorgvuldige wijze met u naar willen kijken – dat zult u moeten begrijpen. En om te voorkomen dat we inderdaad dat hele riedeltje tien keer overnieuw doen, zou ik het hier graag bij willen laten.

De heer BOUMANS (VVD): Misschien ligt het aan mij dat ik het gewoon niet begrijp. Maar wat wordt er nu concreet bedoeld met wat er tussen haakjes staat? Want is het een feit dat er een uitspraak gedaan is in deze Staten waar u het al dan niet mee eens bent. Beschouwt u dat als een toezegging die gestand moet worden gedaan? Of zegt u: 'Nee – iets wat bijvoorbeeld gesteund is door de ChristenUnie en het CDA – daar hebben wij in deze komende periode niks mee te schaffen. Onze inzet is: dit gaat niet door en dat gaan we ook realiseren'.?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Het staat er heel helder geformuleerd en wij willen gewoon de komende tijd in een nieuwe rol en in een nieuwe positie kijken naar de situatie die voorligt. U hebt een andere situatie gehad de afgelopen vier jaar, u hebt andere informatie tot u kunnen nemen dan ik als Statenlid. Ik wil graag de komende periode de mogelijkheid hebben om daar zorgvuldig naar te kijken in een andere rol – wel als GroenLinks en mogelijk als gedeputeerde.

De heer BOUMANS (VVD): Ik begrijp dat ik de afgelopen vier jaar gedeputeerde ben geweest, maar ik sta hier als Statenlid van de fractie van de VVD. En mijn fractie moet zich een oordeel vellen over dit Collegeprogramma – daar heeft mijn fractievoorzitter net iets over gezegd – maar ook over de stemming zodadelijk. Voor ons is het gewoon belangrijk om klip en klaar te horen hoe de verschillende

fracties hierin zitten. Ik begrijp het niet, geef mij wat vertrouwen en leg mij dan gewoon uit wat u bedoelt.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Wat voor GroenLinks belangrijk is, is dat wij in deze samenstelling hebben kunnen constateren dat megastallen onwenselijk zijn. Nou, wij hebben net te horen gekregen dat als het aan de VVD lag dat er wél heel veel megastallen zouden kunnen komen van boven de 4 hectare. Daarom hebben wij erg veel vertrouwen in déze combinatie. Volgens mij is dat helder: veel vertrouwen in deze combi.

De heer BOUMANS (VVD): U hebt na twee jaren met de ChristenUnie afgesproken dat deze twee partijen terugkomen op een eerdere toezegging hier in deze Staten, waar een ondernemer op verder is gegaan. Dus u spreekt mede namens deze twee partijen: er komen geen megastallen. Eerdere toezeggingen ook vanuit Provinciale Staten, door de meerderheid aangenomen, zijn van tafel.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Nee, er staat heel duidelijk: 'Binnen de mogelijkheden zonder juridische toezeggingen gaan we kijken of het mogelijk is om dit onder de 4 hectare en daarmee het Groninger Verdienmodel te brengen.'

De heer BOUMANS (VVD): Dan omgekeerd, mevrouw Homan. Stelt u zich nou voor dat dat allemaal niet mogelijk is, dan is het voor GroenLinks geen bezwaar dat er een megastal komt, omdat u dan zegt dat het een *court's act* is – dat past ook wel bij deze confessionele coalitie – en dat u er gewoon mee doorgaat?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Wij betreuren het dat dit in het verleden tot stand is gekomen. En dat hebben wij duidelijk laten merken twee jaar geleden en dat is de situatie.

De heer BOUMANS (VVD): Maar u kunt daar nu mee leven als het zo zou zijn?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Volgens mij is dit precies de zin die ik al vier keer heb voorgelezen.

De heer BOUMANS (VVD): Ja, mevrouw Homan, ik begrijp dat u het vervelend vindt dat ik vragen stel – ik hoop overigens niet dat dit vaker een ding wordt de komende tijd. Maar ik wil het gewoon begrijpen. Tot dusverre begrijp ik het niet, dit is voor de VVD-fractie een essentieel punt: daar hebben we daar ook in het debat op TV Noord samen over gediscussieerd. Dus u moet begrijpen dat wij hier een oordeel over willen vellen en ik heb het tot dusver niet begrepen. Maar ik begrijp dat u nú zegt: als het zo is dat de toezeggingen – die hier volgens mij klip en klaar zijn gedaan – ook gestand blijven worden in de toekomst, dan kan GroenLinks daarmee leven. Want wat is, dat is.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ik ben blij dat het zo'n belangrijk onderwerp is voor de VVD. Het verbaast me echter wel omdat we hier een programma hebben liggen van ik-weet-niet-hoeveel pagina's en dat u hier dan keer op keer op terugkomt. Gaat het hier over de inhoud of gaat het ergens anders over? Want dat laatste wringt nu een beetje.

De heer BOUMANS (VVD): Nee hoor, dit gaat over de inhoud. Maar ik wil ook best wel even met u doorpraten over het RSP, over de MIT.

De VOORZITTER: Ja, maar dan niet onder mijn leiding.

De heer BOUMANS (VVD): Maar voorzitter, ik vind het zo jammer dat de aanstaande gedeputeerde nu zo al gaat reageren op vragen vanuit de Staten.

De VOORZITTER: Oké: stelt u dan nog één keer uw vraag en dan nog één keer het antwoord.

De heer BOUMANS (VVD): Kijk, wat ik gewoon helder wil weten is het volgende. De inzet is: geen megastallen – dat begrijp ik, dat heb ik kunnen lezen, dat is ook het enige duidelijke zin in dit stukje. Dan vervolgens: is het dan zo dat als het niet zo blijkt te zijn dat dit tegengehouden kan worden – ik weet dat dat niet uw inzet is, dat begrijp ik ook – dan kunt u daarmee leven en dat is wat u zegt. U gaat het nog een keer proberen – misschien wel voor de Bühne – maar als dat niet lukt, dan is het zo.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Nou, als u de zin goed leest, dan zou u dat daaruit kunnen formuleren.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik heb zo-even begrepen van mevrouw Homan dat zij zich eerst alle informatie eigen wil maken en zij daar dan een definitief standpunt over kan formuleren. Ik kan dat gewoon goed billijken. Maar mijn vraag aan mevrouw Homan is of de GroenLinks-fractie ook van oordeel is dat die informatie ook moet worden gedeeld met Provinciale Staten voordat er een besluit wordt genomen.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Voorzitter – volgens mij heb ik net ook al aangegeven – ik zou graag even de motie goed willen lezen. U hebt deze niet van tevoren gedeeld. Wij willen hier graag even goed naar kijken, want u wilt gewoon weten hoe wij bij deze motie stemmen. Nou, daar wil ik graag even ruimte en tijd voor om die even goed te bestuderen. En als u daar bezwaren tegen hebt, dan stel ik voor dat u de volgende keer uw motie tijdig deelt.

De heer MOORLAG (PvdA): Volgens de orde kunnen wij gewoon moties indienen tijdens het debat. Maar even los daarvan heb ik nog een tweede vraag. In het coalitieprogramma staat 'binnen de financiële mogelijkheden'. Hoeveel is het GroenLinks maximaal waard om die megastal tegen te houden in euro's?

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Wederom van mij ook de vraag: gaat dit om de inhoud of gaat dit om andere zaken? U kunt niet van mij verwachten dat ik hier een financiële berekening doe alsof ik een jurist ben met een achtergrond die op dat vlak ligt. Daar hebben we wellicht andere mensen voor nodig, ik kan hier op dit moment gewoon geen antwoord op geven. Ik zou niet weten hoeveel en welke bedragen op dit moment daarvoor liggen. Wellicht weet u dat wel, maar dan hebben we een heel andere situatie en dan stel ik voor dat we daar op een ander moment over doorpraten.

De heer MOORLAG (PvdA): Ik meen toch een vraag te mogen kunnen stellen over de betekenis van een onderdeel uit het Collegeprogramma. Als je opschrijft 'binnen de financiële mogelijkheden', dan heb je daar volgens mij toch ook wel een bandbreedte voor ogen? In het verleden bij de RWE-kolencentrale was dat voor GroenLinks geen hindernis om te zeggen dat er geen vergunning moest worden verleend, ook al was daar een miljard of anderhalf miljard in geïnvesteerd. En mijn vraag nu is: wat mag het maximaal kosten in geld alvorens u zegt dat u die megastal toch maar moet aanvaarden?

De VOORZITTER: Akkoord. En ik stel voor dat u daar nog één keer op mag antwoorden en dan is het dat ook. Want dan is de situatie helder. En u mag ook geen antwoord geven of wel een antwoord geven – dat mag allemaal.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ik wil antwoord geven maar ik vrees dat de heren hier tegenover mij daar niet tevreden mee zullen zijn. Ik kan daar op dit moment gewoon geen duidelijk antwoord op geven. Wij hebben nu geen bedrag geformuleerd, niet als fractie en niet als onderhandelaar. Wij hebben dat op dit moment niet. En als u dat wel hebt, nou, dan ben ik daar benieuwd naar. Maar op dit moment kunnen wij daar gewoon geen antwoord op geven.

De VOORZITTER: Dan de heer Boumans nog één keer.

De heer BOUMANS (VVD): Mijn vraag zit in het verlengde hiervan. In het Collegeakkoord staan heel veel bedragen genoemd. Van de dekking kun je nog wel wat vinden met elkaar. Maar had het niet voor de hand gelegen om hier wel een bedrag aan te koppelen? Want intentioneel wilt u iets, u hebt vast een idee van de orde van grootte. Maar u hebt net aangegeven dat u dat niet hebt. Dus dan moeten we dan daar op dit moment maar in berusten.

Mevrouw VOERMAN (PvdD): De Partij voor de Dieren is verheugd over de nieuwe start die deze provincie maakt met dit College, maar blijft bij haar standpunt dat duurzaamheid en uitbreiding van de veestapel niet samengaat.

We blijven daarom ook bij onze moties en we verzoeken om een hoofdelijke stemming voor wat betreft de motie 'Gigastallen'. Mochten onze moties het niet halen, dan zullen we de beide moties over de melkveehouderij van de Partij van de Arbeid steunen.

De heer ZWIERS (PvvhN): Ik loop even de moties bij langs, dan hebt u ook direct mijn hoofdelijke stemming.

Motie 2 van de Partij voor de Dieren kunnen wij steunen.

Motie 3 ook.

Motie 4 gaan wij ook steunen, de motie over de megastal is dat.

Motie 5 over de Ringweg-Zuid is aangepast: ik denk dat het toch ook wel heel belangrijk is voor de gemeenteraad van Groningen om daar besluitvorming over te nemen. Maar in het kader van de subsidieverstreking zou je daar nog naar kunnen kijken, dus daar zijn wij vóór.

Ten aanzien van motie 6 van de Partij van de Arbeid het volgende. Persoonlijk ben ik van de Partij voor het Noorden, maar ik vind het ook heel belangrijk om die juridische opinie eens even in te winnen. Want daar heb ik in het werkveld ook vaak mee te maken gehad. Ik zou het toekomstige College dan ook willen aanraden om dat toch eens te doen, want anders kun je weleens voor héél verrassende zaken komen te staan.

Motie 7: daar zijn wij ook vóór.

Motie 8 ten aanzien van RSP/MIT: daar zijn we op tegen. Want ik verwacht wel van het toekomstige College om een goede uitleg de komende weken over hoe men daarmee omgaat en hoe men daarin met de verantwoording ten aanzien van de financiën gaat schuiven. Om nu te zeggen om het oude investeringsprogramma te continueren: nee, dat lijkt me een beetje een slechte zaak want dat past niet bij een nieuw College. Maar daarbij wacht ik maar even af wat daaruit komt.

De VOORZITTER: Dan stel ik vast dat we de tweede ronde gehad hebben. Kan ik de beraadslagingen daarmee sluiten? Ja, dat is het geval. Dan is dat bij dezen gebeurd.

Dan komen we zometeen toe aan de stemmingen over de moties. Dan eerst de vraag naar de stemverklaringen. Er hing nog boven de akkers de vraag of men nog wel of niet tijd over hebt om te schorsen. Zo ja, dan moet ik dat nu horen. Niet? Oké, die behoefte is er niet.

Dan kan ik naar de stemverklaringen toe. Sommigen hebben die al afgelegd in feite. Voor zover men nog niet een bepaalde stemverklaring afgelegd heeft – en dat is gewoon niet meer dan de mededeling ‘ik stem vóór of tegen, omdat...’. Of u alleen vóór of tegen een motie bent, dat kunt u tijdens de stemming duidelijk maken. Dus als u een stemverklaring wilt afleggen, doet u dat omdat u even iets inhoudelijks wilt zeggen over de reden waarom uw fractie vóór of tegen is en dan kunt u er eventueel nog iets naders bij opmerken bijvoorbeeld en dan wordt dat vastgelegd in de notulen. Dat is eigenlijk het karakter van het verhaal. Oké? En een stemverklaring mag ook in één keer gebeuren over alle moties natuurlijk. En over één motie – dat hebt u gehoord – wordt er hoofdelijk gestemd.

Wie heeft er behoefte aan een dergelijke stemverklaring? Ik zie als eerste mevrouw Beckerman.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ik had mijn stemverklaring al voor het grootste deel gegeven. Er is een aantal moties ingediend nadat ik mijn stemverklaring heb gegeven.

Ten aanzien van motie 6 en 7 zien wij die eigenlijk puur als ondersteuning van wat in het coalitieakkoord is opgeschreven. Daarom kunnen wij die moties steunen.

Voor motie 8 geldt dit niet. Ik verwijs naar het antwoord dat ik eerder heb gegeven richting de Partij voor de Dieren, namelijk dat wij de Zuidelijke Ringweg niet zullen heroverwegen. Wel vinden wij dat er goed gekeken moet worden naar de inpassing. Daarom kunnen wij de motie, ook zoals die nu anders geformuleerd is, niet steunen.

De heer ZWERTBROEK (D66): Allereerst motie 2 van de Partij voor de Dieren als het gaat om de gaswinning c.q. ‘Mijnbouw Waddenzee’ – zo heet die. Deze zal mijn fractie steunen.

En als het gaat om moties 6 en 7 zie ik daar een stukje extra informatiedeling in die winst is, dus deze motie zullen wij ook steunen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Op motie 3 en 4 van de Partij voor de Dieren en moties 6 en 7 van de Partij van de Arbeid hebben wij eigenlijk dezelfde stemverklaring. Die moties gaan allemaal over de grote stallen. Wat ons betreft is dit gewoon in het verleden allemaal afgehandeld en bepaald, dus we hebben daar helemaal geen behoefte aan: voor ons staat de uitkomst al vast.

Mevrouw HOMAN (GroenLinks): Ik heb al even aangegeven dat wij vóór motie 2 zullen stemmen.

En bij motie 6 en 7 hadden wij dus geen extra schorsing nodig: daarbij zullen wij ook vóórstemmen.

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): Van mijn kant een stemverklaring van de ChristenUnie over motie 2, waarbij wij vóór zullen stemmen vanuit de overweging dat wij vinden dat wij minder afhankelijk moeten worden van fossiele brandstoffen en dat het verlagen van de gasproductie bij Loppersum zeker niet moet leiden tot een verhoging elders – dus ook niet onder het Wad.

Wij zullen vóór de moties 6 en 7 stemmen omdat deze in lijn zijn met en eigenlijk een ondersteuning vormen van de afspraken die wij in het Collegeakkoord met elkaar hebben gemaakt. Bovendien leiden deze tot extra informatie voor de Staten van Groningen alvorens er een besluit wordt genomen.

De VOORZITTER: Dank. Dat zijn de stemverklaringen, dan ga ik nu naar de stemmingen.

Motie nummer 1 is ingetrokken.

Motie nummer 2 'Mijnbouw Waddenzee'. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de Partij voor het Noorden, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. En wie zijn tegen? Dat zijn de fracties PVV en VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Dan gaan we naar motie 3 'Gigastallen': hier wordt hoofdelijk over gestemd. Dat is nog steeds het geval? Ja? Dan gaan we even een nummer trekken om te bepalen welk Statenlid het eerst zijn of haar stem uitbrengt en werken we daarna de lijst op alfabetische volgorde van de achternaam af. Ik begin dan bij nummer 7 en dat is de heer Van den Born. De uitslag van de hoofdelijke stemming is als volgt: de heer Van der Born stemt tegen, de heer Brader stemt tegen, de heer Brouns stemt tegen, mevrouw Van der Graaf stemt tegen, mevrouw De Haas stemt tegen, de heer Hensen stemt tegen, mevrouw Homan stemt tegen, de heer Van der Horst stemt tegen, de heer Kamminga stemt tegen, de heer Van Kesteren stemt tegen, de heer Keurentjes stemt tegen, mevrouw Van Kleef stemt tegen, de heer Knecht stemt tegen, mevrouw Kruize stemt tegen, de heer Mastenbroek stemt tegen, mevrouw Van Mastrigt stemt tegen, de heer Miedema stemt tegen, de heer Moorlag stemt tegen, de heer Nollens stemt tegen, de heer Oosterhuis stemt tegen, mevrouw Van de Par stemt tegen, de heer Ram stemt tegen, de heer Scheffers stemt tegen, de heer Schmaal stemt tegen, de heer Schijf stemt tegen, de heer Serbanescu-Kele stemt tegen, de heer Staghouver stemt tegen, de heer Steenbergen stemt tegen, mevrouw Stolk stemt tegen, de heer Visser stemt tegen, mevrouw Voerman stemt vóór, de heer De Wit stemt tegen, de heer Wolters stemt tegen, mevrouw De Wrede stemt vóór, mevrouw Wulfse stemt tegen, de heer Zwertbroek stemt tegen, de heer Zwiers stemt vóór, de heer Bakker stemt tegen, de heer Batterman stemt tegen, mevrouw Beckerman stemt tegen, de heer Bijker stemt tegen, mevrouw Blink stemt tegen en de heer Boumans stemt tegen. Nu gaan we tellen. Die telling levert op: 3 stemmen vóór en 40 stemmen tegen. Dan is deze motie verworpen.

Dan zijn we bij motie 'Megastal Bourtange', nummer 4. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden. Wie zijn tegen? Dat zijn de fracties van de PVV, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de VVD. Dan is deze motie verworpen.

Dan zijn we bij motie 5, die ging over de Ringweg-Zuid. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij voor het Noorden, de PVV en de Partij voor de Dieren. Welke fracties zijn tegen? Dat zijn de Partij van de Arbeid, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de VVD. Dan is deze motie verworpen.

Dan motie 6 'Melkveehouderij juridisch advies'. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, de Partij voor het Noorden, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Wie zijn tegen? Dat zijn de fracties van de PVV en de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Dan hebben we motie 7 'Melkveehouderij info PS'. Wie zijn daarvóór? De Partij voor het Noorden, de Partij van de Arbeid, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Welke fracties zijn tegen? De PVV en de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Dan hebben we nog 'RSP/MIT', motie 8. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid en de VVD. Wie is daartegen? Dat zijn de Partij voor het Noorden, de PVV, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Dan is deze motie verworpen.

Daarmee zijn we aan het eind van dit agendapunt 3A gekomen en is het tien over één. Dan zijn we volgens mij nu toe aan de lunch en we starten weer om twee uur. Ik schors de vergadering.

[Schorsing van 47 minuten.]

B. Voordracht van de onderhandelende partijen SP, CDA, D66, ChristenUnie en GroenLinks ter benoeming van de gedeputeerden

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

Voordat we overgaan tot de benoeming van de kandidaat-gedeputeerden ga ik eerst de slag doen van de bevindingen van de integriteitscommissie.

De heer VAN DEN BERG (Commissaris van de Koning): Ik kan u mededelen dat de integriteitscommissie, bestaande uit de Statenleden Blink, De Haas, Van Kesteren, Miedema en Schijf, onder mijn voorzitterschap in wisselende samenstelling het onderzoek naar de geloofsbrieven van de vijf kandidaat-gedeputeerden heeft verricht op 24 en 25 april 2015. Het betreft de kandidaat van de SP, de heer Eikenaar, voor het CDA de heer Brouns, voor D66 mevrouw Gräper, voor de ChristenUnie de heer Staghouter en voor GroenLinks mevrouw Homan.

Ik lees een vrij uitvoerig verslag voor, dat is de traditie in deze Staten omdat wij zeer hechten aan een vrij expliciete verantwoording van de betrokken commissie en daarmee de vastlegging van de manier waarop we met elkaar werken op dit integriteitsdossier. Daarmee is het dus ook inzichtelijk en transparant voor onze burgers hoe we daarmee omgaan.

Door alle vijf voorgedragen kandidaten is de door ons gevraagde informatie geleverd en dat gaat om een kopie van een geldig identiteitsbewijs, een recent uittreksel uit de Basisregistratie, een actueel curriculum vitae, een verklaring over de nevenfuncties die men wenst aan te houden inclusief het tijdsbeslag en de bezoldiging van de betreffende functie en ten slotte de verklaring omtrent het gedrag. Deze laatste wordt door het Ministerie van Justitie afgegeven na toetsing op zaken die van belang zijn voor de functie van politiek ambtsdrager. Op basis daarvan heeft de commissie een gesprek gevoerd met alle kandidaten en het onderzoek naar de geloofsbrieven uitgevoerd, waarvan zij vandaag verslag doet aan de Staten. De lijn die de commissie heeft gehanteerd bij het onderzoek is in het presidium van 21 april 2015 bekrachtigd en bouwt voort op de lijn die is ingezet sinds 2007. Dus het is een wat langere traditie waarover we hier spreken. Ik ga dat niet allemaal nog eens een keer samenvatten, dat mag bekend worden verondersteld.

Op grond van die lijn en gegeven de wettelijke vereisten heeft de commissie de ingeleverde geloofsbrieven onderzocht en het gesprek met alle kandidaten gevoerd. De commissie concludeert op grond hiervan dat er geen beletselen te zijn om tot de benoeming van de dames Gräper en Homan en de heren Brouns en Staghouter over te gaan. Voor de heer Eikenaar geldt dat hij niet woonachtig is in deze provincie – hetgeen wel een vereiste is voor zijn benoeming. Maar omdat de heer Eikenaar de commissie heeft verzekerd dat hij uiterlijk deze zomer zal verhuizen naar de provincie Groningen, adviseert de commissie Provinciale Staten om hem een ontheffing te verlenen van het woonplaatsvereiste tot 21 september, de aanvang van het najaar. Indien de Staten hiertoe besluiten – we krijgen dat straks nog even separaat als besluit voorgelegd – zijn er ook voor de heer Eikenaar geen beletselen om vandaag tot zijn benoeming over te gaan. Het besluit is door ons voorbereid en aan u uitgereikt ter vergadering – daar komen we straks op. Tot zover de wettelijke vereisten.

Alle kandidaten hebben aangegeven dat zij fulltime het ambt willen vervullen en dat ze bij aanvaarding geen betaalde nevenfuncties houden of zullen aanvaarden. Met de kandidaten zijn over de concrete beëindiging van hun huidige hoofd- en nevenfuncties afspraken gemaakt. In specifieke gevallen zijn de voorwaarden besproken waaronder nevenfuncties kunnen worden aangehouden.

Hierover kan ik het volgende mededelen in alfabetische volgorde. De heer Brouns neemt per direct ontslag als directeur Samenwerkende Bedrijven Emsdelta (SBE). In overleg is afgesproken dat hij in de aankomende meivakantie nog enige uren zal wijden aan zijn voormalige werkgever om de warme overdracht aan zijn opvolger bij SBE te borgen. Zijn nevenfuncties worden ook per direct beëindigd met uitzondering van het onbezoldigd lidmaatschap en beoogd voorzitterschap van het bestuur van de Christelijke Basisschool Borg in Haren. Gelet op het geringe tijdsbeslag, 4 uur per zes weken, ziet de commissie hier geen belemmering in. De commissie heeft zich ervan verzekerd dat in het – waarschijnlijk hypothetische – geval dat een formeel geschil tussen deze school en de gemeente Haren op de agenda komt van het College van GS – de provincie heeft nog steeds bepaalde bevoegdheden in dit soort kwesties – de heer Brouns niet zal deelnemen aan de beraadslagingen hierover in het College.

Ten tweede stopt de heer Eikenaar met ingang van zijn benoeming tot gedeputeerde met zijn hoofdfunctie als ambtelijk secretaris en beleidsmedewerker bij de SP-fractie in de Tweede Kamer. Aangezien hij geen nevenfuncties heeft zijn hierover ook geen nadere afspraken gemaakt.

Ten derde neemt mevrouw Gräper per direct ontslag als algemeen secretaris bij de SER Noord-Nederland. Haar nevenfuncties legt ze eveneens per direct neer. Uitzondering hierop vormt

haar onbezoldigde vrijwillige nevenfunctie van landelijk partijvoorzitter van D66. Bij D66 is het landelijk voorzitterschap een vrijwilligersfunctie – voor het goede begrip even, omdat dit niet bij elke politieke partij op dezelfde manier geregeld is. Met mevrouw Gräper is afgesproken dat zij per direct al haar taken voor zover mogelijk zal overdragen aan de overige leden van het landelijk bestuur. Het landelijk bestuur zal vervolgens de procedure voor de opvolging starten, zodat ook in de formele opvolging zo snel mogelijk kan worden voorzien. Daarmee kan het tijdsbeslag drastisch worden beperkt. Alleen indien er tussentijds Tweede Kamerverkiezingen worden uitgeschreven zou daar feitelijk iets in kunnen veranderen. Onder de nu voorziene omstandigheden met inachtneming van de gemaakte afspraken is de commissie ervan overtuigd dat de af te bouwen nevenfunctie niet conflicteert met het tijdsbeslag dat verlangd wordt in het ambt van gedeputeerde en dat mevrouw Gräper in het belang van de provincie zal handelen wanneer die omstandigheden wijzigen. Tot slot constateert de commissie dat de eenmanszaak Efke van mevrouw Gräper op dit moment een slapend bestaan leidt en dat mevrouw Gräper niet voornemens is dat te veranderen.

Ten vierde zal mevrouw Homan haar nevenfuncties per direct beëindigen. Haar activiteiten en zeggenschap zowel financieel als juridisch binnen haar eenmanszaak Over En Nieuw worden binnen veertien dagen na benoeming als gedeputeerde overgedaan aan haar partner. Haar onbezoldigde functie als secretaris bij De Raffinage zal uiterlijk eind mei worden beëindigd. Haar lidmaatschap van de Raad van Advies van Quality Coaching zal met ingang van de eerstvolgende vergadering eveneens vóór eind mei worden opgezegd. Daarmee zijn volgens de commissie de afspraken voldoende geborgd.

Ten vijfde is de heer Staghouwer op dit moment demissionair lid van het College van GS. Hij heeft geen nevenfuncties anders dan voortvloeiend uit zijn ambt als gedeputeerde. Hierover zijn dientengevolge ook geen nadere afspraken gemaakt. Geconstateerd is dat zijn zakelijke belangen in de Holding Bakker & Staghouwer voldoende op afstand zijn gezet door deze onder te brengen bij zijn partner. De commissie constateert dat deze niet interfereren met het netwerk en het ambt van gedeputeerde.

Tot slot – en niet onbelangrijk – is dit natuurlijk een momentopname. De bedoeling is ongetwijfeld dat men vier jaar met elkaar deze functie uitoefent en die hele vier jaar blijven gewoon deze toets en deze criteria van belang en moeten wij die ook actief met elkaar behoeden. Dat geldt voor het College en dat geldt voor de Staten – dat hebben we ook eerder met elkaar in onze integriteitstrainingen zo uitgesproken en beoordeeld. Zo alleen kunnen wij ervoor zorgen dat Groningen altijd aan de top van de Integriteitsindex kan blijven staan; dat is op dit moment het geval en dat willen we ook graag zo houden.

Daarmee heb ik die zaken afgehandeld.

De VOORZITTER: Voordat we nu overgaan naar het besluit bij de voordracht van de onderhandelende partijen van 24 april 2015 over de benoeming van de kandidaat-gedeputeerden, moeten we formeel eerst een besluit nemen over het voorstel van de integriteitscommissie om de heer Eikenaar ontheffing te verlenen van het vereiste van het ingezetenschap. Ik heb dat toegelicht en ook de termijn waarop dat slaat. Hier is een aparte voordracht voor opgesteld vanuit de integriteitscommissie. Mijn vraag is eigenlijk: kunnen we de beraadslagingen daarover overslaan en meteen overgaan tot de besluitvorming over dit besluit bij deze voordracht, waarmee de heer Eikenaar ontheffing wordt verleend voor het vereiste tot 21 september van dit jaar? Ik kijk even rond: kan dat? Geen behoefte aan opmerkingen hierover? Dan is dat bij dezen bij acclamatie geaccordeerd.

Dan is dat besluit vastgesteld en zijn we bij de benoemingen. Dan ga ik naar de commissie van stemopneming, die de stembriefjes, die nu uitgedeeld worden, mag gaan tellen en beoordelen. De commissie meldt vervolgens de uitkomst van de stemmingen en die wordt natuurlijk van achter dit spreekgestoelte meegedeeld. Als leden van de commissie van stemopneming benoem ik mevrouw De Wrede, de heer Bakker en de heer Schmaal. Denkt u erom dat u bij het invullen van het stembriefje duidelijk bij iedere kandidaat-gedeputeerde aankruist of u vóór of tegen hem of haar stemt. De ruimte onder de ingevulde namen is vrijgelaten om eventuele tegenkandidaten in te vullen. Maar dat hoeft niet, dat is aan u.

Dan schors ik nu de vergadering zodat de briefjes kunnen worden uitgedeeld en dan kunt u vervolgens uw stem uitbrengen. En nadat de commissie haar werk heeft gedaan heropen ik de vergadering weer. Iedereen voor de orde en de overzichtelijkheid wordt verzocht te blijven zitten; dat is ook nodig om uw stemmen uit te brengen. Dat blijft in de democratie altijd een belangrijk moment en dat moet ordentelijk en overzichtelijk gebeuren.

[Schorsing van 13 minuten]

De VOORZITTER: Dan heropen ik de vergadering.

Het woord is aan de commissie van stemopneming, de heer Bakker.

De heer BAKKER (voorzitter commissie stemopneming): De commissie van stemopneming heeft de stemmen geteld en het volgende geconstateerd. 43 leden hebben de presentielijst getekend. 42 briefjes zijn uitgedeeld, 42 geldige stembriefjes zijn ingeleverd.

41 stemmen zijn uitgebracht op de heer Eikenaar, 39 stemmen zijn uitgebracht op de heer Brouns, 39 stemmen zijn uitgebracht op mevrouw Gräper-Van Koolwijk, 39 stemmen zijn uitgebracht op de heer Staghouwer en 39 stemmen zijn uitgebracht op mevrouw Homan-Brinkman.

De VOORZITTER: Dan danken wij de commissie en daarmee zijn de stemmen uitgebracht en zijn de kandidaat-gedeputeerden benoemd door u. Daarmee hebben wij de uitslag en verzoek ik de bode, de gedeputeerden naar binnen te geleiden en verzoek ik u allen weer te gaan staan. [Elk van de gedeputeerden bevestigt mondeling op de vraag van de voorzitter dat hij of zij zijn respectievelijk haar benoeming aanvaardt. Hierna leggen de vijf gedeputeerden de eed dan wel de verklaring en belofte af.]

Dan bent u allen hierbij beëdigd als gedeputeerden en feliciteer ik u van harte vanaf deze plek. [Applaus.]

Dan mag ik uitnodigen in dit beroemde vak K plaats te nemen. Ik snap dat er behoefte is aan felicitaties, maar we maken even kort de agenda af, anders moeten de mensen straks weer terugkomen. Na de sluiting van de vergadering is er alle ruimte om de benoemde gedeputeerden te feliciteren in het atrium.

C. Installatie opvolgers in Provinciale Staten

De VOORZITTER: Nu drie gedeputeerden, mevrouw Homan en de heren Brouns en Staghouwer, hun benoeming hebben aanvaard, worden zij geacht ontslag te hebben genomen als Statenlid. Het centraal stembureau heeft eraan meegewerkt om nu al te kunnen voorzien in de ontstane vacatures – er is daartoe even op moderne wijze geopereerd.

En daardoor kunnen we nu overgaan tot het onderzoek naar de geloofsbrieven van mevrouw Oudman-Dam van de ChristenUnie, de heer Star van het CDA en de heer Meendering van GroenLinks. Ik verzoek de commissie onderzoek naar de geloofsbrieven, de heren Mastenbroek, de heer Ram en mevrouw Stolk de werkzaamheden hiervoor uit te voeren en ik verzoek u op uw plek te blijven, terwijl de commissie haar werkzaamheden uitvoert.

Ik schors de vergadering.

[Schorsing van 3 minuten.]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Het woord is aan de voorzitter van de commissie van stemopneming, de heer Mastenbroek.

De heer MASTENBROEK (voorzitter commissie stemopneming): De commissie heeft het onderzoek naar de geloofsbrieven uitgevoerd en de commissie heeft het volgende geconstateerd. Mevrouw Oudman-Dam en de heren Star en Meendering hebben de benoeming van het centraal stembureau geaccepteerd. Mevrouw Oudman-Dam en de heren Star en Meendering hebben geen onverenigbare openbare betrekkingen en uit de uittreksels uit de Basisregistratie Personen blijkt dat mevrouw Oudman-Dam en de heren Star en Meendering allen in de provincie Groningen woonachtig zijn, in het bezit zijn van de Nederlandse nationaliteit en niet zijn uitgesloten van het kiesrecht. En de commissie is daarom van mening dat niets de toelating van de drie kandidaten tot onze Staten in de weg staat.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan verzoek ik de drie kandidaten binnen te geleiden. [Hierna neemt de voorzitter bij de drie kandidaten de eed c.q. de verklaring en belofte af.]

Dan mag ik u alledrie van harte feliciteren met deze beëdiging. Welkom in onze Staten. [Applaus.]

Ik zou zeggen: ga rustig even zitten op uw nieuwe plek. Zometeen is er nog alle ruimte voor felicitaties in het atrium.

D. Voordracht van het presidium voor de aanwijzing van leden Provinciale Staten in diverse functies

De VOORZITTER: Het presidium heeft voor de aanwijzing van leden van PS in diverse samenwerkingsverbanden de verdeling van voorzitterschappen, de benoeming van de plaatsvervangend voorzitter van onze Staten en de vaststelling van het gewijzigde vergaderschema 2015 gezamenlijk een tekst gemaakt. Die hebt u ook allemaal gekregen.

Mag ik ervan uitgaan dat u geen schriftelijke stemming wenst over diverse aanwijzingen en benoemingen die in het besluit bij de voordracht worden vermeld? Dat is inderdaad het geval.

Kunt u instemmen met het besluit bij deze voordracht? Is er iemand tegen? Niet? Dan is dat bij dezen dan aangenomen, omdat de rest allemaal vóór is, neem ik aan. Dat is het geval. En dan is dat ook daarmee vastgesteld.

Iedereen gefeliciteerd met zijn of haar benoeming of plekken in de diverse taken in onze Staten.

Misschien moet ik nog even nadrukkelijk melden dat de heer Visser bij dezen is benoemd tot plaatsvervangend voorzitter van onze Staten en dat is toch wel een bijzondere positie en voor mij ook wel heel erg prettig als voorzitter van de Staten om iemand te hebben zoals de afgelopen jaren op wie je kunt vertrouwen en met wie je goed kunt werken. Dat is voor de hele Staten belangrijk in het werk. Meneer Visser, van harte gefeliciteerd.

Zonder verdere beraadslaging wordt ingestemd met het voorstel.

E. Voordracht van de Collegepartijen voor de aanwijzing door Provinciale Staten van Gedeputeerden in diverse functies

De VOORZITTER: Ook hier ga ik ervan uit dat er geen schriftelijke stemming gewenst wordt. Is het terecht dat ik daarvan uitga? Ik zie aan uw geknik dat dat zo is.

Dan kunt u instemmen met het besluit bij deze voordracht? U kunt daar allemaal mee instemmen? Misschien kunt u dat door middel van applaus duidelijk maken. [Applaus.]

Ik zie de griffier kijken: 'Dat is wel een heel nieuwe manier van instemmen, maar vooruit.'

Zonder verdere beraadslaging wordt ingestemd met het voorstel.

4. Hamerstukken

4.a Voordracht ter vaststelling van het Ontwerp Strategisch Beleidskader Cultuur 2017-2020 (nummer 19/2015)

Zonder verdere beraadslaging vastgesteld.

5. Ingekomen brieven

- a. Brief van GS van 12 maart 2015 betreffende Beleidsbrief 2015
- b. Overzicht brieven van derden gericht aan de Collegeonderhandelaars, verzonden aan alle fractievoorzitters c.q. lijsttrekkers

Zonder verdere beraadslaging ter kennisgeving aangenomen.

6. Notulen vergaderingen Provinciale Staten van 11 en 18 februari 2015

Zonder verdere beraadslaging vastgesteld.

7. Korte termijnagenda volgende cyclus commissievergaderingen

Zonder verdere beraadslaging vastgesteld.

8. Sluiting

De VOORZITTER: Dan meld ik nog even voor uzelf dat de eerste PS-vergadering op 26 mei is van 15.00 tot 16.00 uur. En dat raakt dan de Eerste Kamer en de functie die de Staten hebben op dat punt. Dus dan moeten we er wel allemaal even zijn, dat is van belang.

Vervolgens hebben wij op diezelfde dag – u krijgt daar nog even bericht over met de precieze *timing*, maar het is ongetwijfeld hier in de buurt – zoveel mogelijk aansluitend het afscheid van de vertrekkende gedeputeerden. Dat doen we ook op de 26ste.

Verder is er op 1 juli nog een Statenvergadering en we hebben hier een traditie dat we dan altijd na afloop een beetje separaat ook nog een Statenborrel hebben. Daar zijn ook u en uw partners van harte bij welkom. Dat kondigen we nu vast even aan, de aanvang is ergens rond 16.00 uur – we moeten nog even kijken in de dan bekende agenda wat de realistische inschatting van de aanvangstijd is. De gedachtegang is om dat dan niet hier, maar wel even op een bijzondere plek in een van deze gebouwen te doen, zodat we even een beetje een feestelijke afsluiting is voordat u aan de zomervakantie begint.

Ik denk dat we daarmee alle zaken afgehandeld hebben en dan ben ik bij de afsluiting en nodig ik u uit om de nieuwe Statenleden in het atrium te feliciteren en vanzelfsprekend de nieuwe gedeputeerden.

De vergadering is gesloten (14.42 uur).